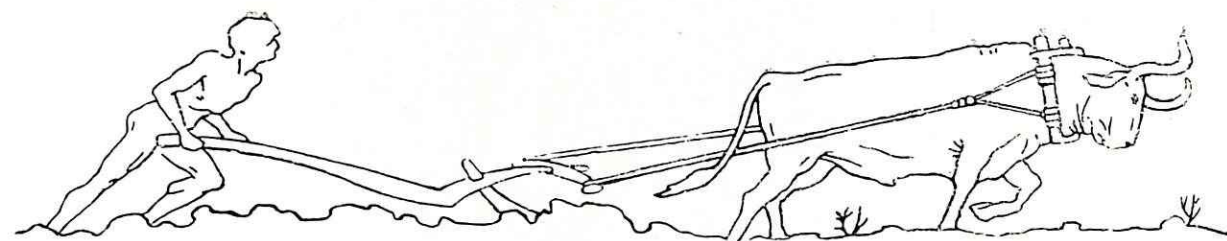

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΛΛΗ — ΥΠΟ ΜΠΕΡΝ-ΤΖΟΥΝΣ

Βλέπε το ἔναντι σημεῖωμα

ΠΑΝΔΟΘΗΝΔΑΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΒ' 29 ΦΕ.
ΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1912

“Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ,, ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Η εἰκὼν ποὺ δημοσιεύουν σήμερα τὰ «Παναθήναια», εἶναι ἔργον τοῦ μεγάλου ζωγράφου τῆς Ἀγγλίας Burne-Jones, — τοῦ ὁποίου, χωρὶς ὑπερβολήν, ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ ὅτι κάθε ἔργον εἶναι καὶ ποίημα, — καὶ παριστᾷ τὴν πρὸ μερικῶν χρόνων ἀποθανοῦσαν εἰς Λονδὶνον Αἰκατερίνην Ἀντωνίου Ράλλη, τὸ γένος Μαυρογορδάτου. Ὁ ζωγράφος εἰς τὸ ἱκνογράφημά του αὐτὸ ἀπέδωκεν ὅλην τὴν εὐγένειαν καὶ καλωσύνην τοῦ πρωτοτύπου καὶ τὴν λεπτεπίλεπτον χάριν του, καί, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν παλαιῶν ἀγιογράφων, ἱστόρησε, κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα, τὸ τελευταῖον ἐπεισόδιον τοῦ βίου τῆς Ἀγίας τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἔφερε ἡ ζωγραφηθεῖσα.

Δι' ἡμᾶς ἡ εἰκὼν αὐτὴ ἔχει καὶ ἄλλο ἐνδιαφέρον πλὴν τοῦ καλλιτεχνικοῦ, ἐπειδὴ παριστᾷ, περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου της, τὸ ἄβρο κοριτσάκι, ποὺ ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Σολωμὸν τὸ ποίημά του «ἡ Ξανθοῦλα».

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου κατὰ τὸ 1822, αἱ οἰκογένειαι τῶν εὐπατριδῶν τῆς νήσου ἔφευγον τὸν τόπον τῆς ἐρημώσεως καὶ τῶν σφαγῶν κατευθυνόμεναι αἱ πλείσται εἰς τὸ Λιβόρνο τῆς Ἰταλίας. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ τοῦ Μαυρογορδάτου κόρη τούτου ἦτον ἡ Αἰκατερίνη μόλις τότε ἐξαετής. Ἴσως τὸ πλοῖον ποὺ ἔφερε τὴν οἰκογένειαν προσήγγισεν εἰς τὴν Ζάκυνθον· ἴσως ἡ οἰκογένεια μετέβη πρῶτον ἐκεῖ, ὅπου ἔθαλλεν ἄλλος κλάδος τῶν Ροῦδηδων, τῶν ὁποίων ὁ Χιακὸς εἶχε συνδεθεῖ διὰ γάμου με τοὺς Μαυρογορδάτους. Ὁ Σολωμὸς, τοῦ ὁποίου γνωστὴ εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ὁ θαυμασμός πρὸς

τὰ μικρὰ παιδιὰ¹, θὰ ἐγοητεύθη ἀπὸ τὴν ἄβραν χάριν τοῦ κοριτσιοῦ, χάριν τὴν ὁποίαν διετήρησε μέχρι γήρατος. Ἦτο μικροκαμωμένη, μελεπτὰ χαρακτηριστικὰ καὶ γαλανὰ μάτια γλυκύτατης ἐκφράσεως. Καὶ ὁ Σολωμὸς ἔγραψεν ἓνα περιπλέον ἀριστούργημα τὴν «Ξανθοῦλα».

Τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας μοῦ διηγήθη πρὸ ἐτῶν ὁ ἐν Ἰνδίας ἀποθανὼν υἱὸς τῆς Ἰωάννης Α. Ράλλης. Ὅταν, πρὸ μερικοῦ καιροῦ, ὁ κύριος Ἀνδρεάδης μοῦ ἀνεκοίνωσε τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Εὐστρατίου Ροῦδη, εἶδα ν' ἀναφέρεται κ' ἐκεῖ τὸ ἐπεισόδιον τῆς Ξανθοῦλας· ἐκεῖ ὅμως ἀποδίδεται εἰς ἄλλην θυγατέρα τοῦ Μαυρογορδάτου². Νομίζω ὅτι, ἀπὸ τὴν πληροφορίαν τοῦ Ἰωάννη Ράλλη καὶ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μητέρας του, δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Αἰκατερίνη ἦτον ἡ Ξανθοῦλα.

Τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνης ἔχει ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ διαμένουσα πρωτότοκος κόρη τῆς Αἰκατερίνης, κυρία Μαριέττα, ἡ χήρα τοῦ μακαρίτου ἀρχηγοῦ τῶν Ἀδελφῶν Ράλλη, Στεφάνου Α. Ράλλη, ἡ ὁποία εὐγενέστατα μᾶς ἔδωκε τὴν ἄδειαν τῆς δημοσιεύσεως τῆς εἰκόνης. Ἡ ἄλλη εἰκὼν εἶναι φωτογραφία ἀκουαρέλλας καὶ παριστᾷ τὴν Αἰκατερίνην δεσποινίδα πλέον.

Δ. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ

¹ Πρβλ. «Ἀπαντα Σολωμοῦ», (Βιβλιοθήκη Μαρσολῆ), σελ. κδ'.

² Βλέπε: Βιογραφικὸν σημεῖωμα ὑπὸ Α. Μ. Ἀνδρεάδη εἰς τὸν Α' Τόμον τῶν ὑπὸ τῶν Ἐκδ. Καταστημάτων Φέξη ἐκδιδομένων ἔργων τοῦ Ἑμμ. Δ. Ροῦδη, σελ. ιγ'.

Αικατερίνη Ράλλη, ή όποία ενέπνευσε τήν «Ξανθοῦλα» τοῦ Σολωμοῦ. — Ἀπό παλαιάν ἀκουαρέλλαν

Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ

Τὴν εἶδα τὴν Ξανθοῦλα
Τὴν εἶδα ἔφες ἀργά,
Ποῦ ἐμπήκε ἔς τὴ βαρκοῦλα
Νὰ πάη ἔς τὴν ξενιτειά.

Ἐφούσκονε τ' ἀέρι
Λευκότατα πανιά,
Ὡσάν τὸ περιστέρι,
Ποῦ ἀπλόνει τὰ φτερά.

Ἐστέκονταν οἱ φίλοι
Μὲ λύπη, μὲ χαρά,
Καὶ αὐτὴ μὲ τὸ μαντίλι
Τοὺς ἀποχαιρετᾷ.

Καὶ τὸ χαιρετισμό της
Ἐστάθηκα νὰ ἰδῶ,
Ὡς ποῦ ἡ πολλὴ μακρότης
Μοῦ τό κρυψε καὶ αὐτό.

Ἄσ' ὀλίγο, ἔς ὀλιγάκι
Δὲν ἤξερα νὰ ἔπῳ,
Ἄν ἔβλεπα πανάκι,
Ἦ τοῦ πελάγου ἀφρό.

Καὶ ἀφοῦ πανί, μαντίλι
Ἐχάθη ἔς τὸ νερό,
Ἐδάκρυσαν οἱ φίλοι,
Ἐδάκρυσαν καὶ ἐγώ.

Α. ΣΟΛΩΜΟΣ

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ

Στὸ σπῖτι τοῦ Σαμούρα κεῖνο τὸ βράδυ εἶχε πᾶσι νωρὶς λίγο. Δὲν ἦτο κανεὶς ἀκόμα ἀπ' τοὺς ξένους ποὺ σύχναζαν ἐκεῖ. Ἀντὶ νὰ περιμένῃ στὴ σάλα, πῆγε στὸ διπλανὸ δωμάτιο, ποὺ παίζανε χαρτιά. Αὐτὸ ἦτανε σκοτεινὸ τώρα. Μιὰ λουρίδα φῶς ἔπεφτε κάτω στὸ πάτωμα ἀπ' τὴ λάμπα τῆς σάλας καὶ ἀπλωνόταν καὶ στὸν τοῖχο. Πῆγε κοντὰ στὸ παράθυρο καὶ κύταξε τὴ νύχτα.

— Ποῦ εἶνε; ἄκουσε τὴ φωνὴ τῆς Φανῆς νὰ ρωτᾷ.

— Ἐδῶ! ἀπήντησε αὐτός.

— Στὰ σκοτεινά!...

Καὶ φάνηκε στὴν πόρτα.

— Ὅταν εἶμαι μόνος ἔτσι, μᾶρέσει περισσότερο!... Τὸ φῶς μοῦ φαίνεται νὰ σβύνῃ τὸ ὄνειρο ποὺ θέλω νὰ πλέξω, τὰ ἀγαπητὰ πρόσωπα!...

Κάτι μικρὸ εἶπε καὶ τὸ αἰσθάνθηκε μεγάλο. Τὸν βοήθησε καὶ αὐτὸ τὸ σκοτεινὸ μέρος νὰ τὸ πῇ.

Εἶδε τὰ μάτια της νὰ λάμπουν καὶ τὴν εἰρωνεῖα μὲν νὰ κρατιέται.

— Ἄ, ἔτσι!...

Τὸν κύταξε. Ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατά, ἀλλ' αὐτὸ τὸ χτύπημα σὰ νὰ τὸν ζάλιζε, νὰ τὸν μεθοῦσε.

— Τώρα ὅμως δὲν σκεπτόμουν αὐτά, σκεπτόμουν ἄλλο, ἓνα ὄνειρο, ποὺ εἶδα χθὲς τὸ πτόμουν ἄρκετὰ περίεργο!... εἶπε καὶ αἰσθάνθηκε θάρρος, θάρρος μεθυσμένου.

— Ὁνειρο; Πιστεύετε στὰ ὄνειρα;

— Ἀφήστε το αὐτό!... Μέσα στὸ ὄνειρο εἴσατε καὶ σεῖς!...

Εἶδε τὰ μάτια της νὰ λάμπουν περισσότερο, ἢ σὰ νὰ τοὺς ξέφυγαν κάτι λάμπεις κρυφές, καὶ γιὰ μιὰ στιγμή τοῦ φάνηκε νὰ ἔπαυσε ἡ εἰρωνεῖα, ποὺ βρισκότανε αὐτὰ θρονιασμένη, ἂν καὶ τὸ χαμόγελο ἔμενε, ἀλλ' ἔμενε σὰν ἄψυχο.

Αἰσθάνθηκε τὴν ἐλπίδα νὰ ἔρχεται. Γρήγορα ὅμως εἶδε τὴν εἰρωνεῖα πάλι στὰ μάτια της.

— Λέγε λοιπόν, τοῦ εἶπε, νὰ ἀκούσωμε!... Θέλω νὰ ἰδῶ τί μέρος ἔπαιξα. Μήπως μαλώσαμε;

Τοῦ φάνηκε νὰ εἶδε τὸ πρόσωπό της πιὸ ἄσπρο. Μήπως τὸ ὑποσκότεινο δωμάτιο τὸ ἔκανε ἔτσι;

Τὸ γελαστό, ποὺ εἶχε στὴ μορφὴ του, ἔφυγε καὶ σοβαρὸς κύταξε ἔξω, σὲ μιὰ μεριά τοῦ τοῖχου τοῦ παραθύρου.

— Εἶχα ἰδῆ κόσμον πολὺ νὰ ἔρχεται, νὰ φεύγῃ ἀπὸ ἓνα μέρος γεμάτο δένδρα. Θάτανε πανηγύρι, ἢ θὰ ἐορτάζανε κάποια μεγάλη ἐορτή!... Ἦτανε πλημμύρα κόσμου ἀληθινή!... Ἐμεῖς εἴμαστε μαζί καὶ προχωροῦσαμε σιγὰ μέσα στὸν κόσμον. Κανεὶς ὅμως δὲν μᾶς ἔβλεπε, δὲν μᾶς ἐπρόσεχε καὶ αἰσθανόμουν χαρὰ μεγάλη γι' αὐτό. Εἴχαμε ἓνα σῶμα ὅμοιο μὲ τὸν ἄερα, ποὺ δὲν φαινόταν στὰ μάτια τοῦ κόσμου!... Εἴχαμε πεθάνει! Καὶ ἔλεγα:

— Τί ὠραῖος εἶνε ὁ θάνατος!... Εἶνε ἡ πόρτα ποὺ πηγαίνει κανεὶς στὴ ζωή!!

Ἐπειτα βρεθήκαμε πιασμένοι ἀπ' τὰ χέρια σ' ἓνα μέρος, ποὺ ἔλαμπε ἀπὸ κόκκινο φῶς δυνατό. Τρέχαμε σὲς ἐκτάσεις τοῦ ἀπείρου ποὺ μυριάδες κόσμοι γυρίζουνε, τρέχουν!... Ζητούσαμε νὰ πᾶμε πέρα, πέρα ὅπου ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος!...

Ὁ Λιβέας εἶχε βυθισθῇ στὸ ὄνειρό του, τὸ ἀκολουθοῦσε. Μόλις ἔφερνε τὰ μάτια γιὰ λίγο στὴ Φανή, τὰ ἀπέσυρε καὶ κύταξε τὰ γυαλιὰ καὶ τὸ σκοτάδι ποὺ ἦταν ἔξω.

Κεῖνῃ τῇ στιγμῇ, βαρὺ βῆμα ἔκανε τὰ γυαλιὰ νὰ χτυπήσουν· μιὰ σκιὰ ἀπλώθηκε στὴν λουρίδα τοῦ φωτός κουνώντας, καὶ ὁ Σαμούρας φάνηκε στὴν πόρτα.

— Τί κάνετε κεῖ; ρώτησε μὲ τὴ βαρεῖα φωνὴ του.

Ἡ Φανὴ τὸν κύταξε, καὶ μαζί τῆς ἦλθε τὸ φευγάτο γέλιο στὰ μάτια, στὰ χεῖλια.

— Ἐνα ὄνειρό του μοῦ διηγεῖται: Εἴχαμε, λέει, πεθάνει καὶ οἱ δύο, ἐγὼ καὶ αὐτός, καὶ γυρίζαμε σὲ κόσμους ἄλλους!... Ἐνα σωρό!... Ὅλη ἡ νύχτα θὰ χρειάσθηκε γι' αὐτὸ τὸ ταξίδι!...

Χτύπος τοῦ κουδουνιοῦ τὴν διέκοψε. Ἐκανε πάλι κάτι νὰ πῇ στὸν πατέρα της, ἀλλ' αὐτὸς κινήθηκε γιὰ νὰ φύγῃ, βλέποντας ὅτι ἀργούσανε νὰ ἀνοίξουν. Αὐτὴ στράφηκε στὸν Λιβέα, ποὺ στεκότανε σκυθρωπός.

— Ἀπόψε ἔχουμε νὰ κάνουμε γέλια καὶ μὲ τὸ ὄνειρό σου!... Καὶ δὲν εἶναι διόλου, θεολόγε μου, χριστιανικὸ ὄνειρο!...

Αὐτὸς χαμογέλασε ψυχρά. Εἶχε γρήγορα κάνει τὴ σκέψι, τί ἔπρεπε νὰ κάνῃ...

— Γιατί πῆγαίνε; Γιὰ καραγκιόζης;

Φανῆκαν σὲ λίγο νὰ μπαίνουν μέσα ὁ Βουλόπουλος, ὁ Σούργας, ὁ Ψαρίδης, ἡ γυναίκα τοῦ Βουλόπουλου, ὁ ἀνεψιός του, ἓνας φοιτητὴς κιτρινάδης, ὅλοι δηλαδὴ ποὺ συχνάζανε στὸ σπῖτι τοῦ Σαμούρα, ποὺ ἀπόρησε ὁ Λιβέας, πῶς βρεθήκανε μαζί.

Πάνω στην ταραχή, που έγεινε στο έμβασμά των, ο Λιβέας είπε στον Σαμούρα:

— Έγώ πηγαίνω! Δεν θά μείνω!

— Γιατί; Έκανε κείνος.

— Κάποια εργασία έχω!...

Και έφυγε. Η Φανή δέν τον είδε, δέν ήταν εκεί κείνη τη στιγμή.

— Φτάνει πιά!... είπε όταν βρέθηκε στον δρόμο. Και σκύβοντας, πήρε μια πέτρα και την έριξε προς το σπίτι του Σαμούρα.

— Ίσαμ' έδω! είπε.

Απ' τη βραδυά εκείνη, ο Λιβέας δέν ξαναπήγε στο σπίτι του Σαμούρα. Μένει μανία κράτησε το λόγο του. Αν δέν επήγαινε, όμως θυμώτανε την Φανή. Έξυνε έτσι τη λύπη του και εύρισκε ήδονή, που έμοιαζε μέ την ήδονή, που αίσθανόταν ή άλεπού του μύθου, όταν γλύφοντας τη λίμα έπινε το αίμα της.

Πολλές φορές όμως θύμωνε και γι' αυτό και για τις έλπίδες που κάποτε έβλεπε να έχη, να ζούνε μέσα στην τόση άπελπισία του σά φως μαγικό, άσβεστο.

Μια μέρα έμαθε πώς ή Φανή παντρεύθηκε. Αυτό το δέχθηκε μέ ευχαρίστησι, γιατί θά έσβυνε τις έλπίδες που κρυφά είχε. Είχε σχετισθί μέ κάποιον Μαρλά άργυραμοιβό, που καθότανε στο ίδιο σπίτι. Και αυτός τον παρέσυρε στα δικά του λημέρια, καθώς τά έλεγε. Και τά λημέρια του ήτανε ένα κρασοπουλειό βαθύ, μακρόν και στενό, που λόξευε, έστριβε στο βάθος, ή στο τέλος και σχημάτιζε ένα γάμα. Ο Μαρλάς αυτός, ήτανε πάντα μέ διάθεσι και γελούσε, όλο γελούσε, σά μέσα στη χονδρή του κοιλιά το γέλιο να είχε στήσει την κατοικία του. Δεν μπορούσε ο Λιβέας να τον φέρη άλλοιώς στο νοῦ τον, παρὰ μέ το γέλιο στο στόμα. Όλος ήταν ένα γέλιο.

Είχε πολεμήσει στη μάχη του Ρεβενιού, και όταν έπινε άρκετά, θυμότανε τις μάχες που έκαναν εκεί, και διηγότανε την άνδρεία που δείξανε, και τότε μόνο τον άκούγανε να άναστενάζη.

— Άχ, να μάς στέλνανε τά τοπομαχικά που ζητήσαμε!...

Αυτή τη μάχη την είχε διηγηθεί τόσες φορές, που κατήντησε ο Λιβέας να την θυμάται μέ τά λόγια του Μαρλά όλα. Και πίστευε ότι μόνος αυτός θά τά θυμόταν έτσι: αλλά μια μέρα που πήγε στην ταβέρνα ζητώντας τον Μαρλά, βρήκε τον ταβερνάρη να διηγείται τη μάχη του Ρεβενιού σέ τρεις άγνωστους, όχι μόνο μέ τά ίδια λόγια, αλλά και μέ τά ίδια κινήματα, που έκανε ο Μαρλάς.

Όταν κουρασμένος άπ' τη διήγησι ο Μαρλάς, διέταζε κρασι για να βρέξη τά χείλια του

και του το έφεραν, στηρίζοντας τον άγκώνα στο τραπέζι και έχοντας κάτω άπ' τη μύτη του το ποτήρι, τραγουδούσε μέ φωνή όξεϊα τενόρου:

Νά πεθάνω να πεθάνω
Στο ποτήρι μου επάνω...

Ήτανε και θρησκός πολύ, και γι' αυτό, άμα τελείωνε το τραγουδάκι του κρασιού, άφου δηλαδή το έλεγε, το έλεγε όσω που το βαριόταν, άρχιζε να ψάλλη εκκλησιαστικά.

Ο ταβερνάρης διηγείτο στον Λιβέα, ότι μια βραδεία σ' ένα σπίτι που διασκεδάσαν και είχανε φθάσει τά μεσάνυχτα, ξαφνικά πάνω στο γλέντι άκούνε άπ' έξω μια φωνή να ψάλλη άντι καντάδα, νεκρώσιμα! Έξω φρενών όλοι, όρμούνε να τις βρέξουνε στον ψάλλη, αλλά γνωρίσανε ότι ήταν ο Μαρλάς μεθυμένος.

Ο Λιβέας έπινε και αυτός και ζαλιζόταν, αλλά το κρασι τον έκανε μελαγχολικό. Και καθώς ο Μαρλάς τραγουδούσε, αυτός έφερνε άναμνήσεις και προσπαθούσε να φέρη και τον ήχο της φωνής της Φανής, να τον άκούση όταν του έλεγε κυτάζοντάς τον μέ τά ειρωνικά μάτια της:

— Θεολόγε, έραγα σήμερα κρέας!... Μη θά πάω στην κόλασι; Πές μου τί να κάνω για να σωθώ;

Άλλοτε πάλι καθώς παίζανε χαρτιά γύρω στο μεγάλο τραπέζι, και ήτανε μέ το μέρος της, αυτή τον μάλωνε γιατί δέν επρόσεχε και έχανε. Τότε πεταγόταν ο Βουλόπουλος ο γέρος.

— Όποιος χάνει στα χαρτιά κερδίζει στην γυναίκα!...

— Μπά!... έκανε ο Σαμούρας, αυτός θά παντρευθί την εκκλησία!... Αυτή είναι ή άγάπη του!... Το είπαμε πιά!...

Όλοι γελοῦσαν και ή Φανή του έλεγε.

— Ωραία νύφη!... Σε συγγαίρω!...

Θυμόταν πώς όλοι μέσα στο σπίτι εκείνο ήταν εναντίον της θρησκείας του Χριστού και τον έβλεπαν αυτόν, ένα προλύτη της θεολογίας, σάν ταῦροι κόκκινο πανί. Του ζητούσαν συζήτησι για να βρίσουν για να ποῦνε εναντίον της θρησκείας που είχανε άρνηθί.

— Ψυχή! Κουταμάρες! Ζωή και σβύνει δέν υπάρχει! Σκοτάδι σάν το σκοτάδι που έχεις όταν κοιμάσαι και δέν βλέπεις όνειρα!... του φώναζαν. Απ' αυτά τον έβγαζε ή φωνή του Μαρλά, που ξαφνικά έπανε το τραγούδι του βλέποντας αυτόν σκεπτικό.

— Έξω καρδιά!... του φώναζε.

Ένα πρωί σηκώθηκε λίγο άργά και βγήκε έξω να κάνη τον συνειθισμένο του γύρο. Ήτανε καλός καιρός πιά και ο ήλιος έκαιε πολύ.

Προχωρώντας, λίγο έλειψε να συγκρουσθί με έναν μεγαλόσωμο μάγκα φορτωμένο μια κασέλα, που ξεφύτρωσε άπό ένα δρομίσκο.

— Βάρδα μπρός! του φώναζε.

Το κιβώτιο τον άγκιζε λίγο στον ώμο.

Καθώς έστρεφε στον μάγκα θυμωμένος άκουσε μια φωνή.

— Κώστα!...

Είδε έναν κύριο μέ μαῦρα ρούχα και πλατύγυρο μαῦρο καπέλο. Και τον γνώρισε. Ήταν ένας φίλος του παλιός πολύ. Του φάνηκε σά να πετάχθηκαν έξαφνα εμπρός του παλιές ήμέρες, ήμέρες γλυκές, ή αυτός σά να του παρουσιάσθηκε κυκλωμένος άπό μέρες ξεχασμένες!

Έμεινε στην Αθήνα άπό κάμποσο καιρό και έκανε το δικηγόρο.

Ο Λιβέας είχε άκούσει ότι έγγραφε και δράματα μια φορά, και τον ρώτησε αν γράφη ακόμα.

Και αυτός του απήντησε μέ ένθουσιασμό.

— Μπορώ να πάψω; Πάει πιά! Αυτό μοιάζει μέ ασθένεια, που δύσκολα άφίνει εκείνον που πιάση!...

Του είπε ότι ένα του δράμα θά παρασταθί μετά λίγες ήμέρες και του ζήτησε την διεύθυνσί του για να του στείλη δυο εισιτήρια. Το έλεγε το δράμα του «Οι Μάρτυρες». Μιλήσανε έπειτα για την πατρίδα τους. Αυτός δέν είχε κανέναν εκεί πιά.

Ο Λιβέας θυμήθηκε, ότι αυτός ήτανε θετός γιός του Σουρέλα του τσαρουχά, ενός κοντού καταρομιάλη, μπεκρη, που έκανε τον παληκαρά! Μια φορά τον είχανε σπάση στο ξύλο και ο Λιβέας σά να τον είδε πάλι, ριχμένον κάτω στη γή και να κλωτσά!...

Χωρίσθηκαν. Πάλι κρύφθηκε ή ξεθωριασμένη ζωγραφιά των παλιών ήμερών.

Προχώρησε. Φυσούσε άνεμος. Σκόνη ύψωνετο πέρα και στριφογύριζε προχωρώντας γρήγορα προς τους στύλους του Όλυμπίου Διός. Κύταξε τον ουρανό. Ένα, δυο άσπρα σύννεφα μικρά γυρίζανε. Θυμήθηκε τον φίλο του πάλι, καθώς κατέβαζε στη γή τά μάτια και είδε πάλι τη μορφή του, τά γελαστά μάτια του. Ένα έπεισόδιο του ήρθε στο νοῦ και μέ ευχαρίστησι και πίκρα μαζί το ζωντάνευσε μέ τη μνήμη του.

Θυμήθηκε έπειτα τον φίλο του μικρό παιδί να τρέχη δρομαίο για να κάνη τον άητό του να πετάξη, και αυτός άντι να πετᾷ τον άκολουθούσε χτυπώντας τον στις φτέρνες!...

Ο Λιβέας άφισε τις άναμνήσεις, έτρόμαξε, τά έχασε. Λίγα βήματα άπ' αυτόν και άπ' έξω άπό ένα κατάστημα, που στην πόρτα ένας κήρυκας μέ άστεία φωνή φώναζε τη διάλυσι του

καταστήματος, είδε μια γυναίκα ντυμένη μαῦρα ρούχα του λούσου, να στέκεται και να τον κυτάξη. Η Φανή!...

Έβγαλε το καπέλο του και χαιρέτησε πολύ άδέξια.

— Σάν τά χιόνια!... του είπε αυτή και ή φωνή της σά λησμονημένη μουσική γλυκειά, χτύπησε στα αυτιά του.

Ήτανε πιό ωραία, πιό ωραία τώρα, μεγαλοπρεπής και είχε στα χείλια της ένα χαμόγελο μικρό που μόλις φαινότανε. Φορούσε ένα καπέλο μαῦρο μέ άσπρο μακρόν φτερό.

— Έτσι λοιπόν μάς λησιμόνησε; πάλι του είπε.

— Δεν έλησιμόνησα!... Απήντησε σάν έτοιμος να σβύση. Άλλο δέν βρήκε να πῇ. Προσπαθούσε να συνέλθῃ.

— Άστα, άστα! Μας έλησιμόνησε και μάλιστα μάς παραλησιμόνησε! Τώρα το γιατί, σὺ το ξέρεις καλά!

Στεκόταν εμπρός του γεμάτη έμορφιά, ροδινή, και σά να έλαμπε, τον έκανε να μένη θαμνωμένος. Και έτσι του φάνηκε να έχη γείνη ψηλότερη άπ' αυτόν.

— Όχι κυρία, δέν είνε αυτό, έκανε να πῇ εργασίες.

— Άστα σοῦ είπα. Άφησε τις καλογερινές ψευτιές. Έ, θεολόγε, θεολόγε! Να λές την άλλη, να τολμάς να την λές. Μάλιστα!... Άλλ' εμένα σέ φοβίζει, καθώς σοῦ έλεγε ο πατέρας, το σκοτάδι και το προσκυνᾷ, γιατί φοβάσαι μη μέσα κρύβεται ο μπαμπούλας.

Αυτός χαμογέλασε και έγειρε το κεφάλι στα πλάγια.

— Καλά, έχετε δίκαιο.

— Έχω και έχω δίκαιο.

Και γύρισε και κύταξε δεξιά και άριστερά. Και αυτός έκανε το ίδιο.

Είδε τον κήρυκα να τους κυτάξη και κάτι να λήη σ' έναν νέο, που ήταν κοντά του μέ γυρτό λαιμό, αδύνατον, ξανθό.

— Πώς κυτάζουν! της είπε.

— Ναί! Για δές! Τους χάχηδες!

Μά τί κόσμος είνε αυτός;

Αυτός την κύταξε καλύτερα. Η μύτη της, που ήτανε χονδρή λίγο και την χαλούσε, τώρα μέ το πάχος δέν φαινότανε έτσι πιά. Τά μάγονιά της είχανε στρογγυλέψει και είδε χνοῦδι έλαφρό επάνω.

— Και είχα άρκετά να σοῦ ψάλλω, άλλ' άλλη ώρα. Τώρα θά πάω έδω που είνε αυτός ο χάχας! Κάτι θά πάρω. Πιστεύω ότι θά έλθῃς στο σπίτι τώρα. Τί λές;

Και καθώς κινήθηκε για να φύγῃ, το πρό-

σωπό της έλαμψε από γέλιο και ή παληά είρω-
νεία φάνηκε στο βλέμμα της.

— "Ισα ίσα, του είπε, θέλω να μου διηγη-
θής και να τελειώσης κείνο τὸ ὄνειρο.

"Εφυγε και ὁ Λιβέας, και ἀντὶ τὰ ξεακολου-
θήση τὸν περίπατό του, πήγε να βοή τὸν Μαργλᾶ.
Στὸ κατάστημά του δὲν ἦτανε, και τὸν ζήτησε
στὸ δωμάτιό του. Τὸν βοήκε πάνω στὴν ταρά-
τσα τοῦ ψηλοῦ σπιτιοῦ νὰ κινάξῃ τὴν πόλι,
τοὺς ἀνθρώπους, πὺ μικροὶ-μικροὶ κοντὰ στὰ
μεγάλα κτίρια, στὰ ἔργα τους, ἔτρεχαν, σὰ
μαῦρα σημάδια ἐκινούντο.

— Σὰ μυρμηγκία φαίνονται, του είπε ἄμα
τὸν εἶδε.

"Ο Λιβέας τοῦ τὰ διηγήθηκε ὅλα. "Ο Μαργ-
λᾶς ἤξευρε τὸν πόνο του και ἤκουσε μὲ προσοχή
αὐτὴ τὴν συνάντησι, τί συνέβηκε. Καὶ ὅταν
ἄκουσε τὴν ἀπόφασιν, πὺ ὁ Λιβέας εἶχε κάνει
νὰ μὴ πάῃ στὸ σπίτι τῆς Φανῆς, ἐνθουσιάσθηκε
καὶ φώναξε δυνατὰ:

— "Ετσι, ἔτσι!... Πῦρ, γυνὴ και θάλασσα!
Τὰ τρία κακὰ! Μακρὰ, μακρὰ!

Καὶ οἱ ἡμέρες περνοῦσαν. "Ο Λιβέας ξακο-
λουθοῦσε νὰ πηγαίνει στὰ μέρη πὺ σύχναζε ὁ
Μαργλᾶς χωρὶς νὰ αἰσθάνεται ὄρεξι νὰ ἐργασθῇ,
νὰ μελετήσῃ. Τὸν ἔσερνε ἀκόμα ἡ χαρὰ, ἡ εὐθυ-
μία, πὺ αὐτὸς δὲν εἶχε. "Η ἐπιθυμία πὺ εἶχε
ἄλλοτε νὰ ἐργάζεται, ὁλόκληρη ἡ ζωὴ ἡ καλὴ,
ἡ γεμάτη σκέψιν, δὲν ὑπῆρχαν πιά, σὰ νὰ εἶχαν
χαθεῖ και αὐτὰ μὲ τὸ χαμὸ τῆς Φανῆς. Κάποτε
τοῦ ἐρχότανε ἡ σκέψιν νὰ ἐργασθῇ, νὰ πετάξῃ
αὐτὴ τὴ ζωὴ, ἀλλ' ἡ θέλησή του σὰ νὰ εἶχε
ἀρρωστήσῃ τοῦ ἀρνείτο τὴ βοήθειά της! Εἶχε
ἀφελθῇ ἔτσι νὰ τρέξῃ στὰ μέρη ἡ στὰ λιμέρια
τοῦ Μαργλᾶ, ἐνῶ δὲν τὸν εὐχαριστοῦσαν, δὲν
ἦτανε γι' αὐτὸν καλὰ ἦτανε μακρὰ ἀπ' ὅτι
αὐτὸς ἤθελε, σὰ νὰ βρισκότανε σὲ ὄνειρο, πὺ
ἡ σκέψιν του ἡ καλὴ, ἐκείνο τὸ καλὸ πὺ ἐπι-
θυμεί, νὰ ἦτανε κοιμισμένο και μόνο κάτι μικρὲς
ἐπιθυμίες, ὅχι ἄγνωστες, ἀλλὰ πὺ μόλις ἄλλοτε
ἐπρόσεχε, νὰ τὸν κυβερνοῦνε!

"Ενα ἀπόγευμα μετὰ μακρυνὸ περίπατο πῆ-
γαινε στὸ δωμάτιό του νὰ ἡσυχίῃ λίγο.

"Ἦτανε τὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ, ἀλλ' ὁ
καιρὸς ἦτανε ἀπὸ μέρες πὺ δροσερὸς ἀπὸ
βροχὲς, πὺ εἶχε κάνει.

Αὐτὴν τὴν ἡμέρα εἶχε γευματίσει μόνος γιατί
ὁ Μαργλᾶς ἦτανε ἀρρωστος. Τὸν εἶχε δὴ τὸ
πρωτὶ. Φοροῦσε ἕνα μανδύλιν στὸ λαιμὸ μαβί,
και τοῦ εἶπε, ὅτι εἶχε κρυώσει, μὲ μιὰ φωνὴ
βραχνιασμένη, πὺ τὸ ἔλεγε αὐτῇ, χωρὶς νὰ κινή

τὸν κόπο αὐτὸς νὰ τὸ πῇ. Εἶχε δὴ δὺο γυναῖ-
κες στὸν ὕπνο του και ἦτανε σημεῖο, τὸ ἤξευρε,
ὅτι θὰ ἀρρώστιανε!... Τώρα θὰ ἔκανε ἕνα
γιατρικὸ και θὰ πλάγιαζε, θὰ τὸ ἔρριχνε στὸν
ὕπνο. Στὸ διάολο τὸ παληάμπειλο.

Στὸ δρόμο, ὁ Λιβέας εἶδε προγράμματα και
διάβασε: «Μάρτυρες» δρᾶμα... Ἦτανε τὸ
δρᾶμα τοῦ φίλου του συγγραφέως. Τοῦ εἶχε
στείλῃ και τὰ δὺο εἰσιτήρια, δὲν τὸν εἶχε ξεχάσῃ.
Τὸ βράδυ θὰ πῆγαινε και ἔπρεπε νὰ πάῃ...
"Ο καιρὸς ἦτανε πὺ καλὸς...

Καθὼς πλησίαζε στὸ σπίτι του, ἔξω ἀπ' τὴν
πόρτα του και στὴ σκιά ἐνὸς κισσινόφυλλου
δένδρου, εἶδε τὸν νέο Βουλόπουλο μὲ σταχτιά
ροῦχα και παναμὰ καπέλο νὰ στέκεται. Τὸν
ζητοῦσε, και γι' αὐτὸν εἶχε πάει. Καὶ μὲ λίγα
λόγια τοῦ εἶπε τί ἔτρεχε. "Η Φανὴ εἶχε ἀρρω-
στήσει και δὲν ἦτανε διόλου καλὰ!... Καὶ τὸν
ζητοῦσε νὰ πάῃ ἐκεῖ. Εἶχε λίγες ἡμέρες πὺ
ἔπεσε, ἀλλ' ἦτανε πὺ κακὰ και θὰ ἦτανε θαῦμα
ἂν γλύτωνε!...

"Ο Λιβέας κινδύνισε, ζαλίσθηκε, ἀλλὰ μαζί
μὲ τὴν συγκίνησιν, πὺ αἰσθάνθηκε, κάτι ἄλλο
φάνηκε νὰ θέλῃ νὰ χαρῇ γιὰ τὴν καταστροφὴ,
πὺ θὰ ἐρχόταν!... "Ο Λιβέας τὸ εἶδε και
μ' ἕνα μικρὸ σούφρωμα τῶν φρονιδῶν τὸ ἔκανε
νὰ χαθῇ και ἄρχισε νὰ ρωτᾷ, νὰ ρωτᾷ!...

"Ο ἄνδρας τῆς δὲν ἦταν ἐκεῖ ἀπὸ καιρὸ,
ταξίδευε! αὐτὸς ἦτανε ἀνθρώπος τοῦ καρφσαν-
τὰν και τοῦ γλεντιοῦ!... "Ο γέρο Σαμουράς
μ' ὅλη του τὴν ἐξυπνάδα εἶχε πέσει ἔξω πὺ.

Μὲ τὸν νέο Βουλόπουλο χωρίσανε στὸ σταθμὸ
τοῦ τραίμου.

Στὸ δρόμο ὁ νέος Βουλόπουλος τοῦ διηγή-
θηκε τί συνέβηκε ὅταν ἔπαψε νὰ πηγαίνει στὸ
σπίτι τοῦ Σαμουρά. Ρωτοῦσαν γι' αὐτόν, πρὸ
πράντων ἡ θεία τῆς Φανῆς. "Η Φανὴ τὸν εἶχε
ρωτήσει ἂν τὸν εἶδε στὸ δρόμο. Φοβηθήκανε
μὴ ἀρρώστησε. "Αλλ' ὁ Σούργας εἶπε μ' ἕνα
χαμόγελο πονηρὸ, ὅτι θὰ ἦτανε ἀρρωστος ἀπ'
ἄλλη ἀρρώστια, γιατί τὸν εἶχε δὴ στὸ δρόμο
νὰ συνοδεύῃ μιὰ νέα!...

"Ο Λιβέας προσπάθησε νὰ θυμηθῇ και θυ-
μήθηκε ὅτι ἦτανε ἀλήθεια πὺ συνόδευε μιὰ
μέρα μιὰ γυναῖκα γνωστή του, ὅχι ὅμως νέα.
"Όταν τὸ ἄκουσαν, ξακολουθῆσε ὁ Βουλόπου-
λος, ὅλοι ἀρχίσανε νὰ τὸν λένε "Ιησουῖτη, ὑπο-
κριτῇ, σιγαλὸ ποτάμι και ὁ Σούργας τὸ ξερο-
κέφαλο, ἐφώναξε.

— Πέστε τον χριστιανὸ και ἄστε τον.

Στὸ τέλος ἔκαναν μιὰ ἐκστρατεία ἐναντίον
τοῦ χριστιανισμοῦ, τῶν παππῶν και τῆς
καταστροφῆς πὺ ἔφεραν, πὺ ἦτανε τρομάρα.

"Ο Λιβέας στὸ σπίτι τοῦ Σαμουρά βοήκε
ἡσυχία μεγάλη. Στὸ διάδρομο εἶχαν ἀνάψει τὴ
λάμπα ἂν και ἀκόμα ἔξω φώτιζε.

"Η Φανὴ εἶχε ἡσυχάσει, τὴν εἶχε πάρει ὁ
ὕπνος.

"Ο θεῖος "Αβραμᾶς σκεπτικὸς καθόταν στὸν
καναπὲ τοῦ διαδρόμου και μὲ τὰ δάχτυλα κά-
ποτε, χτυποῦσε τύμπανο στὶς ψάφες. Γύρισε και
κύταξε τὸν Λιβέα και κούνησε τὸ κεφάλιν του
χωρὶς νὰ πῇ λέξι. "Ο Σαμουράς μὲ μάτια κόκ-
κινα, ἡ ἀνεψιά του μιὰ ἀδύνατη μὲ γαλανὰ
ξασπρισμένα μάτια, πηγαινοερχότανε πατώντας
στὰ νύχια. Τὴν εἶδε νὰ φορῇ μιὰ ποδιὰ σκοτσέ-
ζικη και θυμήθηκε ὅτι τὴν φοροῦσε μιὰ φορὰ
ἡ Φανὴ.

"Ο Λιβέας ἐκάθησε πὺ πέρα λίγο ἀπ' τὸν
θεῖο τῆς Φανῆς.

"Η θεὰ τοῦ σπιτιοῦ, τῶν πραγμάτων τοῦ
ἔφερε δυνατὰ τὴν ἐνθύμησιν τῶν ὥραιων
ἡμερῶν...

"Απ' τίς ἐνθυμήσεις αὐτὲς τὸν ἔβγαλε ὁ ἐρχο-
μὸς τοῦ γιατροῦ. Ἦτανε γνωστὸς του.

"Η ἀνεψιά τοῦ Σαμουρά πῆγε νὰ δῇ ἂν
ἐύπνησε ἡ Φανὴ. Καὶ σὲ λίγο ἦλθε και τοὺς
εἶπε ὅτι μόλις εἶχε ἐυπνήσει.

"Ο Σαμουράς, καθὼς ὁ γιατρὸς πῆγε μέσα,
πλησίασε τὸν Λιβέα και τὸν παρακάλεσε νὰ
ρωτήσῃ ἰδιαιτέρως τὸν γιατρό, πὺ ἦτανε ἡ
κόρη του.

Καὶ ὁ Λιβέας ἄμα ὁ γιατρὸς βγήκε ἀπ' τὸ
δωμάτιο τῆς Φανῆς, σηκώθηκε και τὸν ρώτησε.

— Πολὺ κακὰ, πολὺ κακὰ. Ἐκεῖνος ἂν βοη-
θήσῃ! Μὴ τοὺς τὸ πῆτε ὅμως! Ἐδῶ εἶνε ὅλοι
ζουρλοὶ! Θὰ ἀρχίσουνε τὰ κλάματα και τοὺς
θρήνους και θὰ τὴν κάνουνε νὰ πάῃ πρὶν τῆς
ὥρας τῆς! Καὶ αὐτὴ φοβάται. Πολὺ κακὸ, ἔκανε
ὁ γιατρὸς ἀνοίγοντας πὺ τὰ μάτια του.

"Ο γιατρὸς ἔφυγε και ὁ Σαμουράς πλησίασε
γρήγορος γιὰ νὰ μάθῃ τί τοῦ εἶπε ὁ γιατρὸς.

"Ο Λιβέας θυμωμένος, ἀπελπισμένος, θέλησε
τότε νὰ ἐκδικηθῇ, γιὰ τὰ τόσα πὺ τοῦ ἔκαναν
ἄλλοτε, ὅταν πῆγαινε στὸ σπίτι του και νὰ χτυ-
πήσῃ τίς ἀρχές του, και τοῦ εἶπε:

— "Ο γιατρὸς μοῦ εἶπε, ὅτι περισσότερο ἔχει
ἀπὸ φόβο νὰ πάῃ, παρὰ ἀπ' τὴν ἀσθένεια.

"Ακοῦτε. "Ενας χριστιανὸς καλὸς, ποτέ, ποτέ δὲν
φοβάται. Ζωὴ τώρα, ζωὴ ἔπειτα. Σεῖς τί πι-
στεύετε; Τίποτα! Νὰ τὸ κέρδος σας! Τίποτα!
Και τραβήχθηκε. Εἶχε πιά σχηματίσει ἀπ' τὰ
λόγια τοῦ γιατροῦ και ἀπὸ μιὰ προαίσθησιν,
πεποίθησιν, ὅτι αὐτὴ δὲν θὰ ζοῦσε!... Χωρὶς
νὰ φαίνεται ὅτι λυπᾶται, περιμένε σκυθρωπὸς,
ἄγριος νὰ τὴ δῇ.

Κοντὰ του ἦτανε ἕνα μικρὸ τραπεζάκι σκε-

πασμένο μὲ μουσαμά, πὺ πάνω του εἶχε ζω-
γραφισμένους τρεῖς μουσικοὺς ἐπαναστάτες "Αμε-
ρικανοὺς νὰ προχωροῦν ἐμπρὸς σὲ μάχη ἀπ' ὅλο
τὸ στράτευμα, πὺ διακρινόντανε μόνο οἱ λόγ-
χες του. Τὸ εἶδε και θυμήθηκε, ὅτι ἕνας τέτοιος
μουσαμᾶς, ὅπως αὐτὸς, μεγάλος, σκέπαζε τὸ τρα-
πέζιν τὸ μεγάλο, πὺ παίζανε χαρτιά. "Απ' τὸ
παράθυρο, σὲ λίγο, εἶδε τοὺς γλόμπους τοῦ ἡλε-
κτρικοῦ νὰ ἀνάβουνε και νὰ φαίνονται σὰ με-
γάλοι, μεγάλοι κρίνοι, και κοντὰ σ' αὐτοὺς, πὺ
κάτω, ἄλλα φῶτα κίτρινα πολλὰ, σὰ στεφάνιν
ἀπὸ κίτρινα λουλούδια.

— Σὰ στεφάνιν κηδεῖας!...

Αὐτὸ τοῦ ἦλθε στὸ νοῦ και τὸν ἀνάγκασε νὰ
σηκώσῃ τὸ κεφάλιν μὲ θυμὸ, γιὰ νὰ τὸ διώξῃ.
"Η ὑπηρετρία ἦλθε.

— Ἐλᾶτε!... τοῦ εἶπε.

Μπήκε μέσα στὸν θάλαμο, πὺ βρισκόταν ἡ
Φανὴ. Ἦτανε στὸ κρεβάτι μὲ τὰ μάτια στη-
λωμένα στὴν πόρτα. Τὸ χέρι τῆς τὸ ἕνα, ἔξω
ἀπ' τὸ βυσσινὶ πάπλωμα, παχουλὸ και ἄσπρο,
φανερώανε ζωὴ και ἔρωτα.

Τὸ παράθυρο ἦτανε ἀνοιχτὸ και τοῦ ἦλθε
μουρουδιὰ λουλουδιῶν.

— Βλέπεις; τοῦ εἶπε, ἄμα τὸν εἶδε.

Αὐτὸς εἶδε στὰ μάτια τῆς μιὰ θαμπαῖδα, ἕνα
ἀόριστο τοῦ φόβου. Ἦτανε μὲ ξαναμμένα μά-
γουλα. Δὲν εἶχε ἀδυνατίσει ὅμως παρὰ λίγο.

Τοῦ ἔσχισε τὴν καρδιά, πὺ τὴν εἶδε ἔτσι
φοβισμένη. "Αν τὴν ἔβλεπε γενναία νὰ υπομένῃ
τὸν θάνατον, νὰ τὸν περιμένῃ ἀδιάφορα σχεδόν,
θὰ τὴν χαίρετιζε γιὰ τὸ πέταγμα τῆς στὴν ἀλή-
θεια!...

Χαμογέλασε δείχνοντας πρόσωπο εὐθυμο.

— Τί νὰ δῶ; τῆς εἶπε. Πὺ εἶσε ἀρρωστη
λίγο; Μὰ εἶνε κανένα σπουδαῖο νὰ ἀρρωστήσῃ
και εἶς; Καὶ μάλιστα μ' αὐτὲς τίς ἀλλαγὲς τοῦ
καιροῦ! "Ολος ὁ κόσμος εἶνε κάτω, στὸ στρώμα!
Χιλιάδες!... Καλοκαῖριν ἀκόμα και βροχὲς και
ψύχρες!... Χωρὶς ἄλλο και μπορῶ νὰ τὸ δοκι-
μῶ, ὅτι τὸ καλοκαῖριν θὰ γείνῃ χειμῶνας και
αὐτὸς καλοκαῖριν!...

Πρόσεξε στὸν τρόπο πὺ τὰ ἔλεγε και τὸν
εἶδε νὰ γίνεται σοβαρὸς. Τὰ ἔστριψε στὸ ἀστεῖο
ἀκόμα.

Εἶδε κάποια ἀκτίνα στὰ μάτια τῆς. Ἦτανε
ἡ ἐλπίδα, πὺ ἔφερνε ἡ εὐθυμία. "Αλλ' ἀνέπνεε
δύσκολα, πὺ δύσκολα!... Καὶ ὁ Λιβέας, κα-
θὼς εἶχε παρασυρθεῖ ἀπ' τὴν ψεύτικη εὐθυμία
και πίστευε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νὰ χαθῇ ἡ Φανὴ,
μόλις εἶδε τὴν δύσκολη ἀναπνοή τῆς, τὴν κοι-
μένη, ἀπελπίσθηκε πάλιν.

— Κάθηκε! τοῦ εἶπε αὐτῇ.

Ἐκάθησε κοντὰ τῆς.

Τοῦ ἦλθε στὸ νοῦ ὁ Μαρλᾶς καὶ ἄρχισε μὲ ἀστεῖο ὕφος νὰ λέγῃ γι' αὐτόν.

Αὐτὴ ἀκούγε. Τοῦ φαινόταν ὅμως κάποτε ὅτι σκεπτόταν ἢ προσπαθοῦσε νὰ ἀκούσῃ κάποια μακρινὴ φωνή.

Αὐτὸς σὲ μιὰ τέτοια στιγμή πῆρε τὸ χέρι της καὶ τὸ ἔσφιξε, ἔτσι σὰν ἄνθρωπος σὲ δικό του ἄνθρωπο, ποὺ φοβᾶται μὴ χαθῇ.

Αὐτὴ τὸν εἶδε τότε καὶ τὸν εἶδε ἀλλοιότικα μὲ ἓνα βλέμμα ποὺ τὸν ἐτρόμαξε, τὸν ἐξάλισε, γιατί εἶχε ἀντικρίσει σ' αὐτὸ τὸ μυστικὸ ποὺ κρυβότανε στὴν παράδοξη καρδιά της!...

Μὴ ξεύροντας τί κάνει, χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ κρατηθῇ ἔφερε στὰ χεῖλιά του τὸ χέρι της.

Αὐτῆς τὰ μάτια μελαγχόλησαν ὅμως.

— Ἀργά!... εἶπε σιγά.

— Ἀργά; τί ἀργά; Τί θὰ πῇ ἀργά!... ρώτησε αὐτὸς κάνοντας ὅτι δὲν ἐνόησε.

— Τώρα εἶνε δικὰ μου!... εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ἀπολογούμενος σὲ κάτι ποὺ τὸν πείραξε, γι' αὐτὰ ποὺ ἔκανε.

— Γιατί δὲν ἦρθες, γιατί ἄργησες νὰ ἔλθης; τὸν ρώτησε αὐτή.

Ἀρχισε νὰ τῆς λέγῃ γιατί δὲν ἐπῆγε χωρὶς νὰ λέγῃ σωστὰ τὴν ἀλήθεια, ἀποφεύγοντας νὰ πῇ πράγματα, ποὺ θὰ τὴν στενοχωροῦσαν...

Καθὼς μιλοῦσε ἔφερε τὰ δάχτυλά της στὸ στόμα καὶ ἀκουμποῦσε τὰ χεῖλιά του. Γιὰ μιὰ στιγμή ποὺ εἶδε στὰ μάτια της τὴν εὐδαιμονία, τοῦ φάνηκε πὼς θὰ ζήσει!...

— Ἀς ζήσει καὶ ἂς συντριφθοῦνε οἱ ἀρχές μου!... εἶπε ἀπαντώντας πάλι σὲ κάτι ποὺ ζητοῦσε τὸ λόγο μέσα του.

Μέσα στὸ δωμάτιο ἡ ὁμιλία ἀκουγότανε σιγαλή, σιγαλή σὰ μικρὸ παράδοξο κελᾶδισμα. Καὶ τὸ δωμάτιο κεῖνο δὲν ἦταν ἄνθρωπον ποὺ πάσχει, ποὺ κινδυνεύει νὰ χαθῇ, ἀλλ' ἄνθρωπον, ποὺ μπαίνει στὴ ζωὴ, στὸν ἔρωτα.

Ὁ Λιβέας τὸ λησμόνησε σιγά σιγά, καὶ χάθηκε μέσα στὴν ἀγάπη του. Γρήγορα συνῆλθε ὅμως, καὶ καθὼς ἀκούσε τὸν κρότο τοῦ ρολογιοῦ τοῦ φάνηκε αὐτὴ σὰ σταθερὸ βῆμα ἐκείνου ποὺ φοβότανε!

Ἡ μάννα της μπῆκε μέσα καὶ τὴν ρώτησε ἂν θέλῃ τίποτα.

— Ὁχι!... τῆς εἶπε αὐτή, καλὰ εἶμαι!...

Ἡ μάννα της βγῆκε ἔξω καὶ πάλι ἐπρόβαλε. Φάνηκε ἔπειτα ὁ Σαμουράς νὰ κινῆται καὶ νὰ κυτᾶξῃ μέσα. Τραβήχθηκε.

Ὁ Λιβέας τῆς διηγότανε τί λύπη τράβηξε ὅταν ἔφυγε ἀπ' τὸ σπίτι της καὶ δὲν ξαναπάτησε...

Ξαφνικὰ ἡ Φανὴ μὲ ἀλλαγμένη φωνὴ τοῦ λέει.

— Γιὰ πές μου τὸ ὄνειρο κεῖνο!... ἐκεῖνο!

Δὲν τὸ θυμᾶσαι;

— Ποιό; τὴν ρώτησε αὐτὸς τρομαγμένος.

— Τὸ ὄνειρο κεῖνο, ποὺ μοῦλεγες τότε;...

Τὴ βραδεῖα ποὺ ἔφυγες;... Ποὺ εἴμεθα μαζί!...

— Μὰ τί τὸ θέλεις τώρα;...

Αὐτὴ ἐπέμενε. Αὐτὸς κύταξε πάλι ἔξω ὅπως τὴν πρώτη φορὰ, καὶ καθὼς εἶδε ἓνα ἄστρο μεγάλο, λαμπερὸ νὰ κουνᾷ γρήγορα τὶς ἀκτῖνες του, προσπάθησε νὰ θυμῇ καὶ ἄρχισε μὲ τὰ ἴδια σχεδὸν λόγια:

— Εἶχα δὴ κόσμο πολὺ νὰ πηγαίνῃ καὶ νὰ φεύγῃ ἀπὸ ἓνα μέρος γεμάτο δένδρα. Θὰ εἶχανε πανηγύρι ἢ κάτι ἄλλο ὅμοιο. Εἴμαστε μαζί χωρὶς νὰ ξέρουμε πὼς βρεθήκαμε καὶ σὲ ποῖο μέρος εἴμαστε, καὶ προχωροῦσαμε μέσα στὸν κόσμο!... Κανένας ὅμως δὲν μᾶς ἐπρόσεχε! Καὶ γὰρ αἰσθανόμουνα χαρὰ μεγάλη γι' αὐτό. Δὲν μᾶς ἔβλεπαν! Τὸ σῶμα μας ἦταν ὅμοιο μὲ τὸν ἀέρα καὶ δὲν φαινότανε στὰ μάτια τοῦ κόσμου. Εἴμεθα... πεθαμένοι καὶ θυμοῦμαι ποὺ ὅλο ἔλεγα:

— Τί ὥραϊος εἶνε ὁ θάνατος!... Εἶνε ἡ πόρτα ποὺ πηγαίνει κανεὶς στὴ ζωὴ!...

Ἐπειτα βρεθήκαμε, ἀπ' τὰ χέρια πιασμένοι, σ' ἓνα μέρος πλημμυρισμένο ἀπὸ λαμπερὸ φῶς. Περνούσαμε τὶς ἐκτάσεις τοῦ ἀπείρου, ποὺ μυριάδες κόσμοι γυρίζουνε, γυρίζουνε καὶ ζητοῦσαμε νὰ φθάσουμε, λέει, μακρὰ, ὅπου ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος! Λαμπερὲς σφαῖρες γυρίζανε τυλιγμένες στὸ δικό της ἢ κάθε μιὰ χρῶμα! Ἐμεῖς προχωροῦσαμε, προχωροῦσαμε. Ἐξαφνὰ ἓνα μαῦρο πρᾶγμα παρουσιάσθηκε νὰ φράξῃ τὸ ἄπειρο! Ἦτανε λέει τὸ χάος, ἔτσι τὸ ἥξερα στὸν ὕπνο μου! Αὐτὸ μᾶς τράβηξε μέσα σὰ μαγνήτης. Καὶ ἦτανε τὸ σκοτάδι μέσα καὶ τόσο πικρὸ, ποὺ σκέφθηκα μὴ ἐκεῖ διαλύονται οἱ ψυχὲς οἱ ἀμαρτωλὲς καὶ γίνονται ἓνα μὲ τὸ χάος!...

Ὁ Λιβέας πρόσεξε τώρα στὸ ἀστὲρι, ποὺ ψηλὰ κινοῦσε γρήγορα τὶς ἀκτῖνες του. Εἶδε τὶς ἀκτῖνες του νὰ ἀλλάζουνε πάλι χρῶμα, νὰ γίνωνται κόκκινες σὰ νὰ ματώθηκαν!...

Ἐνας στεναγμὸς ἔγεινε κάτω κεῖ κοντά του.

Ἡ Φανὴ βρισκότανε κίτρινη ἀκίνητη μὲ στηλωμένα τὰ μάτια, νεκρή, σ' αὐτόν!...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΥΠΟ ΒΑΝ ΝΤΥΚ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

1

Καὶ νὰ μπορούσες, ἄνθρωπε, νὰ μένης
πάντα παιδί ἀσυλλόγιστο, καὶ νᾶσαι
πάντα τὸ πιὸ σοφὸ τῆς φύσης πλάσμα — —
— Πόσ' ὁμορφο τὸ παιδικὸ τὸ μάτι,
ποὺ ἐμπρὸς σ' ὅλα σαστίζει. —

“Ὅλο καὶ ξεδιαλύνουμε τὰ τόσα
μυστήρια τοῦ κόσμου — — κ' ἔτσι πάντα
μπαίνοντας σὲ βαθύτερο σκοτάδι
τὸ πιὸ ἄσοφο γινόμαστε παιγνίδι
τῆς ξεδικήτρας φύσης.

2

Τὸ γέλιο τὸ χαρούμενο τὸ νοιόθω
βαθύτερο ἀπὸ τὸν ἄχρὸ τοῦ πόνου.
Ὡσὰν ἀπὸ κρασί μου συνεπαίρνει
τὸ γέλιο τὰ συλλοϊκά μου πάντα — —
— Γέλιο, χαρὰς σημάδι —

Δάκρυα μᾶς φέρνει τὸ πολὺ τὸ γέλιο·
δάκρυα μᾶς φέρνει κ' ἡ χαρὰ ἡ μεγάλη — —
— Τίποτα δὲν ὑπάρχει, ποὺ νὰ δείχνη
καλύτερα ποιὰ τραγικὴ εἰρωνεία
μᾶς κυβερνάει τῇ ζήσῃ — —

3

Μέσα στὴ χλαλοῇ τοῦ κόσμου μπαίνω — —
Κακὸ τὸ παραστράτισμά μου... Κι' ὅμως
ἦταν ἀνάγκη ἔτσι νὰ γίνῃ τώρα,
γιατὶ δὲν ἔφτασε ἡ στιγμή, ποὺ δίκια
θὰ τὸ κατηγοροῦσα — —

Καλὸ εἶναι νὰ μπορῇ κανένας πάντα
ἀπὸ τὸν κόσμῳ ξέμακρὰ νὰ στέκη
καὶ νᾶχῃ τῇ λαχτάρᾳ νὰ τὸν μάθῃ,
ὥς ποὺ νάρθῃ ἡ στιγμή νὰ εἰπῇ: — Τί ἀξίζει
μὰ τέτοια γνωριμία;

4

Δοξολογοῦμε τὴ ζωὴ· κι' ὁ τρόμος
τοῦ θάνατου γεμίζει τὴν ψυχὴ μας — —
“Ανίδεοι! ποὺ ἀκόμη δὲ μπορούμε
νὰ νοιώσουμε ὅτι ὁ θάνατος ἀξία
μὲ τὴ ζωὴν ἔχ' ἴδια.

Πεθαίνοντας τὸ χρέος μας στὴ φύση
πληρώνουμε ὅπως κι' ὅταν ἀγαποῦμε.
Εἶν' ἡ ζωὴ μας θάνατος κι' ἀγάπη — —
— Ἐτσι στοχάζεται ὁ σοφὸς καὶ ξέρει
σὰν ἥρωας νὰ πεθαίνει — —

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

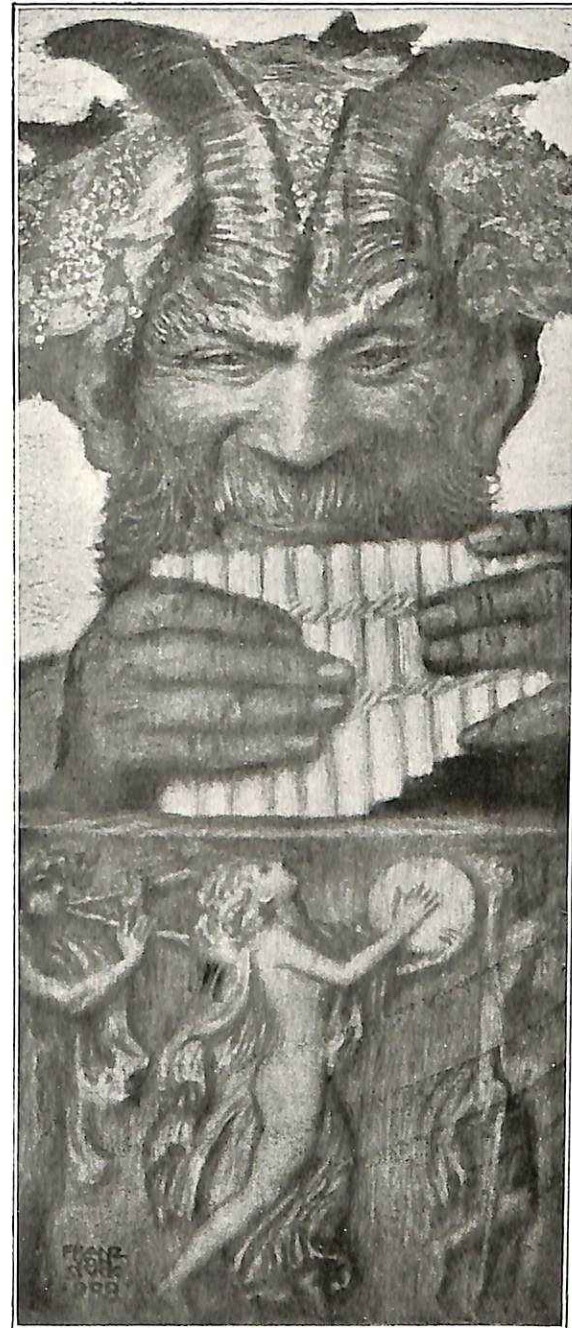
ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΕΛΛΑΣ ΤΡΕΙΣ ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΔΑΣ ΠΡΟ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τὸ θέμα τοῦτο ἐπραγματεύθη διὰ διαλέξεώς
του εἰς τὸν Παρνασσὸν τὴν 16 Ἰανουαρίου
ὁ κ. Γεώργιος Σωτηριάδης. Ἐπρόκειτο περὶ
τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τοῦ κρητικοῦ πολιτι-
σμοῦ πρὸς τὸν τῆς βορείου Ἑλλάδος κατὰ
τοὺς πρώτους χρόνους τῆς διὰ τῶν ἀρχαιολο-
γικῶν ἐρευνῶν ἐπιγνωστῆς γενομένης προϊστο-
ρίας τῶν περὶ τὸ Αἰγαῖον χωρῶν. Αἱ σχέσεις
αὗται βεβαιοῦνται ἐκ τῶν πορισμάτων τῆς
ἀρχαιολογικῆς ἐργασίας τοῦ κ. Σωτηριάδου εἰς
τὴν περὶ τὴν Χαιρώνειαν βιωτικὴν χώραν καὶ
εἰς τὴν γειτονικὴν Φωκίδα, ἐν γένει εἰς τὴν
κοιλιάδα τοῦ Κηφισοῦ καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν
ῥοῦν. Τὰς σπουδαιότητας δὲ ἐνδείξεις περὶ αὐτῶν
παρέσχον αἱ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος λαμβραὶ
αὐτοῦ ἀνακαλύψεις εἰς τὸν μέγιστον ἐκ τῶν
μέχρι τοῦδε ἐρευνηθέντων προϊστορικῶν συνοι-
κισμῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Κηφισοῦ, ἐγγὺς

τοῦ χωρίου Καλύβια τῆς Ἀγίας Μαρίνης εἰς
τὴν φωκικὴν πεδιάδα.

Αἱ προϊστορικαὶ ἐρευναι εἰς τὴν βορείαν
Ἑλλάδα ἤρχισαν ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον, εἰς
τὴν Χαιρώνειαν δὲ ἰδίως καὶ τὴν Φωκίδα ἀνε-
δότως ἐργάζεται ὁ κ. Σωτηριάδης ἀπὸ τοῦ
1902. Πολλάκις δὲ καὶ ἐπραγματεύθη περὶ
αὐτῶν, ἰδίως εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἐφημερίδα,
τὰ Πρακτικὰ τῆς Ἑταιρείας καὶ εἰς τὰς Ἀνα-
κοινώσεις τοῦ ἐνταῦθα ἀρχαιολογικοῦ ἰνστι-
τούτου.

Ἀλλὰ τὰ πρῶτα ἀσφαλῆ διδόμενα πρὸς
χρονολόγησιν τῶν κατ' ἐποχὰς μακρὰς σχημα-
τισθέντων στρωμάτων τῶν προϊστορικῶν συνοι-
κισμῶν καὶ τῶν πολιτικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν
λαῶν τῆς βορείας Ἑλλάδος — ἀπὸ τοῦ Ὀλύμ-
που μέχρι τοῦ Ὀρχομενοῦ ἡ χώρα ἀποτελεῖ ἐν
ὅλῳ ἀδιάσπαστον — καὶ τοῦ μεγάλου λαοῦ τῆς

ΠΑΝ ΥΠΟ ΦΡΑΝΤΣ ΣΤΟΥΚ

Κρήτης πολὺ πρὸ τῆς λεγομένης μυκηναϊκῆς,
ἐποχῆς, παρέσχον αἱ τελευταῖαι ἐρευναι καὶ
παρατηρήσεις του.

Τοιοῦτοτρόπως ἐν τῇ διαλέξει τον ἡδυνήθη
περὶ τὸ ἐπαγωγότατον τοῦτο θέμα τῆς θαυμα-
σίας ἀναπτύξεως τοῦ κρητικοῦ πολιτισμοῦ ἤδη

ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς τετάρτης ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς
τρίτης πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδος νὰ πλέξῃ ὅλην
τὴν ἐν Χαιρώνειᾳ καὶ τῇ Φωκίδι παρατηρηθεῖ-
σαν ἀνάπτυξιν.

Μὲ πλῆθος φωτεινῶν εἰκόνων διεξῆλθε ὅλα
τὰ στάδια τῆς πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως βορείας
Ἑλλάδος καὶ Κρήτης πρὸ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ
κρητικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸν μυκηναϊκὸν αἰῶνα
τῆς Ἑλλάδος, ὅστις περίπου συμπίπτει εἰς τὰ
μέσα καὶ τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς δευτέρας πρὸ
Χριστοῦ χιλιετηρίδος περίπου μὲ στρογγύλους
ἀριθμοὺς μεταξὺ τοῦ 1600 καὶ 1100 πρὸ
Χριστοῦ.

Κυρίως πρὸς τὸ κρητικὸν τῆς Κνωσοῦ νεολι-
θικὸν στρώμα, τὸ ὁποῖον εἶνε προγενέστερον
τοῦ 3000 περίπου πρὸ Χριστοῦ καὶ φθάνει
ἴσως εἰς τὸ 4000 ἢ 5000 (ὁ Ἐβανς τὸ θέλει
φθάνον ἕως εἰς τὸ 10,000 πρὸ Χριστοῦ!),
πρὸς τοῦτο τὸ νεολιθικὸν στρώμα ἀντίστοιχον
δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦλάχιστον δὲν
εὐρέθη μέχρι τοῦδε.

Ἀκριβῶς ἡ ἐργασία τοῦ κ. Σωτηριάδου εἰς
τὴν Φωκίδα ἔφερε τὴν ἀπόδειξιν ὅτι οἱ ἀρχαιο-
τατοι οἰκήσαντες τὴν βορείαν Ἑλλάδα ἀνθρω-
ποι οἵτινες κατέλιπον μαρτύρια τῆς ὑπάρξεώς
των, λείψανα τῶν κατοικιῶν, σκευῶν, ὅπλων
των, φαίνονται ὅτι ἐνεφανίσθησαν εἰς αὐτὴν
περὶ τὸ 3000 πρὸ Χριστοῦ. Οἱ ἀριθμοὶ δίδον-
ται πάντοτε στρογγύλως, καὶ δύνανται νὰ λαμ-
βάνωνται μὲ ἱκανὴν ἐπέκτασιν πρὸς τὰ ἄνω ἢ
ἐνίστε πρὸς τὰ κάτω. Τὴν βάσιν ὅμως εἰς τὰς
χρονολογήσεις δίδουν τὰ εὐρήματα τῆς Κρήτης
καὶ ταῦτα πάλιν χάρις εἰς τὰς μεταξὺ Κρήτης
καὶ Αἰγύπτου σχέσεις. Αἱ αἰγυπτιακαὶ χρονολο-
γίαι δύνανται νὰ θεωρηθῶσι σχεδὸν μετ' ἀπο-
λύτου ἀκριβείας δεδομένα. Εἰς τὸν συσχετισμὸν
τῆς κρητικῆς πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως πρὸς τὴν
αἰγυπτιακὴν ὡς βάσις χρησιμεύουν τὰ αἰγυ-
πτιακὰ χρονολογήσιμα ἀντικείμενα τὰ εὐρεθέντα
εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὰ κρητικὰ ἀντικείμενα τὰ
εὐρεθέντα εἰς τάφους χρονολογησίμους τῆς Αἰ-
γύπτου. Πρῶτος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ὁ Μὴν
(Men) περὶ τὸ 3315 πρὸ Χριστοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τῶν πρώτων χρόνων τῆς
προϊστορίας τῆς Ἑλλάδος μετεχειρίζοντο ἀκόμα
λίθινα ἐργαλεῖα δι' ὅλας τὰς βιωτικὰς χρήσεις
τῆς τέχνης, μαχαίριδια καὶ ξουράφια ἐκ τοῦ
ἡφαιστειογενοῦς ὀψιδιανοῦ τῆς Μήλου, ὅπου
εὐρέθησαν σπουδαῖα αὐτοῦ ὀρυχεῖα. Ἀλλ' ἤδη
ἐγνώρισαν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ χαλκοῦ. Ψέλλια
χαλκὰ γυναικεῖα, ἐγκοπὲς χαλκοῦς ξιλοφυγῶν,
δύο ἐγχειρίδια χαλκᾶ εὐρεθέντα κατὰ Σεπτέμ-
βριον τοῦ λήξαντος ἔτους ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηριά-
δου εἰς τὸν μέγαν προϊστορικὸν συνοικισμὸν

τῆς Ἀγίας Μαρίνης βεβαιοῦσι περιφανῶς τοῦτο.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ τέλους τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ χαλκοῦ (κατ' ἀρχὰς καθαροῦ, ἔπειτα μετὰ κασσιτέρου ὡς κρατερώματος, ἥτοι μπρούνζου) συμπίπτει εἰς τὸ 3000 περίπου πρὸ Χριστοῦ καὶ εἶνε σύγχρονος πρὸς τὴν ὁμοίαν τῆς Κρήτης. Τὰ χαλκὰ ἐγχειρίδια τῆς Φωκίδος φέρουν ὅλως διόλου τὸν τύπον τῶν κρητικῶν. Ἐκ παραλλήλου δὲ εἰς τὴν Κρήτην, εἰς στρώματα πρωτομινωϊκὰ λεγόμενα εὐρεθέντα, παρετήρησεν ὁ κ. Σωτηριάδης δεκατέσσαρα τεμάχια ἀγγείων φωκικῶν ἢ χαιρωνειακῶν τοῦ παλαιοτάτου στρώματος τῆς βορείας Ἑλλάδος. Ὁ συγχρονισμὸς τούτου τοῦ στρώματος καὶ τῶν εὐρημάτων του πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ πρωτομινωϊκοῦ τῆς Κρήτης, καθίσταται τοιουτοτρόπως ἀσφαλῆς.

Ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον στρώμα ἄλλο (πάχους ὡς τὸ παλαιότατον 3 1/2 μέτρων περίπου) εὐρέθη εἰς τὴν Φωκίδα, ἀντιστοιχοῦν τελείως πρὸς τὸ τέλος τῆς πρωτομινωϊκῆς περιόδου τῆς Κρήτης, ἥτοι περὶ τὸ 2500 πρὸ Χριστοῦ καὶ κατόπιν. Πολλὰ ἄλλιν ἐδῶ καὶ ἐνδεικτικώτατα εἶνε αἱ σχέσεις αἱ παρατηρηθεῖσαι μεταξὺ τῆς κεραμικῆς τέχνης Κρήτης καὶ βορείας Ἑλλάδος, Κιλικίδων καὶ βορείας Ἑλλάδος. Ὁ χρονολογικὸς παραλληλισμὸς γίνεται τοιουτοτρόπως ἄλλιν ἀσφαλῆς διὰ τὴν περίοδον τῶν ἐτῶν περίπου 2500 καὶ 2000 πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἀγίας Μαρίνης ὡς χωρικὸς δὲν ἐγνώρισε τὰ πολυτελέστερα καὶ ὠραιότερα προϊόντα τῆς κρητικῆς κεραμικῆς τέχνης. Ἀλλ' ὁ κ. Σωτηριάδης εὐτύχησε νὰ εὕρῃ εἰς τὴν Φωκίδα τάφον καλυπτόμενον ὑπὸ τύμβου χώματος, κρύπτοντα τὸν σκελετὸν ἡγεμονίδος τινὸς τῆς ἐποχῆς μετὰ τὸν χρυσοῦν της στολισμὸν, ὁμοῦ δὲ καὶ ἀγγεῖα τῆς λαμπρᾶς ἀναπτύξεως τῆς κρη-

τικῆς κεραμικῆς κατὰ τὴν μεσομινωϊκὴν λεγομένην περίοδον, ἥτοι περίπου 2000 ἢ 1900 μέχρι 1700 περίπου πρὸ Χριστοῦ. Τοιουτοτρόπως καὶ τὸ κενὸν τοῦτο μέχρι τῶν κυρίων μυκηναϊκῶν χρόνων συμπληροῦνται καὶ ἐναργῆς ἀποβαίνει ἡ σχέσις ἡ πολιτιστικὴ μεταξὺ Κρήτης καὶ βορείας Ἑλλάδος.

Ἀναμφιβόλως ἤδη ἀπὸ τῆς τετάρτης χιλιετηρίδος ὑπῆρχεν ἀνεπτυγμένη θαλασσία συγκοινωνία κατ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν λεκάνη τῆς Μεσογείου, μεταξὺ πασσῶν τῶν νήσων καὶ ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου καὶ μέχρι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, ὅπου ἀγγεῖα τῆς παλαιοτάτης περιόδου τῆς Φωκίδος, τοῦ χαλκολιθικοῦ στρώματος, εὐρέθησαν εἰσηγμένα.

Ὅλα ταῦτα καὶ ἰδιαιτέρως ἔπειτα τὰ δεῖγματα τῆς ὑψίστης ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Κρήτην κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 2000 περίπου μέχρι τοῦ 1400 πρὸ Χριστοῦ διὰ τῶν φωτεινῶν εἰκόνων αἰσθητοποιούμενα ἔδιδον πλήρη τὴν ἰδέαν μιᾶς καταστάσεως τοῦ κόσμου τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Κρήτης περὶ τὸ 2000 καὶ 3000 πρὸ Χριστοῦ, ὡς διετύπωσεν αὐτὴν διὰ χαρακτηριστικῶν λέξεων ἐν προοιμίῳ ὁ ὁμιλητής.

Μετὰ μίαν φιλόσοφον ἱστορικὴν παρατήρησιν περὶ τῆς ἀσταθείας τῶν ἀνθρωπίνων καὶ εἰς αὐτὰς τὰς μεγάλας κατακτήσεις τοῦ πνεύματος καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ὑψίστας ἀναλήψεις τῆς τέχνης, ὅπου ὅμως ὁ ἀνθρώπος πάντοτε φαίνεται ἀναλαμβάνων νέας δυνάμεις ἄλλιν καὶ ἐκ τῆς ἐσχάτης πολλάκις καταπτώσεως, ὁ κ. Σωτηριάδης ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του μετὰ ἓνα χαιρετήριον πρὸς τὴν Κρήτην μετὰ μίαν αἰσιοδοξίαν τοῦ ἀγωνιζομένου ἐπιστήμονος ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τοῦ θεραπεύοντος τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν ἔθινους.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ο ΚΟΡΑΗΣ ΩΣ ΕΜΠΟΡΟΣ*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΕΜΠΤΗ

Διὰ τὴν ἀγάπην ποῦ σὰς ἔγραψα πῶς κάνει μετὰ τοῦ σπιτονοκυρίου τὴν κόρην ἀκολουθεῖ ἕως τὴν σήμερον, μάλιστα μετὰ περισσοτέραν θερμότητα. Σὰς ἔγραψα πῶς τὴν φέρνει στὸ σπίτι καὶ σφραλιούνται στὴν κἀμαρα τὸ ἴδιο κάμνουν καὶ ὅταν πᾶν στὸ σπίτι της. Ἐγὼ ἔχω χρέος νὰ σοῦ γράφω ἐκεῖνα ὅπου βλέπω καὶ ἡ ἀρεντιά σου ὅσων φρόνιμος ἀνθρώπος κάμε τὴν κρίσιν. Θέλει νὰ τοῦ κάμουν τὴν δουλιὰ

* Τέλος. «Παναθήναια» 15 Φεβρουαρίου.

του ἄλλοι καὶ αὐτὸς νὰ γυρεῦει τὸ ζεῦκι του, παντάπασιν δὲν θέλει νὰ κοπιᾷ καὶ ἓνας πρᾶματευτὴς ὅπως αὐτὸς του δὲν ἐπιμελεῖται τὴν δουλιὰ του, σὰς εἶνε γνωστὸν τί προκοπαῖς θὰ κάμῃ. Ἐτοῦτος διὰ νεγότησι δὲν εἶνε. Ἐγὼ αὐθέντη λυποῦμαι πολὺ ὅπου δὲν ἐπιτύχατε κανένα ἀνθρώπον τῆς δουλιᾶς. Νὰ μὴ εἴχε τὸν φόβον τὸν ἰδικόν μου, ὁ Θεὸς ἡξεύρει τί ἤθελε νὰ κάμῃ. Λυποῦμαι καὶ τ' ἄλλα παιδιὰ ὅπου ἤλθαν ἐδῶ διότι ἐτοῦτος ὁ τόπος ἐδῶ δὲν εἶνε δι' ὀρθοδόξους. Τὸν καιρὸν ὅπου εὐρίσκεσθε ἡ ἀρεντιά σας ἐδῶ ἦτο κάποια τάξις, ἐπειδὴ

μιλούσατε περὶ πίστεως λόγῳ καὶ ἔργῳ. Τώρα μᾶς πῆρεν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Μάλιστα ὁ σοφο-λογιώτατος σιὸρ Διαμαντῆς ἀντὶ νὰ δώσῃ τὸ παράδειγμα, ἔγινε κεφαλὴ τῆς κακίας καὶ τώρα μῆτε ὁ παπᾶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν συμμαζέψῃ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚΤΗ

Ἐγὼ ἀφέντη τὸ γνωρίζω πῶς αἱ γραφές μου σὲ δίδουν πολλὴν πίκραν. Ὅμως ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ κάμω ἄλλιως παρὰ νὰ σὰς γράφω καὶ τὸ παραμικρὸν ὅπου ἀκολουθεῖ. Ἐγὼ αὐθέντη εἰς τὸν σιὸρ Διαμαντῆ δὲν βλέπω καμμίαν μεταλλαγὴν μάλιστα τώρα ὅπου ἔβαλε τὰ φράγμικα ἔβγαλε παντελῶς τὸ γιουλᾶρι¹ καὶ γυρίζει σὰν χαμένο πρόβατο. Προχθὲς τὸ βράδυ εἶδα καὶ τοῦφεραν χρυσὰ σιρίτια χρυσὸ καπέλο καὶ τᾶβαλε τὴν νύκτα καὶ ἤβγεν ἔξω. Ἠγόρασε καὶ σπαθὶ καὶ φαίνεται ἔχει εἰς τὸν νοῦν του νὰ γίνῃ ὀφισιάλος. Ὁ Γιασέτσογλους καθὼς μοὶ εἶπε τὸν ἡμποδισε, τοῦ εἶπεν ὅτι οἱ ἐδῶ τιμημένοι ἀνθρώποι τέτια ῥοῦχα δὲν βάζουν, ἀπὸ ἐμένα ὅμως τὰ ἔχῃ κρυφά.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΒΔΟΜΗ

Τοῦ περασμένου σοὶ ἔγραψα ἄλλιν διὰ τὸν σιὸρ Διαμαντῆν. Διὰ τὴν ἀγαπητικιά του σὰς ἔγραψα πῶς ἦτον ἄρρωστη ἡ ὁποία ἀπέθανε καὶ ἡ αὐθεντιά του ἀντὶ νὰ τὸ χαρῇ ἔκλαιε ἀπαρηγόρητα. Ὁ Θεὸς τὸν ἐλυπήθη διότι ὡς ἔμαθον εἶχε συμφωνήσῃ νὰ γίνῃ Καλβίνος καὶ νὰ τὴν πάρῃ. Τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν τρώγει τετάρτη καὶ παρασκευὴ χωρὶς νὰ τὸν τύπῃ ἡ συνήδεις. Κάθε Σάββατο βράδυ ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, πηγαίνει εἰς τὴν ὄπερα. Τοῦ μεγάλου κανόνος τὸ βράδυ τὴν παραμονὴ τῶν βαίων ὑπῆγε εἰς τὴν Ὀπεραν. Ἡ αὐθεντιά του γυρεῖ νὰ δείξῃ στοὺς Ὀλλανδέζους πῶς εἶνε πλούσιος καὶ δὲν ἡμπορεσε ἀκόμη νὰ καταλάβῃ πῶς οἱ Ὀλλανδέζοι δὲν πέρνουν ἀπ' αὐτά. Οἱ μεσίταις ἀπὸ μακρὰ τὸν βλέπουν καὶ ἅμα ἔλθῃ κανεὶς κοντά του μετὰ τὸ νὰ ἡξεύρουν πῶς εἶνε πολλὰ ὑπερήφανος τοῦ κάμουν μετάνοιες ὡς κάτω εἰς τὴν γῆν. Αὐτὰ εἶνε ὅλα περιπαίσματα εἰς κοντολογίαὶ κανὲν σημεῖον πρᾶματευτοῦ δὲν ἔχει.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΟΓΔΩΝ

Εὐδρισκόμενος μετὰ ἐν τίμιόν σας δοσμένο 3 Ἰουνίου, τὸ ὁποῖον μοὶ τὸ ἔδωσε ὁ σιὸρ Μπρίγκας. Εἶδα ὅπου ἐλυπήθητε πολὺ περὶ τοῦ σιὸρ Διαμαντῆ καὶ βέβαια ἔχετε μεγάλο δίκαιο νὰ

¹ Χαλινόν.

λυπῆσθε. Ἐπειδὴ ἄλλα ἡλπίζατε καὶ ἄλλα βλέπετε καὶ ἀκούετε. Εἶδα πῶς ἐδώσατε τὴν γραφὴν πρὸς τὸν πατέρα του καὶ τὴν λύπην ὅπου ἔλαβεν καὶ ἡ αὐθεντιά του διὰ τὴν ἀνέλπιστον καὶ ἀπίστευτον μεταλλαγὴν τοῦ υἱοῦ του. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν ὅπου μετὰ τὰς γραφαῖς ὅπου τοῦ στείλατε ἔκαμε μεγάλην μεταλλαγὴν κατὰ τὸ παρὸν καὶ ἀπέχει. Δόξα ὁ κύριος, ἄμποτες νὰ τὸν ἐφωτίσῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸ ἐξῆς νὰ περάσῃ ἡσυχᾶ. Ἐλπίζω τώρα νὰ παρετήσῃ καὶ τὰ πολλὰ στολισματα ὅπου ἄλλαξε τὴν ἡμέραν 2-3 φορές. Ὅταν πάει στὸ σπάσο, τότε βάλει καὶ τὸ σπαθί. Περὶ τούτου ὅλοι οἱ φίλοι τὸν καταγελοῦν, ἐπειδὴ αὐτὰ δὲν ἐδόθησαν διὰ τοὺς πρᾶγματευτάδες, ἀλλὰ ἐδόθησαν τῶν ἡτραδόρων, ὅπου δὲν εἶχαν ἄλλην δουλιὰν νὰ συλλογίζωνται τί νὰ φράσῃ καὶ τί ῥοῦχα νὰ φορέσουν. Ἐμένα αὐθέντη μου δὲν μοῦ φαίνονται γνωστὰ καμώματα. Τώρα εἶνε καιρὸς ὅπου πρέπει μετὰ μεγάλην προσοχὴν νὰ ἔχῃ κάθε ἓνας τὴν δουλιὰν του, μάλιστα ὅπου ἡκολούθησε καὶ τὸ φαλμέντο τοῦ μισε-Ἀμβρόσιου. Ἐσύνθεσε μιὰν γραφὴν πῶς τὴν γράφει ὁ σιὸρ Μπρίγκος πρὸς τὸν πατέρα του καὶ τὴν ἔγραψε κατὰ τὴν θέλησίν του. Παρακάλεσε τὸν σιὸρ Μπρίγκον νὰ τὴν μεταγράψῃ καὶ νὰ τὴν στείλῃ τοῦ πατέρα του. Ὁ σιὸρ Διαμαντῆς ζητεῖ νὰ κρύψῃ τὴν χάριμνι μετὰ τὸ τσουβάλι.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΝΑΤΗ

1774 Φεβρουαρίου 8. Ἐως σήμερον ἔκαμα ὑπομονὴν ἐλπίζων νὰ ἀλλάξῃ γνώμην ὁ σοφο-λογιώτατος κύριος Διαμαντῆς Κοραῆς. Ἡ αὐθεντιά του ὅχι μόνον δὲν ἤλλαξε γνώμην ἀλλ' ἐπερίσσευσεν τὴν ἐχθρὰν του κατ' ἐπὶ πάντων μου καὶ φέρεται σ' ἐμένα ὅσων νὰ ἦμουν σκλάβος του. Ποῦ ἀκουσες ἡ αὐθεντιά του νὰ κατοικοῦν δύο ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ μετὰ σ' ἓνα σπίτι καὶ νὰ μὴ μιλοῦν παντελῶς; αὐτὰ μᾶς διδάσκει ὁ Ἰησοῦς Χριστός; Ποῦ μένει νὰ ἀγαπήσῃς τὸν ἀδελφόν σου ὡσὰν καὶ τοῦ λόγου σου; Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ ἡ ἀγάπη σπλαχνίζεται ἡ ἀγάπη δὲν φθονεῖ, ἡ ἀγάπη δὲν βάζει εἰς τὸν νοῦν της κακόν. καὶ τὰ ἐξῆς. Αὐτός, φαίνεται, ἀπὸ κάποιους πούντους ὅπου μοῦ ὀίχτει, ὅτι εἶναι ψυχραμένος μετὰ τὴν αὐθεντιά σου. Ἀτὸς του ἐκρέμισε καὶ τώρα ῥίχτει τὰ φτεξίματα στοὺς ἄλλους. Μὰ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦτο τὸ κεφάλι του γεμάτο καπνοῦς. Ἐγύρευσε νὰ ὑψώσῃ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἔπεσε μέσα εἰς τὴν λάσπην. Ἐγὼ αὐθέντη ἀπεφάσισα νὰ χωρίσω ἀπὸ αὐτόν δὲν ἡμπορῶ πλέον νὰ τὸν ὑποφέρω. Τώρα εἶνε 2 1/2 χρόνια ὅπου ὑποφέρω μιὰν δυστυχισμένην ζωὴν. Τὴν λαμπρὰν γίνονται δυὸ

χρόνια όπου δεν ξεμετάλαβα. Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ποὺ σὰς δίδω τὴν εἰδήσιν, λαμβάνοντες τὴν παροῦσαν μου νὰ μοῦ γράψετε με πρῶτον καὶ μοῦ δώσετε τὴν ἀδειαν νὰ ἀναχωρήσω. Ἐκεῖ όπου ἤμουν αὐθέντης ἐκαταντήθηκα ὑπόδουλος. Ἐγὼ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δὲν εἶμαι κανένας ὅπου δὲν μπορῶ νὰ βγάλω τὰ καθημερινὰ μου ἔξοδα. Τοὺς κομισαρίους τοὺς θέλει νὰ εἶναι ὅλοι σοφοὶ νὰ τὰ γράφουν ὁρθά. Ὅταν λάβῃ γραφαῖς ἀπὸ τοὺς φίλους, δὲν ἀκούεις ἄλλο νὰ λέγῃ, παρὰ πῶς εἶνε ἀμαθεῖς καὶ χυδαῖοι.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΚΑΤΗ

Ἔως σήμερα δὲν ἔλαβον ἀπόκρισιν τῆς γραφῆς μου μὲ τὴν ὁποίαν σὰς ἔγραφα τὴν ἀπόφασίν μου. Τώρα δὲν λείπω νὰ σὰς γράψω πάλιν περὶ τοῦ ἐταινεμένου σας σιῶρ Διαμαντῆ. Ἐγὼ αἰσθάνομαι δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ βλέπω τὴν ζημίαν σας. Ἐμὲ μ' ἔστείλατε ἐδῶ νὰ βλέπω τὸ ἱντερέσο σας καὶ ὄχι νὰ βλέπω τὴν ζημίαν σας καὶ νὰ μὴ διμιλῶ. Αὐτὸ δὲν εἶνε χριστιανικὸν ἰδίωμα, ἀλλὰ διαβολικόν. Ὁ σοφολογιώτατος δὲν δέχεται νὰ εἰπῶ τίποτε. Τὰ κρέτιτά του τὰ ἔχασε παντελῶς. Ὁ εὐλογημένος δὲν ἔχει σχῆμα πραγματευτοῦ. Ἀπὸ αὐτοῦ στοχασθῆτε τὴν ἀμέλειαν ὅπου ἔχει στὸ νεγότσιο. Ὁ Μάιος ἀπέρασε καὶ ἀκόμη δὲν σὰς ἔστειλε τοὺς κόντους κορέντες. Τώρα ἐπῆρε ἄνθρωπον νὰ τοῦ μάθῃ τὸ σπαθί, καὶ ποῦ νὰ σὰς τὰ γράφω ὅλα; Ἀμ πῆς δὲν σοῦ γράφουν οἱ ἐδῶ χριστιανοί, σὰς λέγω πῶς θέλουν καλλιτέρα τὸν ἀφρανισμόν σου. Τὸ ξεύρει ὁ Θεὸς αὐθέντη μου, ἡ καρδιά μου κλέγει βλέποντας ταῖς δουλιές σας νὰ πηγαίνουν ὀπίσω. Τὸν πατέρα του τὸν ἔκαμε μὲ ταῖς γραφαῖς του καὶ θαρεῖ πῶς ἄγιασεν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν καὶ δὲν ἠξεύρει πῶς περνοῦν δύο καὶ τρεῖς ἐβδομάδαις νὰ πατήσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Μεγάλον κακὸ τοῦ ἔγινεν ὅπου ἦλθεν ἐδῶ, διαβάζοντας τὰ διαβόλεμένα βιβλία φραντσέζικα· ἔγινε ὡς ὁ ἄσωτος υἱός.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

1774 Ἰουλ. 8 Ἀμστερδαμ. Εὐρίσκομαι μ' ἓνα τίμινόν σας γράμμα δοσμένον Ἀπριλ. 19. Παλαῖω κατὰ τὸν πόθον σας καὶ μὲ μεγάλην μου στενοχωρίαν ἔκαμα ὑπομονὴν ἕως νὰ λάβω γράμμα σας. Ὁ σοφολογιώτατος Σιῶρ Διαμαντῆς Κοραῆς μ' ἔστειλε τὸ γράμμα, τὸ ἀνοιξα, τὸ ἐδιάβασα καὶ γράφω οὕτως. — Ἀδελφὲ Σταμάτη, φρόντισε σὲ παρακαλῶ διὰ τὴν κυβέρνησίν σου, διὰ νὰ μὴ σκανταλίζεται ἡ ἀδελφότης βλέποντας μακρυσμένους ἀπὸ τὴν ἱερὰν μετάληψιν. Ἐρρωσο». Ἐγὼ διαβάζοντας ἔμεινα ἐκστατικός· τοῦ γράφω εἰς ἀπάντησιν — Σιῶρ Διαμαντῆ. Ἐγὼ ἦλθα μὲ

τὴν θέλησιν τοῦ αὐθέντος μου σιῶρ Εὐστάθιου Θεομᾶ· ἔχε ὑπομονὴν νὰ τοῦ γράψω καὶ ἐὰν εἶνε μὲ τὴν θέλησίν του φεύγω. Ἔστειλε καὶ τὸν σιῶρ Ρήγα καὶ μοῦ παρήγγειλε νὰ φύγω ἀπὸ τὸ σπίτι, διότι ἐὰν δὲν φύγω θὰ μὲ βγάλῃ μὲ ἀφρόντε. Ὡς τὸσον ἐπειδὴ ἀπεφάσισε νὰ μὲ βγάλῃ μὲ ἀφρόντε ἔφυγα ἀπὸ τὸ σπίτι ἀπὸ τὸν περασμένον Ἰούνιον καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἐνοικίασα μίαν κάμαρα ἕως νὰ λάβω τὴν ἀπόκρισίν σας. Εἰς ἐρώτησιν τῶν περιέργων λέγω πῶς ἐχώρισα διότι θὰ κάμω ἰδικόν μου νεγότσιο. Ἐπειδὴ δέ τινες ἐνδιαφέροντο ἔκαμον εἰς αὐτοὺς ὅρκον πῶς δὲν ἔχουν κανένα φόβον. Ἡ αὐθεντία του αὐθέντη μου δὲν ἦτο διὰ παρρηματευτής. Ἦτο καλὸς νὰ τὸν ἔστειλε ὁ πατέρας του νὰ μάθῃ τὴν Ἰατρικὴν. Εἰς αὐτὸ ἦτο πολλὰ ἀρμόδιος ποῦ εἶνε σπουδαῖος. Ἐχει ἕως τώρα πολλὰ παρσίματα καὶ κάμνει πολλὰ ἔξοδα. Τὸ σπαθί ὅπου φροεῖ τὸ ἀγόρασε 63 φιορίνια. Βλέπει πῶς τὸν ἐπῆραν ὅλοι οὗτοι κακὴν ὑπόληψιν, καὶ πάλιν τὸ φροεῖ χωρὶς νὰ ἐντρέπεται. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος χαίρομαι ὅπου ἐγλύτωσα ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν του, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος λυποῦμαι τὴν αὐθεντίαν σου ὅπου ἐμπλέξες μὲ ἓνα τοιοῦτον καὶ παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ σὲ γλυτώσῃ ἀπὸ αὐτὸν μὲ καλὸν τέλος. Ἰδοὺ ὅπου σὰς ἔδωσα ἀρκετὰ νὰ καταλάβετε καὶ πλέον ἀπὸ ἔμένα μὴ καρτερεῖς νὰ σὲ γράψω.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΩΔΕΚΑΤΗ

Εὐρίσκομαι μὲ ἓνα μυστικὸν σας γράμμα σημειούμενον Αὐγούστου 3. Εἶδον τὴν πρόφασιν διὰ τὴν ὁποίαν μ' ἔβγαλεν ὁ σιῶρ Διαμαντῆς ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἀλλ' ἐὰν ἤμουν ἐγὼ αἰκτός διατὶ δὲν ἔγραψεν εἰς τὴν αὐθεντίαν σου; Ἐτοὶ κάνουν οἱ ἄνθρωποι ὅπου ἀγαποῦν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον τους; ὡς τόσο μὲ τὸ νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος τρεπτός πῶς ἐγὼ ἄλλαξα τὰ ἦθη μου διὰ τοῦτο ἡ αὐθεντία σου δύνασαι νὰ γράψῃς εἰς τοὺς ἐδῶ νὰ σοῦ γράφουν κατὰ Θεὸν τὴν ζωὴν καὶ τὴν πολιτείαν τὴν ἰδικήν μου. Ὡς τὸσον ὁ καιρὸς θέλει φανερώσῃ ποῖος ἦτον ἡ αἰτία Ἡ αὐθεντία του ἔκαμε τὴν φάμπρικα τῶν ἰσοχῶν διὰ δύο αἰτίας, πρῶτον μὲν νὰ φροβερῇ τοὺς ὀλλανδέζους πῶς εἶνε ἄξιος καὶ αὐτὸς νὰ κάμῃ τόσους καὶ δεῦτερον διὰ νὰ βύξῃ τ' ὄνομά του Διαμαντῆς Κοραῆς εἰς τὰ μολύβια. Ὅσες μεταχειρίσεις ἔκαμε ἕως τώρα εἰς τὸ νεγότσιον εἶνε ὅλαις παιδιότητες.

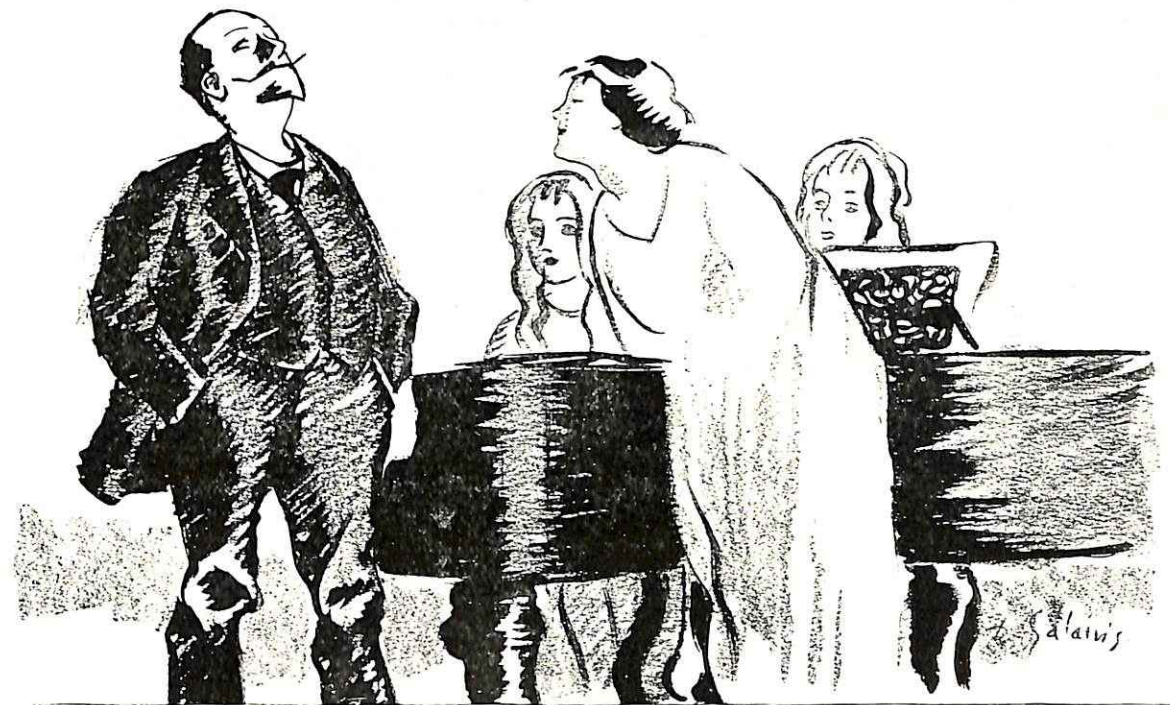
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ

1874 Ὀκτωβρίου 7 Ἀμστερδαμ. Εὐρίσκομαι μὲ ἓνα τίμινόν σας γράμμα δοσμένον 19

Αὐγούστου. Εἶδον τὴν ψεύτικην πρόφασιν ὅπου εὐρήκε καὶ σὰς ἔγραψε διὰ νὰ σὰς κάμῃ νὰ πιστεύσετε εἰς τὰ λόγια του· ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἐνθυμοῦμαι πότε νὰ ἔγραψεν ἡ αὐθεντία του γράμμα γράφοντας ταῖς ἀταξίες μου εἰς τὴν αὐθεντίαν σου καὶ ἐγὼ τὸν ἠμπόδισα καὶ τὴν ἐξέσκισε. Εὐθὺς ὡς μοῦ τὸ εἶπεν ὁ σιῶρ Μπρίγκος ἐπῆγα καὶ ἤῤα τὸν Ρήγα Νιότη καὶ τοῦ εἶπα νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί καιρὸς ἦτο ποῦ ἔγραψε τοῦ αὐθέντη μου καὶ ἐγὼ τὸν ἠμπόδισα. Ἔως τώρα δὲν μοῦ εἶπεν ὁ Ρήγας τίποτε. Οἱ ἐδῶ μᾶς εἶπον νὰ σὰς γράφουν κατὰ Θεὸν πῶς ἐπέρασα τιμημένα, ἀλλ' ἔμένα τέτιο γράμμα

δὲν μοῦ κάμνει χρεῖαν. Ἐπειδὴ εἰς δόξαν Χριστοῦ ἕως τώρα ἐπέρασα τιμημένα. Τὸ ἰδικόν μου καπιτάλι αὐθέντη μου εἶνε ἡ τιμὴ μου. Ἐὰν ὅμως θέλετε τέτιο γράμμα, εἰς κάθε καιρὸν ὅπου τὸ ζητήσετε τὸ στέλνω. Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος νὰ μοῦ χαρίσῃ ὑγείαν νὰ ἀνταμωθοῦμεν μὲ τὸ καλὸν καὶ θέλεις ἀκούσῃ ἄλλα ὅπου θὰ φρίξῃ τὸ πνεῦμα σου. Ἡμεῖς ἔχομεν δίκαιον κριτὴν νὰ μᾶς κρίνῃ καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Ὁ παπᾶς ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ καὶ αἰτία εἶνε ὁ σοφολογιώτατος. Εἰς τὸ σπίτι του δὲν δέχεται κανένα ῥωμιόν.

Στὸ σπίτι μου τὰ κορίτσια μου ἔχουν τὸ καθένα τὸ πιάνο της. — Γελοιογραφία Δ. Γαλάνη

ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Έχω ένα αδελφάκι, τὸ ἀδελφάκι ἔχει ἓνα ἀετό, ὃ ἀετὸς ἔχει μιὰ οὐρά. Ἡ οὐρά δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο. Ἐχει μόνον τὸ χρώμα τοῦ νερατζίου, καὶ εἶνε φλύαρη σὰν σίγῃ τὸν ἀέρα, ἀκολουθώντας τὸν ἀετὸ στὰ ψηλόμενα.

Ἐνα μεσημέρι ἐπήγαμε στὴν Κολοκυνθοῦ νὰ τὸν ἀπολύσουμε. Τὰ σπιτάκια μὲ τὰ παράθυρα ἀνοιχτά στὸ φῶς. Καθένα μὲ τοὺς βασιλικούς, καὶ μὲ τὰ ἄλλα λουλούδια, ποὺ κρεμᾶν ὡς κάτω, καὶ μοιάζουν μὲ πρασινομάλλικα κεφαλάρια.

Τὰ ἀγκλωτὰ φυτὰ στοὺς τοίχους ἦσαν ξέθωρα, σὰν ἀποστακωμένα ἀπὸ τὴν ἀντηλιά καὶ ἀπὸ τὴν σκόνη. Οἱ γυναῖκες ἀνασκουμπωμένες, γοργοκίνητες, ζωηρὲς στὸ καλοσύνεμα τοῦ καιροῦ. Οἱ ἄνδρες στίς καρέκλες τῶν μαγαζιῶν τεντωμένοι, καὶ ἄλλοι μὲ φορτώματα στὸν ὄμο καὶ ὀκνοί. Τὰ παιδιά νυσταγμένα. Οἱ φωνὲς ἔφθαναν μέσα ἀπὸ τοὺς κήπους σὰν ὕδρες —, τέτοια ἦταν ἡ νωθρότης καὶ ἡ ζέση. Κάρα κλυοῦσαν, ἀγωγιάτες ψαλμωδοῦσαν, πουλιὰ τὸ ἔλεγαν ἀπὸ ἀφανέστες κρύπτες.

Πήραμε τὸν ἄσπρο κατασκονισμένο δρόμο ποὺ πάει στὶς ἐλιές.

— Κάνε μου κεφάλι, ἐφώναξε τὸ ἀδελφάκι, ποὺ βόηκε τὴν ἐλευθερίαν του στὴν ἀνοιχτὴ φύσι. Ἐσήκωσα ψηλὰ τὸν ἀετό, τὸ παιδί ἔτρεξε μὲ ὀρμή, μὰ μὲ τὴν ἴδια ὀρμὴ ἔπεσε στὶς σκόνες καὶ ὃ ἀετὸς τριζόντας.

Πίσω μας ἐρχόταν μιὰ συντροφιά Κολοκυνθόπαιδων, ποὺ ὅ,τι εἶχε σχολάση. Οἱ τσιτίνες σάκκες ἐκρέμοντο ξεχειλισμένες ἀπὸ τὰ πράγματα, — βιβλία, βόλους, ἀμάδες. Ἀνόρεξα ἔσερναν τὰ πόδια, σὰν νὰ μὴ τοὺς τραβοῦσε καμιὰ εὐχαρίστησι πρὸς τὸ σπίτι.

— Θάναι στραβὰ τὰ ζύγια. Εἶπε ἓνας μικρὸς μαῦρος στρογγυλοπρόσωπος, ἴδιος μοῦτσος τοῦ καραβιοῦ.

— Μέτρα τα, ρέ.

Ὁ ἀετὸς ἔξαφνα βρέθηκε στὰ χέρια τῶν παιδιῶν. Ἐγὼ καὶ τὸ ἀδελφάκι μου κυταχθήκαμε παραξένα.

— Τί θὰ πῇ ζύγια; μ' ἐρώτησε συλλογισμένο.

— Δὲν ξέρω. Θὰ ἰδοῦμε.

Ὡς ποὺ νὰ εἰποῦμε τὰ δυὸ λόγια, ὃ ἀετὸς ἦταν ψηλὰ, οἱ σάκκες πεταμένες ὅλες πλάι στὸ ρέμα, χυμένα τὰ ξεροκόμματα στὰ ἀγριοχόρταρα. — Αὐτὸς ξέρεي νὰ τὸν ἀνεβάξῃ ψηλὰ, εἶπε τὸ ἀδελφάκι.

— Ἀμόλα, ρέ! ἐφώναξε πάλι κάποιο ἄλλο παιδί τῆς παρέας. Τὸ τόπι τοῦ σπάγγου ἐλύθηκε

ὅλο. Περήφρανη ἡ οὐρά, σὰν καλικοτούρα τοῦ κομήτου, ἔγραφε στὸν ἀέρα δικά της σχήματα.

Τὰ μάτια τῶν παιδιῶν, ὅλα ψηλά, ἦταν εὐμορφα σὰν νὰ προσηύχοντο, καὶ σ' ὅλα ἔσταζε λάμψις τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἀλήθεια, ἐμπρὸς στὸν θεὸ τοῦ παιγνιδιοῦ, ποῖος μπορεῖ νὰ εἰπῇ πὼς δὲν ἔκαναν σιωπηλὴ, ἀσυναίσθητη δέηση.

Ἀκολουθώντας τὸν ἀετὸ βγήκαμε στὰ ξέφωτα χωράφια. Τὰ ἄσπρα κεφάλια τῶν κοινονηριδίων, μισοχωμένα στὰ χονδρὰ φύλλα τοὺς ἐφαίνοντο ἀπὸ μακρὰ σὰν γιγάντια λουλούδια. Ὁ τόπος ἔβραζε. Οἱ πέτρες ἔσκαζαν. Ἦονχία μιᾶς ἐποχῆς, ποὺ περιμένει γλυκύτερες ἡμέρες. Στὴν μέση τοῦ ποταμοῦ, χωμένος ἓνας νέος μὲ κάτασπρα πόδια ἔπλενε τὶς ρόδες τοῦ κάρρου του.

Δυὸ παιδάκια, ὅμοια μ' αὐτόν, ἐκάθηντο κοντὰ κοντὰ στὴν ἀγκυλιὰ φροντωτῆς πρασιναδάς, καὶ τὸν κύτταζαν καὶ τοῦ πετοῦσαν περὶ τὸς.

Ἀκούγονται οἱ σφριζήτριες τῶν μαγαζιῶν. Τὸ μεσημέρι προχώρησε. Μιὰ πεταλοῦδα κάτασπρη περνᾷ μπροστά μας στάζοντας ἡμερότητα μὲ τὴν ψυχούλα τῆς στὴν δική μου. Τὸ ἀδελφάκι ἔτρεξε νὰ τὴν πιάσῃ, μὰ τὰ φτερά τῆς ἦταν γοργότερα ἀπὸ τὰ χεράκια του. Ἐπέταξε ψηλὰ, καὶ ἐχάθη στὸ φῶς. Ἐμεινε κόκκινο καὶ ἰδρωμένο τὸ παιδί μὲ τὰ χέρια ἄδεια, τεντωμένα πρὸς τὸ εὐτυχισμένο πετούμενο.

Ὑστερα μοῦ εἶπε:

— Νὰ ἡμουνα πεταλοῦδα, καὶ ἄς πέθαινα γρήγορα.

Ἐμείναμε δὲν ξεύρω πόσο τρέχοντας ξοπίσω τῶν παιδιῶν τῆς Κολοκυνθοῦς. Εἶχαν ξεχάσει τὰ σπύτια τους, καὶ ἄς τοὺς περιέμενε ἡ μάννα καὶ τὸ ζεστὸ φαί.

Ὁ ἀετὸς εἶνε τὸ ποίημα τῆς ἐποχῆς. Τὸ ξεκούρασμα τῶν φτωχῶν παιδιῶν. Ταπεινός, πρόστυχος, καὶ ὅμως πάει ψηλὰ, — σύμβολο τῶν μικρῶν ψυχῶν ποὺ ἀνεβαίνουν μαζί του. Ἀ, ὅποιος δὲν εἶδε ἐκεῖνα τὰ παιδιά, δὲν ξέρεي τὴν σημασίαν τοῦ χαρτένιου παιγνιδιοῦ, ποὺ κυματίζει ἴδιο πουλὶ ἐκεῖ ἀπάνω...

Ὁ ἅγιος Καλαμπόκας. Ἐτσι τὸν λένε. Εἶχε μετακομίσει τὰ κουρέλια του καὶ τὴν ψυχὴν του σὲ μιὰ σπηλιά τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ζοῦσε ἐκεῖ. Δὲν ἐφοβόταν τὸ κρύο, οὔτε τὰ φαντάσματα τοῦ τόπου, ποὺ θάσαν ὅσα καὶ οἱ τεχνίτες, καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ οἱ λαϊκοί, ποὺ πέρα-

σαν, ποὺ στάθηκαν, ποὺ δούλεψαν τριγύρω. Οὔτε τὴ θλίψι τῶν ἐρειπίων φοβήθηκε, ποὺ εἶνε τραγικότερη ἀνάμεσα στὰ γερά κτίρια βάραβρης ἐποχῆς. Καὶ ἔστησε τὴν σκηνὴν τοῦ στὴν σπηλιά. Δικαίωμα του. Ὅμως ἡ ἀστυνομία εἶπε: Ὅχι δὲν εἶνε δικαίωμα αὐτὸ στὸν ἄνθρωπο. Δικαίωμα του εἶνε νὰ ξενυχτᾷ στὸν δρόμο, ἔξω ἀπὸ τὶς κλειδωμένες αὐλόπορτες, νὰ ξαπλώνεται κάτω στὴν ξερὴ λάσπη καὶ νὰ τὸν πατοῦν μέσ' στὸ σκοτάδι καὶ στὴ βία τους οἱ διαβάτες. Μὰ ὅχι νὰ καταφεύγῃ σὲ μιὰ σπηλιά ἀδέσποτη καὶ ἔρημη, χωρὶς νὰ πειράξῃ κανένα καὶ χωρὶς νὰ τὸν πειράξῃ κανείς. Ἐτσι εἶπε ἡ ἀστυνομία. Καὶ ὁ ἄνθρωπος μιὰ μέρα ἐκεῖ ποὺ ἐκάθητο χωρὶς φανάρι καὶ χωρὶς ζεστασιά, εἶδε ἓναν ἄνδρα μπροστά του, μὲ σπαθὶ καὶ μὲ γυαλιστερά κουμπιά. Τὸν ἔπιασε ἀπ' τὸ μανίκι, τὸν τράβηξε ἔξω, τὸν ἔσυρε ἀνάμεσα ἀπὸ κόσμο περιεργο, καὶ αὐτὸς ἀκολούθησε. Ἐφθάσαν σ' ἓνα παληόσπιτο μὲ σιδερόφρακτα παράθυρα. Πέρασαν τὴν πόρτα ποὺ ἔστεκε ἓνας στρατιώτης σὰν μολυβένιος, καὶ κατέβηκαν μιὰ πέτρινη παλιοσκάλα. Τὸ ὑπόγειο μύριζε μούχλα. Τὸν ἔβαλε μέσα, ὁ ἄνδρας μὲ τὸ σπαθὶ καὶ τὰ χρυσὰ κουμπιά, ἔβγαλε ἔξω αὐτὸς καὶ ἐκλείδωσε. Τὸ τρίξιμο τοῦ σκουριασμένου κλειδιοῦ εἶπε στὴν ψυχὴ τοῦ Καλαμπόκα: «Ἐδῶ θὰ δύσης. Πάει ἡ σπηλιά μὲ τὸ μυστήριό τῆς περασμένης ζωῆς, πάει ὁ καθαρὸς ἀέρας. Ξέχασέ τα, κακόμοιρε».

Τὴν ἴδια μέρα ἐπῆγα νὰ τὸν δῶ. Τὸν ἔφεραν μὲ κωμικὴν πομπὴν ἄνδρες ἀναίσθητοι στὴν δυστυχία του. Ἰδια μελαψὴ μορφὴ ἁγίου. Μάτι πνευματικὸ μὲ κάποιαν θρησκευτικὴν ἔξαρσι. Γένεια καὶ μαλλιά ἀχτένιστα ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ ἐγεννήθηκε. Στῆθος γυμνὸ μὲ ἔκφρασιν ἀναισθησίας ἐνὸς σιδερένιου θώρακος.

Μοῦ εἶπε στὴν γλῶσσα του τὴν τρελλὴ καὶ ἀσυνάρτητην ὅτι εἶνε 33 ἐτῶν, καὶ μοῦ ἀνέφερε τοὺς κλάδους τοῦ οἰκογενειακοῦ του δένδρου. Σὰν ἐτελειώσαν, ἄρχισε πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἀποστήθιζε μᾶθημα ποὺ εἶχε πολὺ διάση. Ἦταν ἥρεμος καὶ μετριόφρων. «Δὲν εἰμαι ἅγιος οὔτε Χριστός, ἄνθρωπος εἰμαι ὅπως οἱ ἀδελφοί μου ἅπαντες». Κάποτε ἦταν γραμματοδιδάσκαλος καὶ εἶχε γυναῖκα τὴν Ἐλένην Κακοῦ.

Τέτοιος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔβαλε σὲ κίνησιν τὴν ἀστυνομίαν τὴν ἀργοκίνητην γιὰ τοὺς ἐγκληματίας.

Γυναῖκες, λέγει ὁ ἀστυνόμος μὲ τὸ σπαθὶ καὶ μὲ τὰ γυαλιστερά κουμπιά, ἐπορεύοντο πρὸς τὴν σπηλιά, τοῦ ἐπήγαιναν φαῖ καὶ ψωμί καὶ λάδι, γιὰ νὰ ἀνάβῃ φανάρι καὶ νὰ βλέπῃ μήπως τὸν δαγκώσῃ κανένα ἐρπετό.

Καὶ κόρες ἐπήγαιναν, ψυχόπονες, καὶ μιλοῦ-

σαν μαζί του καὶ τοῦ φιλοῦσαν τὸ βρώμικο χέρι.

Καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν σπηλιά του ὁ λαὸς τῶν γυναικῶν ἐστέκετο μὲ εὐσέβειαν.

Σήμερα δὲν εἶνε ἐποχὴ καμιάς πίστεως. Σήμερα δὲν συμπαθοῦν καὶ δὲν λυποῦνται. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὰ αἰσθήματα τῆς ἐποχῆς — ὁ Καλαμπόκας ἔπρεπε νὰ σπυρῇ στὰ ὑπόγεια καὶ νὰ πεθάνῃ δίχως τὸν χορὸ γύρω του τῶν πιστῶν γυναικῶν.

Ποῖος δὲν ξεύρει τοὺς ἀρχαίους περιπατητοὺς φιλοσόφους, ποὺ εἶχαν ἀκολουθίαν ἀπὸ πιστοὺς καὶ φωτισμένους μαθητάς. Μὲ κάποιες διαφορὰς — ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανείς πὼς κατατάσσεται τὸ μᾶθημα τοῦ ἀρχαιολόγου κ. Σωτηριάδη σ' αὐτὸν τὸν κύκλο. Εἶπα διαφορὰς, γιατί, οἱ μαθηταὶ τουλάχιστον, ἄλλαξαν ἀπὸ τότε. Δὲν εἶνε οἱ νέοι, ποὺ κατόπιν σὰν ὠρίμασαν, ἐπῆραν δικαιωματικὰ τὶς ἔδρες μεγάλων ἀνδρῶν, καὶ ἔγιναν αὐτοὶ διδάσκαλοι γιὰ νὰ κατηχήσουν ἄλλους νέους.

Παρὰ εἶνε ἄνθρωποι ἡλικιωμένοι οἱ περισσότεροι, ποὺ τὸ φόρτωμα τῶν χρόνων δὲν τοὺς ἀφίνει ν' ἀνεβοκατεβοῦν εὐκολα τὰ σκαλοπάτια τῆς Ἀκροπόλεως.

Δὲν ξεύρω ἂν αὐτό, γιὰ τὸν κόσμον, εἶνε ἐνθαυρντικώτερον ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ συνέβαινε στὶς ἡμέρες τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων. Γιὰ μένα ἐκεῖνο ἦταν τὸ θαυμαστό, τὸ ἀκολούθημα νέων ξοπίσω ἐνὸς ἀνωτέρου, — αὐτὸ τὸ φαινόμενον, ὅτι παιδιά πλούσια καὶ ἀριστοκρατικὰ ποθοῦσαν τὴν ἐνατένισιν πνευματικῶν λαμπηδόνων. Καὶ ὅτι ἐπίστευαν στὴν ἰδέαν, στὴν ἀλληγορίαν, στὴν ἱστορίαν τὴν περὶ ἀπλῆ, φθάνει νὰ ἦταν λόγος τοῦ Διδασκάλου.

Ἐτσι ἐμορφώθηκαν ἐκεῖνοι οἱ μαθηταὶ — μὲ μίαν λιτὴν ἔκφρασιν. Ἐτσι φροντίζει νὰ μορφώσῃ καὶ ὁ κ. Σωτηριάδης. Μιλεῖ εὐμορφα, καὶ σὰν πράγματα δικά του καὶ γνώριμά του, δείχνει τὰ σημάδια ποὺ ἐχύθη ἢ ἐμπνευσίς, ἢ σκέψις, εἴτε ποὺ ἔμεινε μιὰ ὑπέροχη ἐκτέλεσις. Εἶνε ζωντανός, ἀφελής, ἐξηγητικός. Τὸ ἀκροατήριόν του μεγαλώνει, σὲ κάθε διδασκαλία, καὶ ἀλήθεια, ἀξίζει νὰ μεγαλώσῃ.

Μόνο θὰ ἤθελα ἀλλοιωτικὸν τὸν κόσμον, — νὰ, νέους μὲ ροῦχα παλὰ ἢ ἤθελα νὰ ἔβλεπα γύρω στὸν σκονισμένο ἀρχαιολόγον, καὶ κορίτσια ντυμένα ὅπως — ὅπως, καὶ στὰ μάτια τοὺς νάβλεπα τὴν συγκίνησιν καὶ τὸ νόημα.

Ἡ ὥρα εἶνε καλὴ καὶ εὐχάριστη — τρεῖς τὸ μεσημέρι. Καὶ ἡ ἱστορία τῆς Ἀκροπόλεως εἶνε τὸ βιβλίον ποὺ τὸ ξεύρωμε λιγώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλο. Πότε στὰ ἐρεῖπια τοῦ ἐνὸς θεάτρου, πότε

στά ερείπια τοῦ ἄλλου, πότε στὸ μουσεῖο ψηλά, ἐκεῖ γίνεται τὸ μῖθημα. Στὸν τόπον, ψάχνοντας τις πέτρες καὶ τὰ συντρίμια. Ὅκνᾳ κάνουμε τὸν γύρω τοῦ ἀρχαίου κόσμου, γιατί κάθε λεπτομέρεια δίδει τὴν ἀφορητὴ κι' ἐνὸς παραμυθιοῦ ὥρα, πού ἔχει ξεχωριστὴν σημασίαν.

Ὁ ἱερὸς βράχος δολανθιστός, στρωμένος στάχυα καὶ χαμομήλια, ἀκούει τὴν φωνὴν πού λέγει τὴν ἴδια του τὴν ἱστορίαν.

Ὅμως οὔτε μαθηταί, σὺν ἄλλοτε, ὑπάρχουν, γιὰ νὰ ξαλωθοῦν στά χόρτα, κι' ἔτσι μισοβυθισμένοι στὸ ὄνειρο ν' ἀκούσουν, — κι' οὔτε λάμπεις στά μῖτια τους, γιὰ νὰ βρῇ σ' αὐτὴν τὴν ἐμπνευσί του ὁ Διδάσκαλος.

Κάτω τὸ ὄπλο. Ἐδόθη χάρις στά πουλιά. Σύ, κυνηγέ, ἄς εὖρης ἄλλον τρόπο νὰ ἱκανοποιήσης τὰ ἰδανικά τῆς ψυχῆς σου. Ἀδειασε τὰ σκάγια σου στὸν ἀέρα, σὺν σκιᾷ, στὸν ἑαυτό σου ἀκόμα — δὲν με ἐνδιαφέρει. Ἀφῆσε τὰ φερωτὰ πλάσματάκια — ἀρκετὰ ἔχουν κυλισθῇ κατατρυπημένα στὴ γῇ ἐξ αἰτίας σου, με θλιβερό, κούφιο δοῦπο.

Ὅμως τώρα, μπῆκε στὴ μέση ὁ γίγαντας Νόμος. Σοῦ λέγει: ὡς πού νὰ χεῖμωνιάσῃ δὲν θ' ἀκουσθῇ τουφεκιά.

Πῶς ξεχειλίζει ἡ χαρά τους. Πνίγονται. Θέλουν νὰ ποῦν τις ἀγάπες τους τώρα πού ἔχουν καιρό. Πετᾶν, ἔρχονται, σὺν ξαφνισμένα, κολυμποῦν στὸ φῶς τῶν ἀνατολῶν, πού γι' αὐτὰ γεννήθησαν πειὸ πολὺ. Λάμπουν στὸ ἀεράκι, ἀγγίζουσιν χαϊδευτικά τὰ νερά, πού δείχνουν μεγαλωμένη τὴ σκιά τους.

Τὴν ὥρα με τὸ χρυσὸ ἡλιόγευμα, λὲς καὶ μόνα τους ἀνοίγονται τὰ κλαδιά γιὰ νὰ τὰ δεχθοῦν στὸν βαιὸν κόρφο τοῦ δένδρου, — πού στέκει σκιερὸς καὶ ἀχυροπλεγμένος ὁ νυμφῶνας. Τότε σιγαλιὰ βασιλεύει, — ὅσο πειὸ βαθεῖα καὶ πειὸ αὐλὴ ἡ ἡδονή, τόσο καὶ πειὸ σιωπηλὰ οἱ ψυχὲς τὴν ἀπολαμβάνουν.

Ὑστερα σὺν μιᾷ ἀνιστόρησις ἀκολουθεῖ τοῦ τί αἰσθάνθησαν — ἴδια μέθη, καὶ ζάλη, καὶ πλημμύρισμα χαρᾶς, πού χύνεται σὲ μυριόλαλο ἀκατάπαυστο τραγοῦδι.

Ἀς διελύοντο μέσα σ' αὐτὸ τὸ τραγοῦδι, ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο, οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων.

Στὶς ἐκλογὲς γινόμεθα ἀγριάνθρωποι. Ἦμπούμε νὰ χύσουμε τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ μας, ἂν τύχῃ νὰ ἔχῃ ἀντίθετη πολιτικὴν ἰδέαν. Τὶς νύχτες ἡ πόλις ἀλλαλάζει, πνίγεται στὸν θόρυβο καὶ στὴ

φωνή. Κι' ὅλα μαζί, συζητήσεις, πιστολιές, ὀχλοβοή, ἀνεβαίνουν σὺν βάρβαρος λιβανωτὸς πρὸς τὸν θεὸν τοῦ συμφέροντος. Προχθὲς ἐρριαντίσθη κάποιος δρόμος με αἷμα ἀντιφρονούντος. Ὁ δυστυχὴς, δὲν ἐπῆγαινε καλύτερα νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν ἰδέαν του σ' ἓνα λέοντα, παρὰ σ' ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν χωροφυλάκων; Κάθε βράδυ κεφάλια σπάζουν, σανάδες ὑψώνονται ἀπειλητικά, ἀνθρώποι ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν ἀσυνειδήτων πίνουν εἰς υγείαν τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου πολιτικοῦ, μέσα σὺν μύρες. Περνώντας κανεὶς ἀπ' ἐξω, βλέπει ἓνα λαὸν τρελλόν, νὰ ἐνθουσιάζεται, εἴτε νὰ κομματιάσῃται χωρὶς κανένα λόγον. Ἐνας με κόκκινη μύτη, ἄλλος με μῖτια πρισιμένα καὶ με χεῖλη ἀπηυδισμένα ἀπὸ τὴν λογομαχίαν. Ὅμως ὅλοι με ἓνα ποτήρι γεμάτο στά χέρια.

Σὺν ραντισθοῦν ἀκόμα πολλοὶ δρόμοι με αἷμα, ὕστερα ἀπὸ αἰῶνες, ὁ πρῶτος δίκαιος πού θὰ ἔλθῃ, πρέπει νὰ ἀρχίσῃ με μιὰ σκαπάνη τὴν κατεδάφισι τῶν Ἀθηνῶν. Οὔτε μιὰ πέτρα ἐπάνω στὴν ἄλλη — ὅλα στὸν ποταμὸν πού ὁδηγεῖ σὲ μιὰ βαθεῖαν λήθη. Καὶ νὰρχίσῃ πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή, — ἐξαγιαζόντας πρῶτα αὐτὰ τὰ αἱματοβρεγμένα, μέσα στὴν εἰρήνη, χώματα.

Ἀπλᾶ καὶ πειστικὰ ἐμίλησεν ὁ κ. Χασιώτης τὴν ἡμέραν πού συνήλθαν τὰ παραγωγικά σωματεία. Τὸ θέμα του ἦταν ἡ σηροτροφία. Ἐνα θέμα τῆς πρακτικωτέρας βιομηχανίας, πού ἤθελε πλέον ὅχι τὴν σκέψιν ὡς ἀν θεωρίαν, ἀλλὰ ὡς ἀν πρᾶξιν ἀριθμητικὴν καὶ εὐκολὴν, γιὰ νὰ ἐννοηθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ ἐμπορίου. Καὶ ἔτσι ἔγινε. Ὁ κ. Χασιώτης τὶς συγκρίσεις, σχετικῶς με τὰ ἄλλα ἐμπόρια, τὶς ὠφέλειες ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ὠρισμένων ἀνθρώπων στὴν μεταξοπαραγωγὴν, καὶ κάθε καλὸ τῆς βιομηχανίας, τὸ ἐνυμπεράνε με ἀριθμούς. Βαθύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἔγινε αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς διαδόσεως μιᾶς ἐργασίας τέτοιας — πού θὰ ἡμποροῦσε νὰ ἀνακουφίσῃ τις πτωχὲς ἐργατικὰς τάξεις. Ὁ κ. Χασιώτης εἶπε ὁ ἀπλὸς ἐπιστήμων, πού κρατᾷ τὴν ἰδέαν στὸ βάθος τοῦ λόγου του καὶ τοῦ ἔργου του — γιὰ ὅσους μποροῦν νὰ φθάσουν ὡς ἐκεῖ.

Σὲ ποιὰν πηγὴν αἰωνίας δυνάμεως ἄφησε τὰ χεῖλη τῆς νὰ ποῦν ἡ Ἰβὲτ Γκιλμπέρ, — ἡ ἀμάραντη Γαλλίδα τῶν τύπων καὶ τῶν μεταμορφώσεων, με τὰ κρινόλεuca χέρια. Δὲν ἀνῆκει σὲ καμιά ἀπὸ τις γνωστὲς καλὲς τέχνες. Λίγο θαμπὸ τραγοῦδι, πολλὴ μίμησις, μιὰ ζωντανὴ ἀτομικεύσις τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων — νὰ ἡ Γκιλμπέρ. Ἀκουσα ἀπὸ τὸ στόμα

τῆς φωνὲς παιδιῶν, ὁμιλίες γερόντων, ἀγκομαχητὰ ἐτοιμοθανάτων, ψαλμωδίες ἱερῶν. Ὅμως τὸ μεγαλεῖο τῆς εἶνε στὴν κίνησι.

Στὰ πάθῃ τοῦ Χριστοῦ ὁ θυρῶλος τοῦ μαρτυρίου ἐπέρασεν ἀπὸ πάνω τῆς σὲ διαδοχικὲς εἰκόνες τραγικῆς μυστικοπαθείας.

Κι' ἐφθασεν ὡς τὸ σταύρωμα, κι' ἀκολούθησε ὡς ἐκεῖ τὴν τυραννίαν τοῦ ἀνθρώπου, κι' ἀποκρυτάλλωσεν ἀληθινὰ τὸν πόνο καὶ τὴν γλωμάδα του. Οἱ ψυχὲς τῶν χριστιανῶν, χωρὶς ἄλλο, ἐρρίγησαν, με κατάνυξι. Ἐκεῖ τὴν πρωτοεθαύμασα τὴν Γκιλμπέρ. Ὑστερα μ' ἓνα τολμηρὸ ἀδρασκέλημα παρουσιάσθηκε ἔξαφνα ἀγροτικὴ κόρη τοῦ μεσαίωνα. Με τὸ δαντελωτὸ σκουφάκι τὸ ἀνθοστολισμένο, με τὴν σουρωτὴν φούσταν, με τὸ κοκέτικο πολκάκι καὶ τὶς κεντημένες περιχειρίδες. Καὶ τὴν μέσῃ τὴν λιγνὴν — κατὶ σὺν εἰκόνα τοῦ Greuse, ἐλαφρά, χαριτωμένη, φρέσκη, καπριτσιόζα. «Κοπέλα» ὅπως ἔγραψε ὁ ποιητὴς Παπαντωνίου — πιστέψατε, ὅσοι ξεύρετε μόνο τὰ χρόνια τῆς. Ἀρχισαν οἱ ἀηδονόστομες τριλίτσες, τὰ βήματάκια στὴν σκηνὴν τοῦ ἐρωτότροπου κοριτσιοῦ, — ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀμίμητα τῆς Γκιλμπέρ. Ἡ ἀπλή ψυχὴ τῆς ἀγροτικῆς Γαλλίας ἦταν ἐκεῖνη, ἀληθινή, ἀπαράλλακτη, — ὅπως μᾶς τὴν ἔδειξε. Τὸ τραγουδάκι τὸ ἐλαφρὸ ἐκύλησε με τὴν θαυμαστήν της ἀπαγγελίαν πού τὴν ἐσυμπλήρωναν διὰ σοφὰ χέρια. Ὅσοι δὲν τὴν εἶδαν δὲν θὰ τὴν καταλάβουν ἀπὸ κανένα. Ἀνοιξε ἡ ψυχὴ τῆς κομψῆς, τῆς

χαριτωμένης Γαλλίας, κι' ἀπὸ μέσα τῆς ἐπήδησε αὐτὴ ἡ γυναῖκα, — πῶς νὰ τὴν περιγράψῃ κανεὶς.

Ἐφθασεν ὁ τίτλος τοῦ παρισινοῦ Μαύρου Γάτου γιὰ νὰ ἰδῇ τὸ ταπεινὸν Ἀττικὸν Θέατρον αὐτοκίνητα καὶ ἰδιωτικά ἀμάξια ἔξω ἀπὸ τὴν πόρταν του. Οἱ καλὲς κυρίες δὲν ἐξήτασαν ἂν ἄξιζε τὸ θέαμα νὰ ἐμφανισθοῦν ἐπίσημα στολισμένες καὶ με γυμνὸν λαϊκόν. Οὔτε οἱ κύριοι νὰ ντυθοῦν με φράκο καὶ νὰ στολίσουν τὸ μᾶτι των με τὸ εὐγενικὸ μονόκλ. Ἡ παράστασις ἀρχισε καὶ ἐτελείωσεν εἰς βάρος τῶν ἀνθρώπων πού τὴν ἄκουσαν καὶ πού τὴν εἶδαν. Ἦτον ἓνα πετροβόλημα ἀπὸ τις χειρότερες φράσεις καὶ ἀλληγορίες. Ἐφυγα ἀγανακτισμένη με τὴν περιέργειάν μου — νὰ ἰδῶ αὐτὸν τὸν Μαῦρον Γάτον. Τὸ συμπέρασμα εἶπε ὅτι, ἐκεῖνο τὸ βράδυ τὸ Ἀττικὸν εἶδε κόσμον πλούσιον καὶ ἀριστοκρατικὸν πού δὲν τὸν εἶχε ἰδῇ ποτὲ σὺν φιλολογικῆς παραστάσεως τῆς Δ^δς Κοτοπούλης, — στὴν «Ἄνναν Καρένιν», στὴν «Ἐρωτευμένην», στὸ «Σὺν τὰ φύλλα». Τὸ σοβαρόν, τὸ μορφωτικὸν ἑλληνικὸν θέατρον, δὲν προστατεύεται λοιπὸν οὔτε ὅσον ἓνας Μαῦρος Γάτος — κι' αὐτὸς ψεύτικος — ἀπὸ τὴν καλὴν κοινωνίαν μας. Γι' αὐτὸ ἡ κοινωνία θὰ μείνῃ με τὸν τίτλον τοῦ πλούτου, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἐκείνους τοὺς ἄλλους πού βεβαιώνουν τὴν εὐγένειαν κι' ἀποτελοῦν τὰ οἰκόσημα τὰ πειὸ ζηλευτά.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΥΣΤΗΡΙΑ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

Ἀχ, ἔχω τόση εὐτυχία σήμερα πού δὲν μπορῶ μιὰ στιγμὴ νὰ τὴν ξεχάσω! Ἴσως νὰ μὴ ξέρῃς πῶς ἐγὼ κάμνω συλλογὴ ἀπὸ διάφορα πράγματα, κατὰ τις δυνάμεις μου βέβαια, καὶ πῶς ἦρθα ἐδῶ γιὰ νὰ μαζέψω σπάνια ἀντικείμενα. Ἴσως οὔτε νὰ μὴ σοῦ διηγήθῃκα καὶ γιὰ τὰ κουνδούνια πού ἔχω, κουνδούνια ἀγέλαδων. Μά, Θεέ μου, τότε δὲν ἔχεις καὶ καθόλου ἰδέαν τί ἀνθρώπος εἶμαι ἐγώ. Βέβαια εἶμαι ἀγρονόμος, μὰ κοντὰ σ' αὐτὸ ἔχω καὶ τὰ πράγματα πού μ' ἐνδιαφέρουν. Ναί, ὡς τώρα ἔχω διακόσια ἑξήντα ἐπτὰ κουνδούνια πρὸ δέκα χρόνων ἀρχισα νὰ τὰ μαζεύω, καὶ τώρα, δόξα τῷ Θεῷ, ἔχω μιὰ συλλογὴ πρώτης τάξεως. Κι' αὐτὴν τὴν

καρέκλα ἐδῶ — ξέρεις πῶς τὴν ψάρεψα; Σύμπτοις, γουρουνίσια τύχη! Μιὰ μέρα τριγυροῦσα στοὺς δρόμους, φθάνω σ' ἓνα μικρὸ σπιτάκι κοντὰ στὴν προκυμαία, καὶ ἀπὸ παλιὰ συνήθεια πού τῷχω, κοντάζω ἔτσι λοξὰ μέσ' ἀπ' τὸ παράθυρο. Διὰ μιᾶς σταματῶ, τὸ μᾶτι μου πέφτει ἀπάνω σ' αὐτὴν τὴν καρέκλα κι' ἀμέσως καταλαβαίνω τί εἶναι ἡ ἀξία τῆς. Χτυπῶ τὴν πόρα καὶ μπαίνω μέσα, με ὑποδέχεται μιὰ κυρία ἡλικιωμένη με ἄσπρα μαλλιά. . . ἄχ, στάσου, πῶς τὴν ἔλεγα; Ἀς εἶναι, δὲν ἔχει σημασία, ἴσως νὰ μὴ τὴν ξέρῃς· μοῦ φαίνεται ὀνομάζεται Γούδα, Μάρθα Γούδα ἢ κάπως ἔτσι. . . Λοιπόν, στὴν ἀρχὴ δὲν θέλει νὰ μοῦ τὴν δώσῃ τὴν καρέκλα, μὰ ἐγὼ τὴν παρακαλῶ τόσο πολὺ ὡς πού μοῦ τὴν ὑπόσχεται πιά ὀρι-

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαΐου 1911.

στικῶς καὶ σήμερα ἐπὶ τέλους πῆγα καὶ τὴν πῆρα. Μὰ τὸ πιδ ὥραϊο ἀπ' ὅλα εἶναι πού τὴν ἐπῆρα τζάμπα, μοῦ τὴν ἔδωσε χάρισμα· ναὶ μὲν ἔρριξα ἐγὼ μερικὲς κορόνες ἀπάνω στὸ τραπέζι γιὰ νὰ μὴ τὸ μετανοήσῃ πού μοῦ τὴν ἔδωσε ἔτσι, μὰ ἀλήθεια αὐτὴ ἡ καρέκλα ἀξίζει ἑκατοντάδες. Μὰ αὐτό, σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ τὸ ἐπαναλάβῃς· εἶναι πάντα δυσάρεστο νάχῃ ἔπειτα ὁ κόσμος νὰ λέγῃ κατὶ κακὸ γιὰ ἕναν ἄνθρωπο. Ἐπειτα, ἀλήθεια, δὲν ἔκανα καὶ τίποτα κακὸ αὐτὴ ἡ κυρία δὲν καταλάβαινε ἀπὸ τὴν ἀξία τῶν πραγμάτων, κ' ἐγὼ πού καταλάβαινα καὶ πού ἤθελα ν' ἀγοράσω, δὲν εἶχα καμία ὑποχρέωσι νὰ ἰδῶ τὸ δικό της συμφέρον. Δὲν εἶν' ἔτσι; δὲν πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς κοιντός, πρέπει νὰ βλέπῃ τὸ δικό του τὸ συμφέρον, αὐτὸς εἶναι ὁ ἀγὼν τῆς ὑπάρξεως... Μ' ἀκόμα διστάζεις νὰ πῆς ἕνα ποτήρι κρασί μαζί μου ἐνῶ σοῦ διηγούμαι πῶς ἦρθαν ὅλα;

Ὁ Μινούττας ἐπέμενε πὼς ἔπρεπε νὰ φύγῃ. — Ἀνοησίες, λέγει ὁ Νάγκελ. Ἐγὼ χαιρόμουν νὰ μιλήσω λίγο μαζί σου· εἶσαι ὁ μόνος ἄνθρωπος σ' ὅλο αὐτὸ τὸ μέρος πού ξυπνᾷ τὸ ἐνδιαφέρον μου ὅταν σὲ βλέπω· ὁ μόνος πού μ' ἀρέσει νὰ συναναστρέφωμαι. Καὶ σὲ λένε καὶ Ἰωάννη; Καλέ μου φίλε, αὐτὸ πρὸ πολλοῦ τὸ ἤξερα, χωρίς νὰ μοῦ τὸ πῇ κανεὶς ὥς τώρα... Μὰ νὰ μὴ σὲ πιάνῃ πάλι φόβος μαζί μου. Εἶναι μεγάλο μου δυστύχημα πὼς πάντα μὲ φοβοῦνται οἱ ἄνθρωποι. Ἐννοια σου, μὴ λὲς ὅχι, μὰ στιγμὴ ἀλήθεια μὲ κύταξες φοβισμένος, γιὰ νὰ μὴ πῶ πὼς μοῦ φάνηκε πὼς ἀνατρίχιασες ἀπὸ τρόμο...

Ὁ Μινούττας εἶχε φτάσει κοντὰ στὴν πόρτα· ἦτον σὰν νὰ ἤθελε μὴ καὶ καλὴ νὰ φύγῃ καὶ νὰ ξεμπερδεύῃ, γιατί καὶ ἡ ὁμιλία ἐγένετο ὅλο πιδ δυσάρεστη.

Εἶναι σήμερα 6 Ἰουλίου; ρώτησε ὁ Νάγκελ ἔξαφνα.

Ναί, εἶπε ὁ Μινούττας, 6 Ἰουλίου, κ' ἔβαλε τὸ χέρι του στὸ πόμολο τῆς πόρτας.

Ὁ Νάγκελ σηκώνεται κ' ἔρχεται κοντὰ του, τόσο κοντὰ του πού σχεδὸν τὸν ἀγγίζει σῶμα πρὸς σῶμα τὸν κυτᾷ στὰ μάτια καὶ στανρώνει τὰ χέρια του πίσω στὴν ῥάχη. Κ' ἔτσι, σ' αὐτὴν τὴν στάσι τοῦ λέγει μὲ ψιθυριστὴ φωνή:

— Καὶ ποῦ ἴσουν τίς 6 Ἰουνίου;

Ὁ Μινούττας δὲν λέγει οὔτε λέξι. Τὸν πιάνει ἕνας τρόμος πρὸς σ' αὐτὰ τ' ἀνοιχτὰ μάτια πού τὸν κυτᾷ, καὶ αὐτὴν τὴν χαμηλὴ φωνή, πού οὔτε καταλαβαίνει τί τοῦ λέγουν, ποιά μέρα, ποίαν μὴνός, ἀνοίγει μὲ ὀρμὴ τὴν πόρτα καὶ χύνεται ἔξω στὸ πέρασμα. Τρέχει, τὰ χάνει, δὲν

βρίσκει τὴν σκάλα· ὁ Νάγκελ ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ φωνάζει:

— Θεέ μου, τί τρέλλα! γιὰ ἄκου, σὲ παρακαλῶ νὰ τὸ ξεχάσῃς! Ἄλλη φορὰ θὰ σ' τὸ ἐξηγήσω, ἄλλη φορὰ...

Μὰ ὁ Μινούττας δὲν ἄκουε τίποτα, ἦτον κι' ὅλας κάτω στὴν πόρτα πρὶν τελειώσῃ ὁ Νάγκελ, κ' ἔτρεχε — χωρίς νὰ βλέπῃ οὔτε δεξιά, οὔτε ἀριστερά — στὸν δρόμο, στὴν ἀγορά, ὡς τὸ μεγάλο πηγάδι, ὅπου πῆρε ἕνα δρομάκι καὶ χάθηκε.

Μιά ὥρα ἀργότερα — κατὰ τίς δέκα — ὁ Νάγκελ ἀναψε ἕνα τσιγάρο καὶ βγήκε ἔξω. Ἡ πόλις ἀκόμα δὲν εἶχε ἡσυχάσει· στὸν δρόμο πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἕνα σωρὸ ἄνθρωποι πηγαιναν κ' ἤρχονταν περίπατο, κ' ἀπ' ὅλα τὰ μέρη γύρω ἀκούονταν οἱ φωνές καὶ τὰ γέλια τῶν παιδιῶν ποῦπαιζαν ἀκόμα. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες καθόντανε μπρὸς στίς πόρτες τῶν καὶ κουβέντιαζαν σιγανὰ πού καὶ πού φώναζε ἕνας τοῦ ἄλλου κατὶ ἀπ' τὸ ἀντικρινὸ πεζοδρόμιο κ' ἐκεῖνος τοῦ ἀπαντοῦσε μ' εὐθυμία.

Ὁ Νάγκελ πῆγε κάτω πρὸς τὴν ἀποβάθρα. Εἶδε τὸν Μινούττα νὰ κολλᾷ ἀγγελίες στὸ ταχυδρομεῖο, στὴν τράπεζα, στὸ σχολεῖο καὶ στὴν φυλακή. Τί εὐσυνείδητα πού ἔκανε τὴν δουλειά του! Καὶ μὲ τί προθυμία τὴν ἔκανε, καὶ πὼς δὲν τὸν ἐμελε νὰ χάνῃ μ' αὐτὴν τὸν καιρὸ του, ἐνῶ βέβαια θὰ ἐχρειάζετο νὰ πάῃ ν' ἀναπαυθῇ. Ὁ Νάγκελ πέρασε πολὺ κοντὰ του, χαιρέτησε, μὰ δὲν σταμάτησε.

Εἶχε φθάσει κάτω σχεδὸν στὴν ἀποβάθρα ὅταν ἄκουσε ἀπὸ πίσω μιὰ φωνὴ νὰ τὸν φωνάζῃ· ἦτον ἡ Μάρθα Γούδε λαχανιασμένη καὶ τοῦλεγε:

— Συγγνώμη, μὰ μοῦ δώσατε πάρα πολλὰ χρήματα.

— Καλησπέρα, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος, πᾶτε κ' ἐσεῖς περίπατο;

— Ὅχι, ἴμουν ἀπάνω, στὴν πόλι, ἐμπρὸς στὸ ξενοδοχεῖο, σᾶς περίμενα ἔσας. Ναί, μοῦ δώσατε πάρα πολλὰ χρήματα.

— Γιὰ νὰ σᾶς πῶ, θέλετε ν' ἀρχίσωμε πάλι τὴν κωμωδία;

— Μὰ κάνετε λάθος — φωνάζει ἡ Μάρθα, ἦταν περισσότερα ἀπὸ διακόσια!

— Ἐ, καί; Ἦταν περισσότερα ἀπὸ διακόσια — μερικὲς κορόνες περισσότερες ἀπὸ διακόσια; Καλὰ, μπορεῖτε ἂν θέλετε νὰ μοῦ τίς δώσετε πίσω.

Ἡ Μάρθα κάνει ν' ἀνοιῇ τὸν μπουστο της, μὰ διὰ μιᾶς σταματᾷ, κυτᾷ γύρω καὶ δὲν ξέρει τί νὰ κάνῃ. Ἐπειτα ζήτησε πάλι συγγνώμη: εἶναι τόσοι ἄνθρωποι, δὲν μπορεῖ ἐδῶ στὸν

δρόμο νὰ βγάλῃ τὰ χρήματα, τᾶχει τόσο καλὰ κρυμμένα...

— Καλὰ, εἶπε ὁ Νάγκελ, δὲν πειράζει, ἔρχομαι σπῆτι σας καὶ τὰ παίρνω.

Καὶ πῆγαν μαζί πρὸς τὸ σπῆτι της. Ἀπῆντησαν πολλοὺς ἀνθρώπους κ' ὅλοι τοὺς κύταξαν μὲ περιέργες ματιές.

Ὅταν μῆκαν στὴν κάμαρά της ὁ Νάγκελ καθίσε στὸ παράθυρο πού εἶχε καθίσει καὶ πρὶν καὶ πού ἐκρέμετο ἀκόμα ἡ φούστα γιὰ κουρτίνα. Ἐνόσω ἡ Μάρθα προσπαθοῦσε νὰ βγάλῃ τὰ χρήματα δὲν μιλοῦσε· μόνο ὅταν τελειώσε καὶ ἦρθε καὶ τοῦδωσε μερικὰ μικρὰ χαρτονομίσματα πού ἦτον ἀκόμη ξεστὰ ἀπ' τὸν κόρφο της καὶ πού ἡ τιμότης της τῆς ἀπαγόρευε νὰ τὰ κρατήσῃ, ἔστο καὶ μιὰ νύχτα, τῆς μίλησε καὶ τὴν παρακάλεσε νὰ τὰ κρατήσῃ κ' αὐτὰ.

Μὰ τότε, σὰν καὶ μ' ἄλλῃ φορὰ πρὶν, ἄρχισε νὰ τὸν ὑποψιάζεται τὸν κύταξε φοβισμένα καὶ εἶπε:

— Ὅχι... Δὲν σᾶς καταλαβαίνω...

Τότε ὁ Νάγκελ σηκώθηκε διὰ μιᾶς.

— Ὅμως ἐγὼ σᾶς καταλαβαίνω πολὺ καλὰ, εἶπε· γι' αὐτὸ σηκώνομαι καὶ φεύγω. Εἶσθε τώρα ἡσυχῇ;

Ναί... Ὅχι, μὴ φύγετε, καὶ ἔκανε σὰν νὰ ἤθελε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ φύγῃ. Τὸ καημένο τὸ κορίτσι ἀλήθεια ἐφοβεῖτο μὴ τύχῃ καὶ προσβάλῃ ποτὲ κανέναν.

— Ἐγὼ κατὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω, εἶπε τότε ὁ Νάγκελ, μὰ ἐστέκετο ἐκεῖ πού ἦτον καὶ δὲν ξανακάθισε, μπορούσατε νὰ μοῦ κάνετε μιὰ μεγάλη χάρη, ἂν θέλατε, κ' ἐγὼ μὲ κάποιο τρόπο θὰ προσποθήσω νὰ σᾶς τὸ ἀνταποδώσω πάλι· ἤθελα νὰ σᾶς παρακαλέσω νᾶρθετε τὴν Πέμπτη τὸ βράδυ στὴν ἀγορά. Θέλετε νὰ μοῦ κάνετε αὐτὴν τὴν εὐχαρίστησι; Θὰ σᾶς διασκεδάσῃ, θὰ εἶναι πολλοὶ ἄνθρωποι, πολλὰ φῶτα, μουσικὴ, πλαστικὲς εἰκόνες· ἄχ, ἔλατε, δὲν θὰ τὸ μετανοήσετε! Γελάτε; γιατί γελάτε; Θεέ μου, τί ἄσπρα δόντια πού ἔχετε.

— Δὲν μπορῶ πουθενὰ νὰ πάω — εἶπε ἐκεῖνη πὼς μπορεῖτε νὰ πιστέψετε πὼς μπορῶ νὰ πάω ἐκεῖ; Καὶ γιατί νὰ πάω; Γιατί μοῦ λέτε νὰ πάω;

Τῆς τὰ ἐξήγησε ὅλα: τοῦ ἦρθε ἔτσι αὐτὴ ἡ ἰδέα, τὸ σκέφθηκε πολὺν καιρὸ, εἶναι μερικὲς ἐβδομάδες τώρα, μὰ ἔπειτα τὸ εἶχε ξεχάσει πάλι. Νὰ τὸ σκεφθῇ καὶ νὰ τὸ ἀποφασίσῃ· θέλει νὰ τὴν δῇ ἐκεῖ· ἂν θέλῃ, τότε οὔτε νὰ τῆς μιλήσῃ ἐκεῖ, γιὰ νὰ μὴ τῆς δώσῃ καθόλου βάρος — δὲν θέλει καθόλου νὰ τὴν δυσανεχτήσῃ. Μόνο θὰ τοῦ ἔκανε εὐχαρίστησι νὰ τὴν δῇ μιὰ φορὰ μὲ ἄλλους ἀνθρώπους, νὰ τὴν ἀκούσῃ νὰ γελά, νὰ

τὴν δῇ νὰ διασκεδάσῃ σὰν νέα. Δίχως ἄλλο πρέπει νὰ πάῃ.

Τὴν κύταξε. Τί ἄσπρα πού ἦταν τὰ μαλλιά της καὶ τί σκοτεινὰ πού ἦταν τὰ μάτια της! Μὲ τὸ ἕνα τῆς χέρι ἔπαιζε μὲ τὰ κουμπιὰ τοῦ μπουστου της, κ' αὐτὸ τὸ χέρι, ἐν' ἀδύνατο χέρι μὲ λιγνὰ δάχτυλα, ἦτον λίγο μαῦρο, ἴσως νὰ μὴν ἦτον καὶ πολὺ καθαρό, μὰ ἔκανε τὴν ἐντύπωσι τόσο ἀγνό. Διὸ γαλάζιες φλέβες περνοῦσαν ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ λιγνὸ χέρι.

Ναί, εἶπε, θὰ ἦτον ἴσως διασκεδαστικό, μὰ δὲν εἶχε οὔτε φόρεμα γιὰ μιὰ τέτοια βραδιά...

Ὁ Νάγκελ τὴν διέκοψε: πῶς, ἔχει τρεῖς μέρες μπροστά της, ὅτι θέλει κανεὶς προφταίνει νὰ κάνῃ ὥς τὴν Πέμπτη. Λοιπόν, τὸ ἀποφασίζει;

Καὶ σιγὰ σιγὰ ἐνέδωσε.

Δὲν πρέπει νὰ κρύβεται κανεὶς ὅλως διόλου ἀπ' τὸν κόσμο, ἔλεγε ὁ Νάγκελ, τί κερδίζει μ' αὐτό, μόνο πού βλάπτει τὸν ἑαυτὸ του. Κι' αὐτὴ μὲ τὰ μάτια της, μὲ τὰ δόντια της — εἶναι ἁμαρτία! Αὐτὰ τὰ χαρτονομίσματα ἀπάνω στὸ τραπέζι θὰ εἶναι γιὰ τὸ φόρεμα· δὲν ἔχει ὅχι, μὴ ἀνοησίες! Ἀφοῦ μάλιστα ἦτον καὶ δική του ἰδέα καὶ ἐκεῖνη ἐπὶ τέλους μετὰ τόσο κόπο τὸ ἀποφάσισε.

Εἶπε καληνύχτα, ξηρὰ ξηρὰ ὅπως πάντα, χωρίς νὰ τῆς δώσῃ καθόλου ἀφορμὴ ν' ἀνησυχήσῃ. Μὰ ὅταν τὸν συνώδευσε ὥς ἔξω τότε ἐκεῖνη τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι καὶ τὸν εὐχαρίστησε πού τὴν ἐκάλεσε γιὰ τὴν ἀγορά. Χρόνια εἶχε νὰ δῇ τέτοιο πρᾶμα, ἔχει ξεσυνειθισθῇ τόσο πολὺ, μὰ θὰ προσπαθήσῃ νὰ φερθῇ καλὰ!

Τὸ μεγάλο παιδί! ὑπόσχετο πὼς θὰ φερθῇ καλὰ!

XVI

Ἡ Πέμπτη ἦρθε, ἔβρεχε λίγο, μὰ ἡ ἀγορὰ ἔγινε τὸ βράδυ μὲ τί πολλὰς μουσικὰς καὶ μὲ τί πολὺ συνωστισμό κόσμου. Ὅλη ἡ πόλις εὐρίσκετο ἐκεῖ· ἀκόμα κ' ἀπ' τὰ χωριά ἐρχόντανε ἄνθρωποι γιὰ νὰ διασκεδάσουν σ' αὐτὸ τὸ πανηγύρι.

Ὅταν ὁ Νάγκελ ἦρθε κατὰ τίς ἑννέα, ἦταν ὅλες οἱ σάλες γεμάτες. Βοῆκε μιὰ θέσι πίσω μακριὰ κοντὰ στὴν πόρτα, ὅπου στάθηκε λίγο κ' ἄκουσε ἕναν λόγο πού ἔλεγαν ἐκεῖνην τὴν στιγμὴ. Ἦτον χλωμὸς καὶ φοροῦσε σὰν πάντα τὴν κίτρινή του φορεσιὰ· μὰ εἶχε βγάλει τὸν ἐπίδεσμο ἀπ' τὸ χέρι του· οἱ δύο πληγὲς εἶχαν σχεδὸν περάσει.

Εἶδε τὸν κύριο Στένερσεν τὸν γιατρὸ μὲ τὴν κυρία του ἀπάνω στὴν σκηνή· λίγο πιδ δεξιά ἦτον κ' ὁ Μινούττας μὲ τοὺς ἄλλους πού

ἐπρόκειτο νὰ λάβουν μέρος, μόνο ἡ Δάγνη δὲν ἦταν ἐκεῖ.

Ἐκανε τόση ζέση μετὰ τὰ πολλὰ κερὰ καὶ μετὰ τὸν τόσο κόσμο, ποὺ σὲ λίγο βγήκε ἀπὸ τὴν σάλα. Βγαίνοντας ἀντάμωσε τὸν Ράινερτ τὸν δικαστὴ ποὺ μόλις τοῦ ἀνταπόδωσε τὸν χαιρετισμό του. Στάθηκε ἔξω στὸ πέρασμα.

Τότε εἶδε κάτι ποὺ γιὰ πολλὴ ὥρα ἔπειτα ὅλο τὸ ἐσκέπτετο καὶ τὸ ξαναεσκέπτετο καὶ τοῦ κεντοῦσε τὴν περιέργειά του. Ἀριστερὰ ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἐστέκετο ἦτον ἡ πόρτα μιᾶς πλαϊνῆς κάμαρας ποὺ ὅλος ὁ κόσμος εἶχε βάλει ἐκεῖ τὰ πανωφόρια του, καὶ μέσ' στὸ φῶς ποῦριχνε ἡ λάμπα ἐκεῖ μέσα, εἶδε τὴν Δάγνη νὰ σκαλιζοῦ στὸ πανωφόρι τοῦ ποὺ τὸ εἶχε κρεμάσει σ' ἓνα καρφί. Δὲν μποροῦσε νὰ κἀνὴ λάθος· δὲν ἦτον κανεὶς ἄλλος στὴν πόλι ποὺ νὰ εἶχε τέτοιο κίτρινο πανωφόρι· ἦτον ἀλήθεια τὸ δικό του· καὶ ἔπειτα ἐνθυμεῖτο τόσο καλὰ ποῦ τὸ εἶχε κρεμάσει. Ἡ Δάγνη ἐσκάλλεζε, σὰν κάτι νὰ γύρευε καὶ ἦτον σὰν πολλὰς φορὲς νὰ τὸ χάιδε μετὰ τὸ χέρι της. Ὅμως στὴν στιγμὴ πάλι ὁ Νάγκελ γύρισε γιὰ νὰ μὴ τύχη καὶ τὸν δῇ καὶ ταραχθῇ.

Αὐτὸ τὸ μικρὸ περιστατικὸ τὸν ἔκανε παρευθὺς πολὺ ἀνήσυχο. Τί γύρευε, τί εἶχε νὰ κἀνὴ μετὰ τὸ πανωφόρι τοῦ; Ὀλην τὴν ὥρα ἀδιάκοπα τὸ ἐσυλλογιζέτο καὶ δὲν τοῦβγαίνει ἀπ' τὸν νοῦ. Ποιὸς ξέρει, ἴσως νὰ ἤθελε νὰ δῇ ἂν εἶχε τίποτα πιστόλια στὶς τσέπες του· ἴσως νὰ νόμιζε πῶς σὲ τέτοιο σημεῖο ποὺ εἶχε φθάσει ἡ τρέλλα τοῦ ἦτον ἄξιος νὰ κἀνὴ κάθε διάβημα. Μὰ ἂν τυχὸν καὶ τοῦ εἶχε βάλει κανένα γράμμα στὴν στέπη του! Ὁ καημένος, ἀλήθεια κατώρθωσε νὰ σκεφθῇ πῶς κι' αὐτὸ τὸ ἀδύνατο πρᾶμα μποροῦσε νὰ εἶναι δυνατὸ. Ἄ, μπᾶ, τὸ δικό της πανωφόρι θὰ γύρευε, ἦτον σύμπτωσις· τί ἰδέα, νὰ βάζῃ ὁ νοῦς του τέτοιες ἀνέλπιδες φαντασίες!... Μὰ ἔπειτα ἀπὸ λίγο ὅταν εἶδε τὴν Δάγνη νὰ μπαίνει μέσα στὴν σάλα, πῆγε ἐκεῖνος καὶ γύρισε τὶς τσέπες τοῦ πανωφοριοῦ τοῦ μετὰ καρδιοχτύπι. Κανένα γράμμα, τίποτα, μόνο τὰ γάντια τοῦ κι' ἓνα μαντήλι.

Μέσα στὴν σάλα ἤχοῦσαν παταγώδη χειροκροτήματα· ὁ λόγος τοῦ δημάρχου εἶχε τελειώσει. Ὁ κόσμος τώρα ἐχύνετο στοὺς διαδρόμους καὶ στὶς πλαϊνὲς κάμαρες κι' ἐκάθιζε σὲ τραπέζια γιὰ νὰ πάρῃ ἀναψυκτικά. Ντυμένες σὰν ὑπηρετίες μετὰ ἄσπρες ποδιὲς καὶ σερβιέτες στὸ χέρι, πολλὲς ἀπ' τὶς καλὲς κυρίες τῆς πόλεως ἔτρεχαν ἔδω κι' ἐκεῖ μετὰ δίσκους καὶ ποτήρια.

Ὁ Νάγκελ γύρισε νὰ βρῇ τὴν Δάγνη πουθενὰ δὲν ἐφαίνετο. Χαιρέτησε τὴν κυρία Ἀν-

δρέξεν ποὺ φοροῦσε κι' αὐτὴ μιὰ ἄσπρη ποδιά· τῆς ζήτησε κρασί, κι' ἐκείνη τοῦφερε σαμπάνια.

Τὴν κύταξε μετὰ ἀπορία.

— Μὰ ἐσεῖς μόνο σαμπάνια πίνετε, εἶπε ἐκείνη γελώντας.

Αὐτὴ ἡ προθυμία της νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, ἃς εἶχε καὶ λίγη κακία μέσα της, τὸν ἔκανε νὰ γίνη λίγο πιὸ εὐθυμος. Τὴν παρακάλεσε νὰ μείνῃ νὰ πῇ μαζί του ἓνα ποτήρι, κι' ἐκείνη καίθησε γιὰ λίγο ἂν καὶ εἶχε τόση πολλὴ δουλειά. Τὴν εὐχαρίστησε γιὰ τὴν καλοσύνη της, τῆς εἶπε μερικὰ κομπλιμέντα γιὰ τὴν ἐνδυμασίαν της, ἐνθουσιάσθηκε μετὰ μιὰ παλὴ νορβηγικὴ καρφίτσα ποὺ φοροῦσε στὸν λαιμό της. Ἀλήθεια ἐφαίνετο πολὺ ὡραία· ἡ ἀριστοκρατικὴ της μορφὴ, μετὰ τὴν μεγάλη μύτη, ἐφαίνετο πάρα πολὺ εὐγενής· καὶ ἦτον ἡσυχὴ δὲν ἄλλαζε πολὺ ἔκφρασι. Μιλοῦσε μετὰ πολλὴ ἡρεμία, κοντὰ τῆς αἰσθάνετο κανεὶς ἡσυχός· ἦτον σωστὴ κυρία, ἀληθινὴ γυναικί.

Ὅταν σηκώθηκε, ὁ Νάγκελ εἶπε:

— Σήμερα τὸ βράδυ πρόκειται νὰ ῥθῃ ἔδω μιὰ κυρία, ποὺ θὰ ἤθελε πολὺ νὰ τὴν περιποιηθῶ λίγο· ἡ κυρία Γούδε, Μάρθα Γούδε, δὲν ξέρω ἂν τὴν ξέρετε; Ἀκουσα πῶς ἦρθε κι' ὅλας. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ πόσο πολὺ θὰ ἤθελε νὰ τῆς κἀνὼ μιὰ εὐχαρίστησι· ζῇ τόσο μοναχικά, ὁ Μινούττας μοῦ ἔχει διηγηθῇ γι' αὐτήν. Δὲν νομίζετε πῶς θὰ μπορούσα νὰ τὴν παρακαλέσω νὰ ῥθῃ ἔδω νὰ καθίσῃ μαζί μας; Ἄν βέβαια δὲν ἔχετε ἐσεῖς καμμία ἀντίρρηση;

— Μπᾶ, καθόλου, εἶπε ἡ Ἀνδρέξεν, μετὰ μεγάλη εὐχαρίστησι μάλιστα· θὰ πάω νὰ τὴν εὔρω τώρα ἀμέσως· ξέρω ποῦ εἶναι.

— Μὰ θὰ ῥθῃτε κι' ἐσεῖς πίσω!

— Ναί, εὐχαρίστως.

Ἐνόσω καίθεται ὁ Νάγκελ καὶ περιμένει, μπαίνουν μέσα ὁ Ράινερτ ὁ δικαστὴς κι' ὁ γραμματικὸς του καὶ ἡ Δάγνη. Ὁ Νάγκελ σηκώνεται καὶ χαιρετᾷ. Καὶ ἡ Δάγνη ἦτον χλωμὴ μετὰ ὅλην τὴν ζέση. Φοροῦσε ἓνα κίτρινο φέρεμα μετὰ κοντὰ μανίκια, καὶ στὸν λαιμὸ εἶχε μιὰ βαρεῖα χρυσὴ ἀλυσίδα. Αὐτὴ ἡ χρυσὴ ἀλυσίδα δὲν ἦτον καθόλου ὡραία. Ἡ Δάγνη στάθηκε μιὰ στιγμὴ στὴν πόρτα· εἶχε τὸ ἓνα τῆς χέρι πίσω ἀπ' τὴν ράχη καὶ ἔπαιζε μετὰ τὴν πλεξούδα της.

Ὁ Νάγκελ πῆγε κοντὰ της. Τὴν παρακάλεσε μετὰ λίγα, συγγενητικὰ λόγια νὰ τὸν συγχωρήσῃ γιὰ ὅλο τοῦ τὸ φέρεσμο τὴν Παρασκευὴ· θὰ ἦτον ἡ τελευταία, ἐντελὴς τελευταία φορὰ· δὲν θὰ εἶχε ποτὲ πιά ἀφορμὴ νάχη παραπονοῦ μαζί του. Μιλοῦσε σιγά· εἶπε κάθε λέξι ποὺ εἶχε νὰ πῇ καὶ ἔπειτα σιώπησε.

[Ἀκολουθεῖ]

[Μεταφρασ. Τ.]

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Η ΣΤΗΛΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΟ ΣΚΙΤΣΟ

Ἐνα πουλάκι εἶνε φυλακισμένο μέσα σ' ἓνα κλουβί. Φαγὶ καὶ νερὸ δὲν τοῦ λείπει, ὅμως σὰν ταμπήση τοὺς σπόρους πολλὴν ὥρα, καὶ δροσίση μιὰ στιγμὴ τὸ ράμφος του στὴν χρυσταλλένια βρύση, πηγαίνει καὶ κάθεται σ' ἓνα καλάμι, καὶ φουσκώνει, φουσκώνει μελαγχολικά.

Τὸ κεφαλάκι του βυθίζεται μέσα στὸ φτερωτὸ λαιμό του, οἱ φτεροῦγγες του κυρτώνονται, καὶ γίνεται ὁλόκληρο σὰν μιὰ πουπουλένια σφαῖρα. Μάλιστα μετὰ τὰ ἀπελπισμένα χτυπήματα ποὺ ἔδινε στὰ χρυσὰ τέλια τοῦ κλουβιοῦ, γιὰ νὰ πεταχθῇ ἔξω, τὸν πρῶτο καιρὸ τῆς σκληριάς, ἡ οὐρὰ τοῦ μαδηθήκε.

Τώρα συνείδησε. Ξέρει πῶς τὰ χρυσὰ τέλια εἶνε στερεὰ καὶ δὲν ὑποχωροῦν στὶς προσπάθειές του. Τὸ πῆρε ἀπόφασι καὶ μόνο κάποτε αἰσθάνεται κάτι τι ποὺ θὰ τὸ λέγαμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι: «Γιατί ἔχω φτεροῦγγες ἀφοῦ δὲν μπορῶ νὰ πετάξω;» Κι' ὅταν αἰσθάνεται τέτοια πράγματα, ποὺ δὲν μπορεῖ τὸ κεφαλάκι του νὰ ἐξηγήσῃ, φουσκώνει, φουσκώνει καὶ προσπαθεῖ νὰ ξεχάσῃ πῶς ἔχει φτερά.

Τὸ πουλάκι γεννήθηκε πέρουσι, δὲν ξέρει τὴν ζωὴ. Μόλις ἄρχισε νὰ πετᾷ, πιάστηκε σὲ μιὰ ξόβεργα καὶ μπήκε στὸ κλουβί. Θυμᾶται μόνο πῶς εἶχε μιὰ ζεστὴ φωλιτσα, πῶς ἀδελφάκια τριγύρω του ἐσφιγγαν τὰ γυμνὰ κορμάκια τους στὸ δικό του ἐπάνω, πῶς κάθε φορὰ ποὺ ἔφερνε ὁ πατέρας ἓνα σκουλήκι ἢ μιὰ μυῖγα ἀνοίγαν ὅλα μαζί τὰ στόματα καὶ φώναζαν, — ποῖο νὰ τὴν πρωτοαρπάξῃ.

Μιὰ μέρα ἀνοίξε κάποιος τὴν θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ τὸ πουλάκι, βρέθηκε ἔξω.

Μετὰ μιὰ μεγάλη φόρα πέταξε ψηλὰ στὴν ὀροφή, ἔκαμε ἓναν κύκλο, καὶ κάθησε στὴν κορνίζα τοῦ παραθύρου. Εἶχε φτερά λοιπὸν νὰ πετᾷ: Καὶ πετοῦσε; Ὁ, τί ὡραῖο πρᾶγμα τὸ πέταγμα! Καὶ ἄλλη μιὰ φόρα τὸρξεν ἀπ' τὴν κορνίζα σ' ἓνα χάλκινο ἀγαλμα, ἐπάνω στὴν θερμομάστρα.

Ἐκαμε γύρους τὸ πουλάκι μεσ' στὴν κάμαρα, καὶ κάθησε σ' ὅλα τὰ ὑψηλότερα πρᾶγματα καὶ τίναξε χαρούμενα τὰ φτερά του. Μπήκε ὅμως πάλι στὸ κλουβί ἀπ' τὴν ἀνοικτὴ θύρα, μόνο του τώρα, γιατί πετοῦσε καὶ πουθενὰ δὲν εὗρισκε σπόρους τόσην ὥρα ποὺ πετοῦσε ἔδω κι' ἐκεῖ. Τὴν ἄλλη μέρα, πάλι ἀνοικτὸ τὸ κλουβί, καὶ πάλι τὸ πουλάκι ἔξω στὸ γῦρο. Τὴν στιγμὴ ποὺ πετοῦσε εἶδε, ἓναν μεγάλο καθρέφτη, καὶ τὸν πῆρε γιὰ παράθυρο ἐπειδὴ ὅλο τὸ φῶς ἔπεφτε στὸ γυαλί. Πέταξε λοιπὸν ὁλόισια, ἀλλὰ κινήθηκε δυνατὰ, ὅπως στὰ χρυσὰ τέλια τοῦ κλουβιοῦ, κι' ἀναγκάστηκε νὰ σταθῇ σ' ἓνα κάδρο. Ἀμέσως βλέπει, τί περίεργο θέαμα! Ἐνα πουλάκι κοντὰ του. Γυρνᾷ τὸ κεφαλάκι του, τὸ κυτᾷ, τεντώνει τὸ λαιμάκι του πρὸς αὐτό, μὰ συναντᾷ κάτι σκληρὸ καὶ ξαναπονεῖ τὸ ράμφος του. Δὲν ἔξυρξε τὸ καὶμένο τὸ πουλάκι τί θὰ εἴπῃ καθρέφτης.

Ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμὴ ἡ ἀγαπημένη θέσις τοῦ ἔγινε τὸ κάδρο.

Ὁρεε ὁλόκληρες ἐστέκετο ἐκεῖ καὶ μιλοῦσε μόνο του μετὰ τὸν ἑαυτὸ του. Ἐβγάζε τὶς ὡραιότερες φωνές, τὶς πειὸ γλυκὲς στροφές ἀπὸ τὸ λάρυγγά του γιὰ τὸ πουλάκι ποὺ ἔβλεπε, τέντωνε τὶς φτεροῦγγες σὰν ἀγκαλιά. Ὅλες αὐτὲς τὶς τρυφερότητες τὶς ἔκανε γιὰ νὰ φθάσῃ τὸ ἄλλο πουλάκι, μὰ δὲν τὸ ἔφθανε. Ἐνα σκληρὸ γυαλί τὰ χωρίζε.

Τότε τὸ πουλάκι ἔγινε πειὸ μελαγχολικὸ παρὰ πρὶν. Φούσκωνε ἐπάνω στὸ κάδρο κι' ἔβλεπε ἀντικρὺ τὸ ἄλλο πουλάκι νὰ φουσκῶνῃ κι' αὐτὸ σὰν νὰ ἦταν ἀρρωστο. Ἡ καρδοῦλα τοῦ βέβαια θάταν βαρεῖα καὶ λυπημένη. Θάλεγε μέσα του: «Γιατί δὲν φθάνω τὸ πουλάκι ἀφοῦ τ' ἀγαπῶ;»

Δὲν ξέρω πῶς θὰ τελειῶνε ἡ ἱστορία τοῦ μικροῦ ἐρωτευμένου πουλιοῦ μετὰ τὴν εἰκόνα του, ἂν μιὰ εὐχάριστη σύμπτωση δὲν ἤρχετο ἔξαφνα νὰ διορθώσῃ τὰ πράγματα. Ἐνα πρῶτ', ἐκεῖ ποὺ πετοῦσε τὸ πουλάκι μέσα στὸ κλεισμένο δωμάτιο κι' ἐτοιμάζετο ἴσως νὰ πάρῃ τὴ θέσι τοῦ ἀντικρὺ στὸν καθρέφτη, ἓνας ἀέρας φύσηξε δυνατὰ, καὶ τὸ παράθυρο ἀνοίξε. Τὸ πουλάκι ἐνοίωσε τὶς φτεροῦγγες του νὰ τὸ σηκώνουν γρήγορα, καὶ πρὶν καταλάβῃ τί συμβαίνει, βρέθηκεν ἔξω.

Πέταξε στὴν ἀνοιξί, πέταξε στὸ χρυσὸ φῶς, κι' ἐμοιάζε ἔτσι, μέσ' στὸν οὐρανὸ, σὰν εἰκόνα τοῦ πόθου.

ΕΛΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

ΤΟ ΔΕΙΛΙΝΟ

Μέσα στῆς λίμνης τὰ νερά ποὺ μοιάζουν τὸν καθρέφτη ὅταν ἀργὰ τὸ δειλινὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλιοῦ πέφτει, καὶ οἱ σκιὲς τῶν καλαμιῶν τριγύρω ἀργοσαλεύουν σὰν κάτι νὰ δνειρεύονται, σὰν κάτι νὰ γρυλεύουν...

Φαντάζομαι τὸν Ἐρωτὰ νὰ κυβερνᾷ τὴ βάρκα μετὰ τ' ἀργυρὰ κουπιὰ, κι' ἐγὼ στὸ στήθος γέροντας τῆς ἀγαπητικῆς μου νὰ τῆς ζητῶ φιλιὰ...

ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ

ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Στὸν οὐρανὸ τὰ σύννεφα βαρεῖα, ὁλόμαυρα, γοργοκυλοῦν ἀντάμα, κι' ἡ παγωμένη ἀνάσα τοῦ βορρῆ γύρω ἀντηχεῖ σ' ἀγριεμένο κλάμα.

Καὶ μεσ' στὴν στοιχειωμένη τὴ βραδυὰ στοῦ μανιωμένου τ' ἀνέμου τὴ δίνη γυρνᾷ ἡ πονεμένη μου καρδιά στὴν τρικυμία ζητώντας τὴ γαλήνη

Ἀθῆναι

ΑΝΝΙΝΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Ἀντ. — Δημοσιεύομεν τὸ καλύτερο.

Κον Ἀν. — Βλέπετε, ἔφθαναν τὰ δυὸ αὐτὰ τετράστιχα γιὰ νὰ γίνη ἓνα εὐμορφὸ ποιηματάκι. Παραλείψαμεν τὸ μικρὸ σας ὄνομα γιατί ἦτο κακογραμμένον.

ΤΟ ΔΕΚΔΛΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἀγαπητέ μου,

... 26 Φεβρουαρίου 1912

ΕΧΘΕΣ εἶχαμε τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ὑποψηφίων στὸ χωριό μας. Φαντάζεσαι πὺ τί γίνηκε. Ἦρθανε καὶ στοῦ μπάριμπα - Γιώργη ἓνα δυό. Ὅχι πὼς ὁ μπάριμπα - Γιώργης δὲν πῆγε νὰ τοὺς καλοδεχθῇ κάτω στὰ μαγαζιά, μὲν ἔπεξεξέφανε ἀπ' τὰ μουλάρια, μὲ θέλανε, λέει, νὰ ἰδοῦνε καὶ τὴ γρηῃ καὶ τὰ παιδιὰ, πὺ τῶν ἀποθυμῆσει. Ἐνα - ἓνα τὰ ξέρανε μὲ τ' ὄνομά τους. Καὶ τὸν Τάσσο, καὶ τὸν Νικόλα καὶ τὸν μικρὸ τὸ Βάσσο.

Ἐτυχα κ' ἐγὼ ἐκεῖ καὶ τοὺς γνώρισα. Μὲ ρωτήσανε ἂν εἶχα φρέσκες ἐφημερίδες καὶ τί νέα ἀπ' τὴν Ἀθήνα. — Ἐμεῖς δέκα μέρες γυρίζαμε στὰ βουνά. Εἶδισι δὲν ἔχουμε τί γίνεται. Τέλειωσε ὁ συνδυασμὸς τῆς Ἀττικῆς;

Τοὺς εἶπα ὅτι νέα ἤξερα καὶ τοὺς ἔδωκα καὶ τὶς ἐφημερίδες νὰ διαβάσουνε. Τὰ μάτια τους ἀστράφανε σὰν εἶδαν τὸ τυπωμένο χαρτί. Τὶς ἀρπάξανε καὶ τὶς χῶσανε στὶς τσέπες, ὅπως ἀρπάζει ὁ πεινασμένος ἓνα κομμάτι ψωμί.

Ὑστερα γυρίσανε τὴν κουβέντα.

— Ἀς τὴν ἀφίσουμε τὴν Ἀθήνα. Τὰ δικὰ μας νὰ ἰδοῦμε τώρα! Μωρέ! πὼς ἔγινε ὁ Βάσσος σου, φτοῦ νὰ μὴν ἀβασκαθῇ. Ἀνδρας σωστός! Σὲ λίγα χρόνια θὰ τὸν πάρουμε στὸν συνδυασμό.

Ὁ μπάριμπα - Γιώργης ἀναστένανε.

— Ἀνποτε νὰ γενῇ καλὸς ἄνθρωπος, νὰ μάθῃ γράμματα σὰν καὶ λόγου σας, νὰ τὸν πάρете!

Ὁ ἓνας ὑποψήφιος, ὁ γεροντότερος κ' ὁ πὺ γαλιφρος, χάιδεψε τὸ παιδί στὶς πλάτες, καὶ γυρίζοντας στὸν πατέρα.

— Αἱ! Πὼς τὰ βλέπεις τὰ πράματα; τοῦ εἶπε.

— Ὅλοι πέρα - πέρα, κουμπάρε. Νὰ μείνης ἡσυχος. Κουκὶ δὲ θὰ μὰς φνῆγῃ.

— Κι' οἱ ἀντίθετοι;

— Λουφάζανε. Τοὺς βλέπεις πονθενά; Πᾶν, χαθῇ-κανε. Μόν' κοιτάχτε νὰ κάνετε κἀνένα καλὸ στὸν τόπο, νὰ σᾶς σχωράμε τὰ πεδαιμένα σας.

Ὁ ὑποψήφιος ὑποσχέθηκε.

— Τούτη τὴ φορὰ θὰ τὸ κάνουμε τὸ γεφύρι. Δὲν ἔχει! Μὰς τῶχει ταμένα ὁ Πρόεδρος.

Ὁ μπάριμπα - Γιώργης τὸν κοίταξε στὰ μάτια.

— Τὸ γεφύρι θὰ γενῇ! εἶπε. Ἀν δὲ γενῇ φέτος θὰ γενῇ τοῦ χρόνου. Κι' ἂν πάρῃ δέκα ζωντανὰ ἀκόμα τὸ ρέμα, δὲ χάθηκε ὁ κόσμος. Μόνον κοιτάχτε νὰ κάνετε τίποτα γιὰ τὴν πατρίδα! Γιὰ τὴ δόλια τὴν πατρίδα, κουμπάρε, πὺ τὴ ρημάξαμε μοναχοὶ μας.

Ἡ φωνὴ τοῦ μπάριμπα - Γιώργη εἶχε πᾶσι ἓνα χαμηλὸ τόνο, σοβαρὸ καὶ συγκινημένο μαζί, σὰν ἀπὸ ἀληθινὴ συγκίνησι. Τὸ φαντάσθηκες ποτέ σου; Τῶλε-γες ποτέ σου, πὼς ἀπὸ κάτω ἀπὸ μὴ λυγδιασμένη σκούφια θὰ βρισκότανε καὶ τόπος γιὰ τὴν Πατρίδα. Ὅμως ἡ σκούφια αὐτὴ σκεπάζει Ρωμαιοὺ κεφάλια. Καὶ μένει Ρωμῆς! Ὅχι, κ' ἂν εἶσαι, κ' ὅσα κουσουρία κ' ἂν ἔχῃς, ἔρχονται στιγμὲς πὺ τὸ δείχνεις ἀπὸ πὺ βαστάς κ' ἀπὸ τὴ γῶμα εἶσαι ζημιωμένος. Ὅλα, ὅλα, μὰ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἡ Πατρίδα! Ἀπάνω στὴ ράχη τοῦ βουνοῦ τὴ συλλογίζεσαι περσότερο ἀπ' τὰ ζωντανὰ σου...

Θὰ μὲ γέλασες ἴσως ἢ θὰ ξαφνισθῇς βλέποντάς με νὰ γεμίζω τὸ γράμμα μου μ' ἐκλογικὰς κουβέντες. Εἶναι ἡ ἀλήθεια, πὼς στὴν Ἀθήνα ποτὲ δὲ μιλῆσαμε γιὰ τέτοια πράματα. Μὰ τί τὸ θέλεις; Σὲ κάθε βοῦρκο πρέπει νὰ χωνῇ κανεὶς γιὰ νὰ ἰδῇ, πὼς κ' ὁ κάθε βοῦρκος κρύβει τὰ διαμάντια του. Εἶναι μικρὸ τάχα νὰ μάθῃς πὼς ἓνας γερο - χωριάτης ἐδῶ ἀπάνω στὰ βουνά ἔχει κλεισμένα μεσ' στὰ στήθια του τὴν Πατρίδα; Καὶ δὲν ἀξίζει νὰ περηφανευθῇς γιὰ τὴ δόλια τὴ Ρωμιοσύνη; Καὶ δὲν ἀξίζει νὰ εὐχηθῇς νὰ βρεθῶν ἀνθρώποι ἀπὸ ἓνα τέτοιο ὕλικὸ νὰ φτιάξουνε κράτος τιμημένο καὶ δυνατό, ἔθνος περήφανο καὶ μεγάλο;

Ὁ καὶ μένος ὁ Ρωμῆς! Ὁ καὶ μένος πάντα τὸν τρώει μέσα του. Ὁ Ἑγγλέζος τί καὶ μὲ νᾶχῃ; Μεγάλη ἡ πατρίδα του, πλούσια, δυνατὴ, δοξασιμένη, σὲ ἄξια χέρια μπιστεμένη, στὸν ἴσιο δρόμο βαλμένη χρόνια καὶ χρόνια. Ἡ Ρωμιοσύνη φτωχὴ ἢ κακομοίρα, ἀδύνατη, ἀπὸ δικούς καὶ ξένους κυνηγημένη. Μεγάλος καὶ μένος! Μὰ ὅσο τὸν καὶ μὲν αὐτὸ τὸν ἔχει κάθε Ρωμιοσύνη ψυχὴ μέσα της, «θαρσεῖν χρὴ». Καὶ τὸν ἔχει! Τώρα τὸ κατάλαβα, τώρα τὸ βλέπω, τώρα τὸ νοιώθω. Πίστηνέ με. Κοιμισμένη ἦταν ἡ Ρωμιοσύνη ψυχὴ, ἀποκαμωμένη, βαρειοσιτισμένη ἀπ' τὴν ἀφροντισία καὶ τὴν ἀνεμελειὰ τῶν δυνατῶν. Λίγο ἄερα τὶς ἔδωκες; Πῆρε τ' ἀπάνω της, φανερώθηκε ποῖα εἶναι. — Μόνον κοιτάχτε νὰ κάνετε τίποτα γιὰ τὴν Πατρίδα!

Ὁ μπάριμπα - Γιώργης τὸ εἶπε τὰ λόγια αὐτά. Κ' ἐγὼ τὸν ἀγκάλιασα καὶ τὸν φίλησα, ὅπως σὲ φίλῶ, καλὲ μου, ὁ δικός σου.

ΑΣΟΦΟΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Γιάννη Βλαχογιάννη: «Τὸ Σοῦλι». Ἀθήνα 1912

ΣΟΥΛΙ! Τί κόσμος ἀπόμακρος καὶ θαμπωτικὸς ξυπνάει μέσα μας μὲ τὸ ξεφώνημα τῆς λέξεως αὐτῆς. Φαίνεται ὅμως πὼς ἔχουμε πραγματικὰ λησμονήσει τὴ μεγάλη ἐποχὴ, ὅπου ζοῦσε τὸ Σοῦλι κ' ἔγραφε τὶς ἀθάνατες σελίδες του στὴν ἐποποιίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, καὶ χρειάζεται ὁ νοῦς μας ξυπνητὴν γιὰ νὰ γυρίξῃ κάποτε πρὸς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐνα τέτοιο ξυπνητὴν θαρρῶ πὼς εἶναι τὸ «Σοῦλι» τοῦ κ. Βλαχογιάννη, πὺ ἀπὸ τὸ ἀντίκρουσμα βέβαια τῆς λήθης αὐτῆς θ' ἀναγκάσθηκε νὰ τελειώσῃ τὸ μικρὸ ἀριστοτέχνημά του μὲ τούτα τὰ λόγια: «Τὸ Σοῦλι στὸ τραγοῦδι βρίσκεται... ἄλλοι περὶ δὲ θὰ τ' ἀπαντήσετε. Ὅσα καλὰ, μαῦρα παιδιὰ, πὺ λησμονήσανε τὸ Σοῦλι!» Τὸ Σοῦλι τὸ περῆσαν καὶ τὸ Σοῦλι τὸ πολεμῶχαρο, ὁ Σουλιώτης, ὁ λατρευτὴς τῆς λευτεριάς καὶ ὁ Σουλιώτης ὁ λεοντόκαρδος ξαναζωντανεύουν ἐμπρός μας μὲ τὸ ὀλιγοσέλιδο αὐτὸ βιβλίον. Στὶς ἐφτά συντομὲς ἱστορίας του ξεδιπλώνεται κ' ἀπὸ μὴ πτυχὴ τῆς ἱστορίας τοῦ περιλαμπρὸν τόπου καὶ τῶν δοξασιμένων ἡρώων του.

Ὁ κ. Βλαχογιάννης μὲ τὴ γεμιάτη φράσι του, τὴν περιγραφικὴν του τέχνη, τὴν ἀβίαστη καὶ λεβέντικη γλώσσα του, τὴν ψυχολογικὴν του δύναμιν μὰς παρουσιάζει ὁλοζώντανο τὸ Σοῦλι τὸ ἀληθινὸ καὶ τὸ δοξα-

σιμένο. Καὶ τὸ Σοῦλι, πὺ μόνο στὸ τραγοῦδι βρίσκεται — βρῆκε τὸν ὑμνητὴν του...

Σωτήρης Σκίπης: «Ὁ Γῦρος τῶν Ὁρῶν, ὄνειρό-δραμα σὲ πέντε μέρη καὶ πρόλογον 1911.

ΠΕΡΑ ἀπὸ τὸν αἰσθητὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς ζωῆς, ὑπάρχει ὁ κόσμος τῶν μυστηρίων, ὁ κόσμος τῶν πνευμάτων, — λέγουν οἱ μυστικισταὶ καὶ πνευματισταὶ καὶ οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας — ὑπάρχουν τὰ ὑπερφυσικὰ ὄντα — λέγει ὁ λαὸς — πὺ ζοῦνε μὴ ζωὴ διζή τους καὶ πὺ φανερόνεται στὶς μυστηριώδεις τῆς Φύσεως ἐνέργειες. Ὁ λαὸς μὴν ἠμπορῶντας νὰ ἐξηγήσῃ τὰ διάφορα τῆς Φύσεως φαινόμενα ἐπλάσε μὲ τὴν φαντασίαν του ὄντα ὑπερτέρα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, τὰ ἐξαράκησε ἄλλα ἀγαθὰ καὶ ἄλλα κακά, καὶ φαντάσθηκεν ἀκόμη, ὅτι αὐτὰ κυβερνοῦν τὴν Φύσιν καὶ ἔχουν μυστικὴν ἐνέργειαν ἐπάνω στὴ ζωὴ καὶ τὴν τύχην τῶν ἀνθρώπων. Σὲ μὴ τέτοια ἀντίληψιν τῶν ἀγνώστων τῆς Φύσεως δυνάμεων ὀφείλεται καὶ ἡ νεώτερη Ἑλληνικὴ μυθολογία, πὺ τὰ περισσότερα στοιχεῖα τῆς εἶναι βέβαια κληρονομία ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν.

Τὰ ὑπερφυσικὰ αὐτὰ ὄντα, ἡ ζωὴ τους, ἡ δράσις τῶν ἀναμεταξύ τους καὶ ἀπέναντι στὸν ἄνθρωπον, ἔδωκαν στὸν ποιητὴ κ. Σκίπην τὰ στοιχεῖα γιὰ νὰ φτιάσῃ τὸν «Γῦρο τῶν Ὁρῶν» ὄνειρόδραμα σὲ πέντε μέρη καὶ πρόλογον, καὶ πὺ ἡ κυριώτερη μορφή του — καθὼς διίσχυρίζεται ὁ ποιητὴς του — εἶναι κωμωδία, [χωρὶς βέβαια νὰ εἶναι κανεὶς ὑποχρεωμένος — ἐπειδὴ τὸ θέλει ὁ ποιητὴς — νὰ τὸ δεχθῇ καὶ γιὰ πραγματικὴ κωμωδία.

Τί εἶναι ὁ «Γῦρος τῶν Ὁρῶν»; Ὁνειρόδραμα Ἀμφιβάλλον ἂν καὶ ὁ ἴδιος ὁ κύριος Σκίπης θὰ μὲ ρεῖν γιὰ μὰς εἶπῃ ποτὲ καθαρὰ — καὶ νὰ μὰς πείσῃ πὼς ἔχει δίκαιον — τί θέλει νὰ παραστήσῃ μὲ τὸ ἔργον του αὐτό. Ποιὸ τὸ κύριον νόημά του καὶ ποῖα ἡ οὐσία του. Ἀπὸ ἓνα κυκλῶνα συμβόλων καὶ ἰνδαλμάτων, ἀπὸ μὴ ἀκανόνιστη ἐπιστράτευσι ὄλων τῶν ζωτικῶν, στοιχείων, νεροπαπούλη, Μαντρακούκου, βουνοκυράδων, δεντροκυράδων, Κίρκης, Βελβεζούλ, Βερβελοῦδων, καλικαντζαρέων καὶ τῶν ἄλλων πλασμάτων τοῦ ὑπερφυσικοῦ κόσμου, ἀνθρώπων μὴ ἀνθρώπων, μύθων, ἀλληγοριῶν, προλήψεων, πίστεων, παροιμιῶν καὶ στερεοτύπων λαϊκῶν φράσεων δὲν ἀπομένει τίποτε θετικόν, πὺ θὰ μὰς οδηγοῦσε νὰ συλλάβουμε τὸ κύριον νόημα τοῦ ἔργου. Βλέπουμε μόνον σὲ μὴ ἐμμετρη πολυλογία νὰ ἐξιστορῇ καθένα ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ ὄνειροδράματος τὸν προορισμὸν του καὶ τὴν σχέσιν του μὲ τὸν ἄνθρωπον, ὅπως τὰ φαντάσθηκεν ὁ λαϊκὸς νοῦς. Κ' ἔτσι ὁ «Γῦρος τῶν Ὁρῶν» μπορεῖ πολὺ σωστὰ νὰ ὀνομασθῇ «Ἐμμετρον Ἐγχειρίδιον τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς μυθολογίας» μὲ πολλὰς παρανοήσεις. Θέλει βέβαια ὁ ποιητὴς τὶς διαφορὰς ὑπερασθητὲς ἐνέργειες τῶν ὑπερφυσικῶν πλασμάτων νὰ προσαρμόσῃ στὴν ἀνθρώπινον ζωὴν, τυλίγοντάς τες μέσα σὲ κάποιο ἐξωπρασιμένο καὶ τρύπιον φιλοσοφικὸ πέπλο, μὰ τὸ πρᾶγμα δὲν κατορθώνεται, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἡ συνοχὴ μεταξὺ τοῦ φανταστικοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου.

Δὲν θὰ καταπισθῶν καθόλου νὰ ἐξετάσω τί γίνεται μέσα σ' ὅλο αὐτὸ τὸ ὄνειρόδραμα, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει καμιά ἀνάγκη. Ἡ δράσις λείπει ὁλότελα. Ὅλα τὰ κρυφὰ καὶ μυστικά, τὰ γνωστά καὶ τ' ἀθώρητα, πὺ — κατὰ τὸν λαὸ καὶ τὸν ποιητὴ — συμβαίνουν στὸν ὑπερασθητὸν κόσμον τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἐξωτικῶν, ὅλες

οἱ μυστικὲς ἐνέργειες τῶν φυσικῶν δυνάμεων, προσωποποιημένες, παρατάσσονται στὸν «Γῦρο τῶν Ὁρῶν» μὲ παιδικήσια ἀρρυθμία καὶ μὲ καμιά ἐσώτερη συνοχὴ. Τὰ διάφορα ὑπερφυσικὰ πλάσματα μιλοῦνε πολὺ, λένε τὸ καθένα τους χωριστά, καὶ πολλὰ μαζί, τί εἶναι, ποῖος ὁ προορισμὸς τους, μὰ σ' ὅλην αὐτὴ τὴν πολυμορφὴ ὁμιλίαν δὲν ὑπάρχει καθόλου ἢ σκέψις, πὺ θὰ μποροῦσε νὰ μὰς συγκινήσῃ, ἢ γενναία ἰδέα, πὺ θὰ μὰς ἔδινε νὰ καταλάβουμε κάπως οὐσιαστικώτερα τὸ βαθύτερον νόημα τοῦ «Γῦρου τῶν Ὁρῶν».

Τὸ ἐλάττωμα τῆς πολυλογίας συνοδεύεται καὶ ἀπὸ ἄλλα ὄχι ἀσήμαντα γιὰ τὴν ὅλη κακοδημιουργία τοῦ «Γῦρου τῶν Ὁρῶν». Ἀκαίρη παρὰθεσις σὲ πολλὰ μέρη πεζῶν λαϊκῶν φράσεων γιὰ νὰ γίνῃ φυσικὸς ὁ διάλογος, ἀνάλυσιν γνωστότατων λαϊκῶν διστίχων σὲ στίχους πολὺλόγους καὶ φρικτὰ χαλάρωμα τῆς πυκνότητος τοῦ νοήματος, καὶ ἄλλα τέτοια ἀμαρτήματα κάνουν πὺ φανερὴ τὴν ἀτεχνία στὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ μορφή τοῦ ἔργου. Ὁ κ. Σκίπης ἔχει καὶ ἓνα ἄλλο πολὺ σημαντικὸν ἐλάττωμα. Θέλει νὰ φτιάσῃ λέξεις χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ λεξιπλαστικὸν αἰσθημα, καὶ δὲν γνωρίζει τὴν ἀληθινὴν σημασίαν πολλῶν λέξεων τῆς δημοτικῆς. Πλάθει π. χ. τὴ λέξιν ἡχοσκόπια — ἀπὸ τὸ ἦχος καὶ σκοπός, πὺ ἔχουν τὴν ἴδιαν σημασίαν στὴ δημοτικῇ. Γράφει τοῦ «χρυσονήματος» τὸ σμᾶρι, σμᾶρι = σμῆνος. Ἀν μποροῦμε νὰ εἰποῦμε ποτὲ σμῆνος νήματος, τότε σωστὰ τὸ εἶπε καὶ ὁ κ. Σκίπης. Μεταχειρίζεται τὴ λέξιν «μυρογυάλι» μὲ τὴν σημασίαν τοῦ καθρέφτης. Σὲ πολλὰ μέρη ὁ λαὸς λέει «τηρογυάλι» (τηρῶ καὶ γυαλί), μὰ μυρογυάλι δὲ θὰ εἶπῃ τίποτε. ἴσως νὰ παρακούσεν ὁ κ. Σκίπης. Γράφει «χρόνια προϊστορισμένα» ἀντὶ προϊστορικά. Ὑποθέτω ὅτι εἶναι φανερὴ ἡ διαφορὰ τῶν δύο λέξεων. «Πνέει τὸ καλοκαίρι» ἀντὶ βασιλεύει ἢ κατὰ ἀνάλογον. Καὶ ἄλλα πολλὰ τέτοια. Ἡ ἀπροσεξία, πὺ βασίλευει στὴ γλώσσα, ὑπάρχει καὶ στὰ νοήματα καὶ στὶς εἰκόνες. «Ἐξαφνα λέει: «δόξα στὶς τρεῖς σου μάννες, πὺ σὲ γέννησαν». Ὅσο καὶ ἂν εἶναι ἀλληγορικὴ ἡ φράσις, πάντα, θαρρῶ, ἔχει κατὰ τὸ ἀφύσικον καὶ τὸ ἀστεῖον, ἐπειδὴ δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ φανταστοῦμε πλάσμα ὁρατὸ ἢ ἀόρατον γεννημένο ἀπὸ τρεῖς μάννες. Γράφει «παταγὴ μουγγιά» παταγὴς μόνον εἶναι ὁρισμένως πρᾶγμα πρωτάκουστο. Λέει ἄλλοι: «Χαρίζουνε τὰ δέντρα τὰ μαγικά πουλιά». Τί εἶδους δέντρα νὰ εἶναι πρᾶγμα μαγικόν; Ὅχι σκελετοὶ θαρρῶν ἄραγε καὶ μὰς χαρίζουν πουλιά; Σὰν τί σκελετοὶ νὰ εἶναι αὐτοὶ, μὲ τὰ γυαλένια μάτια». Σὰν τί σκελετοὶ νὰ εἶναι αὐτοὶ, πὺ ἔχουν γυαλένια μάτια; Τὰ λίγα αὐτὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ γιὰ παραδείγματα.

Ὑπάρχουν βέβαια ἀρκετὰ μέρη σ' ὅλο τ' ὄνειρόδραμα, πὺ ἂν τὰ πάρῃ κανεὶς ὡς ξεχωριστὰ λυρικά κομμάτια, βλέπει ὅτι ἔχουν τὴν ἀξίαν τους καὶ μποροῦνε νὰ σταθοῦνε δίπλα στὰ «Κάλβεια μέτρα» τοῦ ποιητῆ κ. Σκίπην. Μὰ ὑποθέτω ὅτι σκοπὸς του δὲν ἦταν νὰ μὰς παρουσιάσῃ σ' ἓνα πολὺλόγον καὶ ἀρρυθμὸν ἔργον καὶ μερικὰ ποιητικὰ μέρη, ἀφοῦ μέσα στὸ ἔργο του αὐτὸ ξεχωρίζει καὶ κάποια προσπάθεια νὰ μὰς συγκινήσῃ μὲ τὴν ὑποβλητικὴ ἀναπαράστασιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς Φύσεως.

Γε. Ξενοπούλου: «Ὁ Κακὸς Δρόμος» κ' ἄλλα καινούργια διηγήματα. Λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη Φέξη. Ἀθήνα 1912.

Ὁ νέος τόμος τοῦ κ. Ξενοπούλου περιέχει διηγήματα τῆς τελευταίας παραγωγῆς του (1908 - 1911). Τὸ μεγαλύτερον τῆς σειρᾶς αὐτῆς εἶναι τὸ διήγημα «Ὁ Κακὸς Δρόμος» πὺ δείχνει καθαρὰ σὲ ποιὰν ἐντέλειαν κατόρθωσεν ὁ κ. Ξενοπούλος νὰ φθάσῃ τὴν τέ-

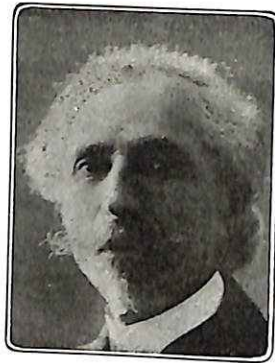
γην του και που δίνει αφορμή να μιλήση κανείς κάτω γενικότερα για την παραγωγή του στο είδος του.

Τό ξεχωριστό γνώρισμα του διηγηματογράφου κ. Ξενοπούλου — πρὸ πάντων στὰ τελευταία ἔργα του — εἶναι, ὅτι ἔχει τὴ δύναμι νὰ βλέπῃ καθαρά μέσα στ' ἄδυτα τῆς ψυχῆς καὶ μέσα στὴν πολύμορφη κοινωνικὴ ζωὴ ἐκεῖνο, ποὺ πραγματικὰ συμβαίνει. Κ' ἔτσι τὰ διηγήματά του — ἂν ὅχι ὅλα, ἀλλὰ βέβαια τὰ περισσότερα — ἐνθ' στήν ἀρχὴ φαίνονται σὰν ἡθογραφίες ὁρισμένου τόπου καὶ ἐποχῆς, μὲ τὸ πρῶτο βαθύτερο ἐξέτασμά τους μᾶς πείθουν ὅτι εἶναι κάτι πλατύτερο· ὅτι εἶναι διηγήματα καθαυτὸ κοινωνικά, ὅπου οἱ διάφορες σκηνές ἀπὸ τὸ πολυσύνθετο δρᾶμα τῆς ζωῆς ξετυλίγονται μὲ κάποια φιλοσοφικώτερη σκέψι καὶ ὅπου οἱ ἥρωες τῶν σκηνῶν αὐτῶν εἶναι τύποι ἀντιπροσωπιοῦ τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς. Καὶ οἱ περισσότεροι — καὶ καλύτεροι — ἀπὸ τοὺς τύπους αὐτοὺς εἶναι ἐκείνοι, ποὺ μὲ τὴ δράσι τους καὶ τὴ σκέψι τους μᾶς δίνουν νὰ ἐννοήσουμε τὴ δύναμι τῆς πραγματικότητος ἐπάνω στὴ ζωὴ.

Ὁ «Κακὸς Δρόμος» ἀνήκει στὰ τέτοια διηγήματα τοῦ κ. Ξενοπούλου. Ἔχει τὴ βαθειὰ παρατηρητικότητα καὶ τὴ φιλοσοφικὴ σκέψι, ποὺ συνοψίζεται στὸ πόρισμα, ὅτι τὴ ζωὴ μᾶς τὴν κυβερνάει μὴ μοῖρα καὶ ὅτι κανεὶς «δὲν μπορεῖ ν' ἀλλάξῃ τῆς ζωῆς του τὰ δάκρυα σὲ γέλια». Αὐτὸ δὲ θὰ εἴπῃ ὅτι ὁ κ. Ξενοπούλος εἶναι μοιρολάτρης. Κάθε ἄλλο. Εἶναι ζωγράφος τῆς ζωῆς πιστός, παρατηρητὴς στοχαστικός, καὶ τὴ σκέψι του αὐτὴ γιὰ τὴν ἐξουσία τῆς μοίρας ἐπ' αὐτὸν ἀνθρώπου τὴν παρουσιάζει ὡς συμπεράσμα ὕστερ' ἀπὸ τὸ ψυχραῖο ἀντίκρουσμα τῶν γεγονότων, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ δρᾶμα τῆς ζωῆς, τὸ χαρούμενο ἢ θλιβερό. Στὸν «Κακὸ Δρόμο» μᾶς δείχνει τὴ δύναμι τὴν ἀνίκητὴ τῆς μοῖρας, ποὺ καὶ ἂν ξεπεράσῃ τὰ σύνορα τῆς λεγόμενης ἡθικῆς, πάντα θὰ σώξῃ τὴ λάμψι τῆς, καὶ τὴν ἀδυναμία τῆς ἀσκήμας, ποὺ ὅσο καὶ ἂν πάρῃ βοηθοὺς τῆς τῆς λεγόμενης ἡθικῆς καὶ τὴν ταπεινὸν ἀρετὴ, θάρρη στιγμὴ ποὺ θὰ πέσῃ γιὰ νὰ γίνῃ ἀσχημότερη. Δὲν ζητάει βέβαια ὁ κ. Ξενοπούλος νὰ εἴξῃ ἰδανικά, μὰ καὶ δὲν προσπαθεῖ νὰ ἐξιδανικεύσῃ τὴ ζωὴ καὶ τὴς ἀσχημίας. Τὴν παίρνει ὅπως εἶναι καὶ τὴν παρουσιάζει ἀφραϊσίδωτη. Ὅπου μποροῦν ν' ἀναβροῦσιν ἡ χαρὰ, ἡ ξεγνασιὰ, τὸ γέλιο, τ' ἀφίρει ν' ἀναβροῦσιν ὅπου ξεπροβάλλουν ἡ λύπη, ὁ πόνος τῆς φροντίδος καὶ τοῦ καμμοῦ, τὰ δάκρυα, δὲν ἐμποδίζει τὸ φανέρωμά τους. Τὰ δυὸ κύρια πρόσωπα τοῦ «Κακοῦ Δρόμου» — ἐνὸς ἀπὸ τὰ πῶ μεσὰ καὶ τὰ πῶ τεχνουργημένα διηγήματα τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας — ἡ Χρυσούλα καὶ ἡ Χρηστίνη μᾶς δίδουν ὅλη τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς καὶ τῆς πίκρας τῆς ζωῆς. Ἡ Χρυσούλα καὶ ἡ Χρηστίνη οἱ δυὸ φιλενάδες καὶ κατόπιν δυὸ ἐχθρὲς ἀπὸ μὴ ἀναπόφευκτη θέλησι τῆς μοίρας ποὺ κυβερνάει τὴ ζωὴ καὶ τὰ πάθη τῆς. Ἡ μὴ ὁμορφὴ καὶ ἡ ἄλλη ἀσχημὴ· ἡ μὴ κάνει τὴ ζωὴ τῆς χαρὰ καὶ τραγοῦδι, ἡ ἄλλη πίκρα καὶ θρηνηλόγημα, ἡ μὴ μ' ὅλο ποὺ παραστρατίζει ἀπὸ τὸν δρόμο τῆς κοινῆς ἡθικῆς μένει πάντα ἀγνόητη ἀπὸ τὴν ἄλλη, ποὺ θεληματικὰ καὶ μὲ ὑπολογισμὸ ἀποφασίζει νὰ πάρῃ τὸν κακὸ δρόμο, γιὰ νὰ ἰδῇ ἀμέσως, ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀντιπαλέψῃ μὲ τὴ μοῖρα του.

Ὁ «Κακὸς Δρόμος» εἶναι ἀπὸ τὰ πῶ γενναία ἔργα τοῦ κ. Ξενοπούλου. Ἡ σύλληψις του ἀπλή, μὰ ἡ ἐκτέλεσις του τέτοια, ποὺ φανερώνει τὸν τεχνίτη συγγραφέα. Οἱ διάφορες ζωτανὲς σκηνὲς καὶ οἱ δημιουργοὶ τους, οἱ φυσικοὶ ἄνθρωποι, κάνουν τὸ διήγημα αὐτὸ ἀληθινὸ καλλιτέχνημα.

Ἀπὸ τὰ ἄλλα διηγήματα τοῦ τόμου τούτου, δηλαδὴ

Γεώργιος Σωτηριάδης, ὁ διδάσκαλος τῶν ἀρχαιολογικῶν μαθημάτων εἰς τὰ μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν.

τὴ «Μελλοθάνατι» — μὴ δραματικὴ ἱστορία — τὸ «Μάγκανο» — ἕνα ψυχολογημένο καὶ ἐπιστημονικὸ, μπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς διήγημα — τὴ «Φάνη» — θλιβερὴ ἱστορία μὴς ὑπαρξῆς ποὺ τὴν ψυχὴ τῆς καὶ τὴ σάρκα τῆς τὴν ἐξοκτώσεν ἡ ὑποβλητικὴ θρησκοζήλια — καὶ τὰ «Δυὸ Ἀδέσφια» — παρακλιτικὴ περιγραφή τῶν συναισθημάτων ἐνὸς μικροῦ παιδιοῦ, ποὺ τοῦ πέθανεν ὁ μικρότερος ἀδελφός του — ξεχωριστὴ ἐντύπωση μὴ ἔκαμαν οἱ «Κελαϊδισμοί». Σωστὸ ἀριστοτέχνημα. Εἶμαι βέβαιος πὺς ὅποιος τὸ διαβάσῃ δὲ θὰ τὸ λησμονήσῃ ποτέ· δὲ θὰ λησμονήσῃ τὸ ἀβίαστο γέλιο, ποὺ θὰ τοῦ φέρῃ, τὴ δροσιά σου, τὴ χάρις του, τὸ ἐντελὲς πρωτότυπο χαρούμενο ὕφος του. Ἐχει ἕνα ἀλλοιότιμο χιούμορ, ποὺ ἴσως μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ ὀνομάσῃ ρωμαϊκόν.

Τέτοιος ὁ νέος τόμος τῶν διηγημάτων τοῦ κ. Ξενοπούλου, ποὺ προσθέτει κάτι τὸ πολὺ σημαντικό στὸ ὅλον ἔργον του.

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝΣ

«Ὁ Φωνογράφος ἐν τῷ Δικαίῳ» ὑπὸ Ἀλεξ. Ν. Σιάτου, δικηγόρου. Ἀθήναι 1912.

Εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν μελέτην τοῦ ὁ δικηγόρος κύριος Σιάτος θίγει ἐν περιεργότατον, ἀλλὰ καὶ σπουδαίον ζήτημα. Ὅτι ὁ φωνογράφος, τὸ διασκεδαστικὸν αὐτὸ μουσικὸν ὄργανον, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ὄργανον τῆς Θεμίδος. Ὁ κ. Σιάτος μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Πολιτ. Δικονομίας, τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ τῆς ἄλλης νομοθεσίας ἀποδεικνύει σαφῶς ὅτι ὁ φωνογράφος δύναται νὰ καταρτίξῃ συμβάσεις, νὰ χρησιμεύῃ ὡς μάρτυς, νὰ γίνεταί ἀκόμη καὶ ἐγκληματίας. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ δυνατοῦ ὅλων αὐτῶν τῶν ιδιωτήτων τοῦ φωνογράφου ὁ κ. Σιάτος διατείνεται ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο θὰ ἔχῃ μέλλον καὶ ὡς πρὸς τὰς διαθήκας. Καὶ ἐξηγεῖ τὴν γνώμην ταύτην πολὺ λογικῶς. Εἰς τὸ μέλλον οἱ ἀγράμματοι δὲν θὰ συντάσσουσιν δημοσίαν ἢ μυστικὴν διαθήκην διὰ τῆς ἀνακρινώσεως τῆς τελευταίας θελήσεώς των εἰς τρίτον, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀπογραφικοῦ δίσκου καὶ διὰ τῆς τοποθετήσεως τῆς φωτογραφίας των εἰς τὸ μέσον τοῦ δίσκου· ἀφοῦ δὲ σφραγίσουν τὸν δίσκον ἐντὸς φακέλλου θὰ παραδίδουν τὴν τοιαύτην διαθήκην των εἰς τὸν συμβολαιογράφον, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον των θὰ τὴν παρουσιάξῃ εἰς τὸ δικαστήριον χάριν τῆς δημοσιεύσεως μὲ τὴν φωνογραφικὴν συσκευὴν, ἡ ὁποία θὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν ζῶσαν φωνὴν τοῦ ἀποβιώσαντος καὶ οἱ παριστάμενοι κατὰ τὴν τοιαύτην δημοσίευσιν μάρτυρες νὰ βεβαιώσουν καὶ τὴν φωνὴν τοῦ ἀποβιώσαντος.

Εἶναι πόσον λογικὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὴν πρόδοον

εἰς τὴν καθόλου ἐπιστήμην ὅσα λέγει ὁ κ. Σιάτος, ὥστε οὐδόλως ἀπίθανον νὰ τὰ ἴδωμεν πραγματοποιούμενα τάχιστα.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ῥαδεῖον Λόττινερ: Ἡ Α' τοῦ Κουαρτέτου

Εἶνε ὅλοι σχεδὸν γνωστοί. Οἱ κ. κ. Σέφερ, Σουλτσε, Βάινριχ, Μπέμερ καὶ ὁ κ. Ἐϊχλερ, ποὺ συμπράττει. Τὸ πρῶτον ἔργον, κουαρτέτο τοῦ Χαῦδν, παρουσιάζει ἕνα εἶδος ἐξωτερικῆς μουσικῆς, μὲ κάποιαν προσποίησιν αἰσθηματος. Γι' αὐτὸ ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ἐπέτυχε μόνον ὡς ἀν ἐκτέλεσις. Οἱ μουσικοὶ ἔπαιξαν πολὺ καλά, μὲ τὴν θετικότητα τῶν ξένων, ποὺ παίζουν ὅπως τοὺς ὑπαγορεύει ὁ συνθέτης, τὸ γράμμα τοῦ ἔργου. Δὲν προσθέτουν τίποτε, τὴν λεπτοτέραν ἀποχρώσιν, — ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς ἀνατολίτας ἐκτελεστάς. Αὐτοὶ τὸ ἀτομόν τους δὲν ἡμποροῦν νὰ τὸ ξεχάσουν οὔτε σὰν ἐρμηνεύουσιν τὴν μεγαλύτεραν διάνοιαν.

Τὸ δεύτερον ἔργον ἦταν Κουίντετο τοῦ Σουλπερτ. Ἡ μουσικὴ ἄλλαξε, ὁ συνθέτης ὁ βαθεὺς ἄπλωσε τὸ ἀκτινωτὸν τῶν μελαγχολικῶν συναισθημάτων του. Τὸ adagio ἦταν ὅλο ἕνας μελωδικὸς κυματισμός. Οἱ ἐλαφρὲς στροφές, ἴδια ποταμάκια ποὺ ἐχύνοντο στὸν μεγάλον ποταμὸν τῆς κυριαρχικῆς ιδέας. Τόσο οἱ λεπτομέρειες τῶν μουσικῶν ἐκφράσεων ἔρρεαν σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ὅλης μουσικῆς, σ' αὐτὸ τὸ μέρος. Ὅμως δὲν ἄργησε, καὶ στήν γαλήνην γεννιῶνται σὰν κακὰ προαισθήματα. Μία μεγάλη ἀνησυχία. Στὴν ὥραιαν ἡμέραν, στὴν ὥραιαν ζωὴν, σ' αὐτὸ τὸ ὥραιον ποὺ ἐφαντάσθη ὁ συνθέτης, σηκώνονται σύννεφα, καὶ θαμνίζονται οἱ ἥλιοι. Τὰ ὄργανα παίζουν με ἐξάντλησιν. Ὁ Σουλπερτ δὲν εἶνε ἐγωιστής, καὶ στὰ ἔργα του βλέπει κανεὶς ὅτι ἀκολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μὲ τοὺς πόνους, μὲ τὴς ἐξάρσεις, καὶ μὲ τὴς καταπτώσεις τῆς ποῦ συντρίβουν. Εἶνε ὁ ἀληθινός, ποὺ βάξει τὴν σκληρὴν ἀλήθειαν διπλὰ στὸ ὄνειρο. Δὲν θέλει νὰ φτιάσῃ δικὸν του κόσμον, ἀλλοιότιμον ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἐγνώρισεν, σὰν νὰ ξεύρῃ πὺς θάταν ἕνας χαμένος κόσμος. Κι' αὐτοῦ εἶνε ἡ σοφία του.

Τὸ allegretto πλησιάζει στὴν φράσιν τοῦ δευτέρου μέρους. Τὸ μελωδικὸν κύμα τὸ θυμίζει κάποιος γοργότερος ὅμως ρυθμός. Τὸ λίχνισμα ἀπλώνεται, ἀπλώνεται καὶ κατατῆ ἐκμηδένισιν.

Οἱ μουσικοὶ ἔπαιξαν μὲ αἰσθημα καὶ μὲ ὅλην τὴν εὐθερίαν ἀριστοτεχνῶν.

Τὸ Ῥαδεῖον Λόττινερ εἶχε μὴν ἐπιτυχίαν ἀκόμα· ξεύρει νὰ ἐργάζεται θετικὰ ὅπως πρέπει σὲ σοβαρὸν ἴδρυμα.

Μουσικοφιλολογικαὶ συναντίαι

Ἡ πρώτη μουσικοφιλολογικὴ ἀπογευματινὴ ἦταν μὴ καλὴ ἀρχὴ τῆς σειράς τῶν ὥραιων ἀκροαμάτων. Ἡ διάλεξις τῆς κ. Θεοδωροπούλου ἀφθονοῖ σὲ γνώσεις καὶ πληροφορίας γιὰ τὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου ἐρμηνευμένου Μπάχ. Ἐνα κομμάτι μουσικῆς ἱστορίας ἀπὸ ἀνθρώπον ποὺ κατέγινε μὲ προσοχὴν καὶ μὲ διάθεσιν. Ἡ τόσο καλὴ καθηγήτρια τοῦ Ῥαδεῖου ἔχει τὸ προτέρημα νὰ εἶνε ἐπιστήμων περὶ πολὺ, καὶ ὅταν μιλή. Γι' αὐτὸ, ἴσως θὰ ἤθελα ἀπλούστερον, γυνώτερον ἀπὸ λυρισμόν, τὸν λόγον τῆς κ. Θεοδωροπούλου, ποὺ ξεύρει νὰ ἐκτιμῇ τὴν ἀπλότητα μὴς ἐπιστήμης — σὰν ἐξαγόμενον πάντα τέχνης καὶ δυνάμεως. Τὸ πιάνο τῆς ἦτο λιτὸ καὶ θετικὸ — φανέρωμα αὐτὸ εὐλακρινὲς τοῦ πνευματικοῦ ἑαυτοῦ τῆς.

Ἐνα σόλο στὸ πιάνο ἔπαιξε καὶ ὁ κ. Πίνδιος — μὲ χρώμα ψυχικῆς ἀποδόσεως τοῦ ἔργου καὶ μὲ τὸ θαυμαστὸν διαφανὲς ἄκουσμα τῶν φθόγγων. Ἀ, ἔχει κληρονομίην πολὺ τὸ μέγα προσὸν τοῦ διδασκάλου του

— ἡμπορεῖ νὰ τὸ κληρονομήσῃ. Ἐρωτευμένος μὲ τὴν ὥραιαν του τέχνην, νέος καὶ μὲ ἔμφυτα φτερά στὴν ψυχὴν, ποὺ ἀρχίζουν φανερά νὰ μεγαλώνουν. Συγκεντρωμένος στὸν ἑαυτόν του, περιέργος νὰ μάθῃ μὴ ὥρα πρὶν κάθε ἀνάγκην ποὺ ἀποτελεῖ τὸ συμπλήρωμα στὴν μόρφωσιν τοῦ βαθύτερου τεχνίτου. Γρήγορα θὰ ἐπιβληθῇ σὰν ἐνδιαφέρουσα ἀτομικότης, ποὺ μέλλον τῆς καλὸν εἶνε νὰ τραβᾷ ἐμπρός.

Ὁ κ. Καζάκης γλυκὺς ἰσπανὸς στὴ δοξαριά του, ἀπ' ἐκείνους ποὺ ἡ ζωὴ των περνᾷ ἐξυμνώντας τὰ ὥραϊα αἰσθήματα. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ «σόλο» του ἦταν μὴ ἰδιαίτερα εὐμορφὴ στιγμὴ τοῦ προγράμματος.

Ἡ διφθία τῶν Δων Κωνσταντινίδου καὶ Ἀγγελολοπούλου ἀπέτυχε, γιὰ τὴν δευτέρα εἶχε κάποιες ἀδυναμίες, στὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μέρους τῆς ὡς βαθυφώνου, καὶ συχνὰ δὲν κρατοῦσε τὴν ἀπόστασιν τοῦ τόνου τῆς. ἴσως νὰ ἔλειπεν ἀρκετὴ ἐξάσκηση.

Ἡ Δις Κωνσταντινίδου μὲ τὴν Καντάτα τοῦ Μπάχ παρουσίασε ἕνα κομμάτι τῆς εὐλαβοῦς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Δροσερὴ, μὲ κυματισμοὺς ἐλευθέρους, μὰ ὅχι καὶ ψυχικῇ, ὅσο θὰ ἔπρεπε στὴν θαυμασίαν ἐκκλησιαστικὴν ἐμπνευσιν.

Μαθητικὴ Συναυλία

Ἐχω νὰ παρουσιάσω πάλι δυὸ μαθητρίαις ἀπ' ἐκείνας ποὺ ἔχουν δικὸν τους χαρακτήρα καὶ ὡς μαθητρίαις ἀκόμα. Τὴν Δα Ἄννα Καίσαρη καὶ τὴν Δα Ἐλλή Γεράκη. Ἡ πρώτη εἶνε τοῦ τραγοῦδιου (τάξις κ. Φεράδου), ἡ ἄλλη τοῦ πιάνου (τάξις κ. Βελουδιου). Ἀπὸ τὴς λίγες στιγμῆς τῆς χαρᾶς μου εἶνε καὶ αὐτή, — ποὺ γράφω τὰ ὀνόματα τῶν δύο ἐργατικῶν καὶ εὐγενικῶν κοριτσιῶν σ' αὐτὴν τὴν σελίδα.

Ὅταν ἐκτελοῦν, αἰσθάνονται τὴν εὐθύνην των, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ μουσικοῦ ἐγγίζει συγκινητικὰ τὴς ψυχῆς των — ποὺ ὅτι ἀρχίζουν ν' ἀνοίγονται στὴν εὐμορφίαν τῆς τέχνης. Εἶνε ἀπὸ τὰ πραγματικὰ τάλαντα τοῦ Ῥαδεῖου Ἀθηνῶν, ποὺ ὡς ἐδῶ ἐφθάσαν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἑαυτοῦ των, μόνες, χωρὶς τίς συνηθισμένες ἐπιεικείας.

Καλὰ, ἀλλ' ἀπρόσεκτα ἔπαιξε καὶ ἡ Δις Ξανθοπούλου.

Ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον

Ὁ Ἐρνέστος Φανέλλης, ἀγνωστος μουσικὸς τοῦ κυμβάλλου καὶ τοῦ τριγώνου καὶ ἀντιγραφῆς. Φυτοζωοῦσε στὰ βάθη τῶν ὀρχηστρῶν, ἐκεῖ ἦταν ἡ θέσις τοῦ συμπληρωματικοῦ ὄργανου του. Πρὸ 29 ἐτῶν εἶχε συγγράψῃ ἔργον ἐπάνω εἰς μίαν σκηνὴν μυθιστορηματος τοῦ Γκωτιέ, γιὰ τὴν ἔξυρξε σύνθεσιν. Τὸ εἶχε ἀντιγράψῃ καθαρά καὶ τὸ εἶδε στὸν διευθυντὴν τῶν Concerts - Colonne σὰν ὑπόδειγμα τοῦ γραφικοῦ τοῦ χαρακτῆρος. Ὁ κ. Πιερνὲ διέκρινε θαυμαστὰς μελωδίας μέσα στὸ ἔργον, καὶ ἀφοῦ ἔμαθε ὅτι ἦτο τοῦ πτωχοῦ Φανέλλης, ἠθέλησε νὰ τὸ δοκιμάσῃ στὴν ὀρχήστραν του. Ὁ ἐνθουσιασμός των ψυχῶν ἦτο ἀπερίγραπτος. Οἱ μουσικοὶ ἔκλαυσαν ἀπὸ συγκίνησιν καὶ χειροκροτοῦσαν. Τὸ ἔργον ἀνεδεικνύετο ἀριστοτέχνημα. Ὁ Φανέλλης ἀπὸ τὴν ἀνέλιπτον εὐτυχίαν ἐπαθεν οἰκτρὲς παραμορφώσεις ἐκείνην τὴν στιγμὴν. Πλέον εἶνε ἐνδοξος. Ἐλπίζουν καὶ εὐχονται ἡ παραγωγή του νὰ μὴ σταματήσῃ ὡς ἐδῶ, γιὰ τὴν ἔχει τάλαντον θείας δυνάμεως.

ΕΙ. Π. Δ.

Ὁ «Μουσικὸς Κόσμος» τῶν Παρισίων γράφει γιὰ τὴν Ἑλπίδα Καλογεροπούλου πὺς ὁ ἐρχομός της ἦταν μὴ γιορτὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Στὸν κύριον Μαρσίξ ἀφιερώνει ὁλόκληρον θερμόν ἄρθρον, ἐξυμνώντας τὸ ἔργον του.

ΜΟΔΑ

ΜΕ ένα φόρεμα υποδοχής και με ένα άλλο επισκέψεως, — και τα δυο εὐμορφα και πρωτότυπα, κλίνω την χειμωνιάτικην εποχήν, πού υπήρξε πλουσία σε νέες γραμμές. Ἡ ἀνοιξίς, ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν εὐγενικὸν δρόμον πού ἔχει πάρῃ ὁ συρμός, θὰ δώσῃ ωραιότερα σχέδια καὶ ἀπλούστερα. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν βλέπει κανεὶς τὴν ἰδέαν, πού τείνει στὴν ἐμφάνισι τῆς γυναικὸς ωραίας, μόνο με μιὰ καταπληκτικὴν λιτότητα. Ἀλλὰ λιτότητα σὰν ἀποτελεσμα σκέψεως καὶ βαθειὰς αἰσθητικῆς, καὶ ὄχι γυμνότητος τῶν γραμμῶν.

Ἡ κάλτσα καθιερώθη περὶ ν' ἀκολοῦθῃ τὸ χρώμα τοῦ φορέματος. Εἶνε ἀπὸ τὶς θελκτικὰς λεπτομέρειες τῆς γυναικείας ἐμφανίσεως. Γιὰ τὶς πλούσιες, πού ζοῦν στὴν μεγάλη ἀριστοκρατικὴ κίνησι τοῦ τόπου τους, καθιερώθη καὶ τὸ ὁμοίωμα βελουδένιο ὑπόδημα. Εἶπα, γὰρ τὶς πλούσιες καὶ τὶς κοσμικῆς. Ὅμως γιὰ τὸν κόσμον τὸν εὐγενικόν, πού θέλει ν' ἀκολοῦθῃ τὸν νόμον τῆς ἀρμονίας σὲ κάθε τι, καὶ στὸ ντύσιμό του ἀκόμα, ἡ κάλτσα πού νὰ ταιριάζῃ στὴ σιὰ τοῦ φορέματός του, εἶνε κατὰ εὐκολο καὶ φθηνό.

Ὁ συρμός αὐτὸς εἶνε καλαισθητὸς καὶ εἶμαι βεβαία πὼς δὲν θὰ ἐξαπμοθῇ ποτὲ γιὰ ὅσους νοιώθουν τὴν εὐμορφίαν τοῦ ἐνὸς χρώματος. Ἡ κάλτσα πρέπει νὰ εἶνε λεπτὴ, με ἐλαφρὸ κέντημα στὸ ἀνοιγμά τῆς γόβας — ἂν εἶνε βράδυ. Τὴν ἡμέρα στὸ δρόμο, καὶ σὲ ἀνεπίσημες ἐπισκέψεις ἀκόμα, ἂς εἶνε σκέτη καὶ λίγο περὶ πυκνὴ.

Γραμμὲς διαφανεῖς με κάθειον διεύθυνσι συνεθίζονται στὰ τελευταῖα σχέδια εἴτε κοσμήματα τρυπητά, πού ἀνεβαίνουν πρὸς τὴν κνήμη ἀραιότερα. Οἱ κάλτσες οἱ μεταξωτὲς εἶνε εὐμορφώτερες ἀπὸ κάθε ἄλλο εἶδος, γιὰτὶ δίδουν με τὴν ἐλαφρὰ γυαλιάδα τοὺς καποιο σκιόφωτισμα στὸ πόδι καὶ τὸ κάνουν λεπτότερο.

Εὐμορφα εἶνε καὶ τὰ χρωματιστὰ καστόρινα παπούτσια, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ ἔχουν τὴν σιὰ τοῦ φορέματος. Ὅμως χαλοῦν εὐκολα, τὸ χρώμα ξεθωριάζει, καὶ μάλιστα στὴν Ἀθηναϊκὴν καλοκαιρινὴν σκόνην. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὰ φορῇ κανεὶς ἀργὰ τὸ δειλινὸ πού κατακάθεται ὁ ἀνέμος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸ βράδυ στὸ θέατρο.

Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Sansot καὶ Cie ἐξέδωκε νέον τόμον ποιημάτων τοῦ ποιητοῦ Ἀλ. Σκούφου ὑπὸ τὸν τίτλον Les Olympiennes Ἑλληνικῆς ἐμπνεύσεως, διακρινόμενα διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν διαύγειαν εἰς τὸν στίχον· ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς ποιήσεώς του ἡμποροῦν νὰ παρῶν τὰ κατωτέρω δύο σονέττα.

Ο ΔΡΟΜΕΥΣ

Προτοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ ἀμάξι φῶς σκορπίσῃ
στὴν καθαρὴν Ἀνατολήν, δέξου θεὰ τὰ δῶρα,
σὰν τὰ μελέμια ὁ Ποσειδὼν δὲν τὰ ταράζει τώρα,
τὰ τρία λαγγύια τὰ χρυσὰ κοντὰ τοὺς πού ἔχω ἀξίση.

Ὁραῖος εἶμαι, κύτταξε τὴ μελαμῇ μου κόμην·
βεργόλιγνο εἶναι τὸ κορμί μου καὶ ψημένο
ἀνάερο σὰν λαμπάδα στέκει τεντωμένο
σὰν νιόκοπο καὶ ὀλόισο κοντάρι ἀκόμην.

Τὴν παρθενιά μου σοῦ χαρίζω καὶ τὴ νεότη
καὶ αὐτὰ μου τὰ τρία δηνάρια, ὅλο τὸ βίό μου,
χαρούμενος θὰ ὑπόφερνα ὅ,τι καὶ ὅ,τι,

Η ΝΕΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Διαβάτη, στὸ γυαλὸ κοντὰ στοχάσου
τὴ μοῖρα μου, πόσο σκληρὴ καὶ ὠραία ἐστάθη·
Εἶν' ὁ γυαλὸς κοντὰ στὸν τάφο πού με κλείνει
καὶ ὁ οὐρανὸς σκεπάζει τὴν κορφὴ μου κλίνην.

Ἦταν πρωτὶ, ἀνοιξιάτικη μέρα γελοῦσε,
ὁ γυιὸς μου, ὁ Λεῦκος, ἀπλωνε σῶκα στὸν ἄμμο,
τραπέζι ὁ Ἄξις, ὁ καλὸς μου, ἔστρωνε κοντὰ μου
στὸν ἴσκιον πού εὐθυμο κοιτάφι τραγουδοῦσε.

Ἐγὼ με ῥόδα γέμιζα ἐλαφρὸ πανέρι,
πού ὁ θάνατος τὸ τρυφερό μου ἄγγιξε χέρι
καὶ πέθανε πρὶν τὸ καλὰθι μου γεμίσω.

Μὰ τί σημαίνει, ἀλήθεια, αὐτὸ δὲ με πικραίνει·
νέα πεθαίνοντας καὶ ἐμὲ τὸ μυστικὸ μου μένει
καὶ ἡ σπάνια τύχη, γηρατειὰ νὰ μὴ γνωρίσω. ΑΒΓ.

Εἰς μίαν ἑορτὴν πού τελευταῖα ἐδόθη ἀπὸ ἐρασιτέχνας εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον, ἀπήγγειλαν καὶ τὰ δύο αὐτὰ ποιήματα τοῦ κ. Πορφύρου:

1

Ὁ ἀποσταμένος Ἔρωτας στὴ λεῦκα εἶχε σκαλώσῃ
Κρυμμένος σὶ ἀνοιξιάτικα τὰ φύλλα, τ' ἀσημένια,
Μὰ δίχως ἄλλο, τὰ μικρὰ πουλιά τὸν εἶχαν νοιώσῃ
Κ' εἶχαν τραγουδῖα ἔτσι γλυκὰ καὶ τόσο κορυσταλλένια.

Κ' ἔνα πουλάκι ἀπ' τὴν πολλὴν ἀγάπην του ἐτρελλάθη
Καὶ στὴν ψηλότερη κορφῇ, στοῦ κλωναριοῦ τὴν ἄκρην
Ζυγιάζονταν κελαϊδιστὰ καὶ ἔπεφτε ὡς ὅπου ἐστάθη
Ἐκεῖ πού μόλις στέκονται καὶ τῆς δροσιάς τὰ δάκρυα.

2

Καλῶς το! Κ' ἦρθες νὰ μᾶς πῆς καὶ πάλι πρωτοβρόχι
Στὴ στέγη τὸ μονότονο, γοργὸ κελαδημά σου!
Σὰ μᾶς παλῆς ἀγάπης μου, ἐδῶ στὴν ἔρημν κόχην
Θά πλάσω καὶ θὰ ὀνειρευθῶ, Βροχή, τὸ φάντασμά σου.

Θὰ ἰδῶ τὰ μάτια σου τὰ ὑγρά, τὰ σκοτεινά, τὰ πλάνα,
Τὸ φόρεμά σου τὸ θολὸ πού ὑφαίνει ἀπ' τὰ νέφη,
Καὶ θὰ σ' ἀκούσω νὰ χτυπᾷς, ὦ τοῦρανοῦ Τσιγγάνα,
Στοῦ παραθύρου τὰ γυαλιὰ τὸ θλιβερό σου ντέφι.

Η ΦΑΙΔΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

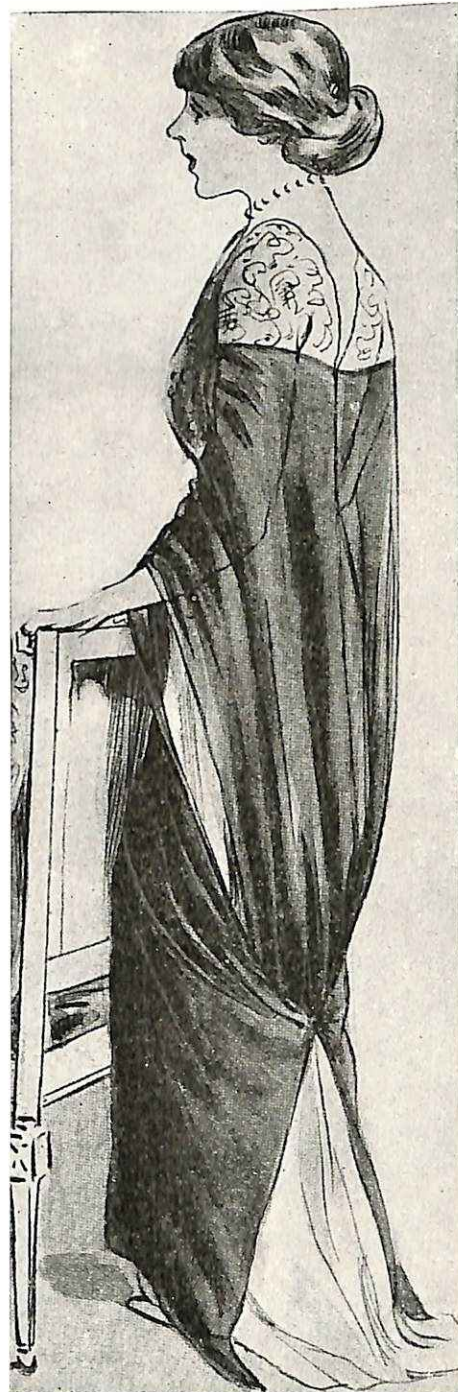
Ρά — Βέ!

Οἱ ῥαλλικοὶ φωνάζουν «Ρά», καὶ «Βέ» οἱ βενιζελικοὶ
καὶ ἀντηχοῦν παντοῦ φωνές, ζητωκραυγές καὶ κτύποι
καὶ ἀπὸ τὰ «Ρά» πού λέν' ἐδῶ, καὶ ἀπὸ τὰ «Βέ» πού
[λέν' ἐκεῖ]
βγαίνει τό: Ρά—βε... ξήλωνε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ
[λείπῃ]!...

Ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΦΑΓΩΜΑΤΑ

ΔΕΝ εἶναι πρᾶγμα πού νὰ λυποῖμαι σὰν τὸν καιρὸν
πού χάνεται σὲ μικροῖς ιστορίες, τέτοιες πού δημιουργεῖ
κάθε τόσο με ὅλους, καὶ σήμερα μαζί μου, ὁ κ.
Γρηγόριος Ξενόπουλος. Μὰ, ὁ κ. Ξενόπουλος σὰν φί-

Φόρεμα υποδοχῆς ἀπὸ λευκὸν μεταξωτόν. Ὡσὰν μεγάλη μανδύλα πέφτει βαθύχρωμη μουσουλῖνα ἀπὸ ἐπάνω ὡς κάτω. Στους ὤμους κέντημα ἐλαφρὸν τῆς χειρὸς.

Φόρεμα βραδυνὸ ἀπὸ λεπτὸ μεταξωτό, με κεντήματα τῆς χειρὸς.

λος και συνεργάτης έχει δικαιώματα να με άπασχολήση λιγάκι.

Αλήθεια, δεν ήμπορώ να καταλάβω πώς, άνθρωπος ευγενικός και πολιτισμένος γράφει ό,τι έρχεται στην πένα του και, καβαλάρης ξένοιαστος, πηδά σύνορα που θα έπρεπε να τον σταματήσουν κάπως. Η κυρία Δημητράκοπούλου — συνεργάτρια των «Παναθηναίων» και που ήμπορεί και αυτή να έχη ίσα δικαιώματα με τον κ. Ξενοπούλου — έκαμε μέσα στις «Ιστορίες» του τελευταίου τεύχους των «Παναθηναίων» ένα σκίτσο του κ. Ξενοπούλου, παίρνοντας στοιχεία από την θεατρικήν ζωήν του (ποιός δεν θυμάται τους ενθουσιασμούς του και κατόπιν τους ξε-ενθουσιασμούς του με την Κυβέλη, την Κοτοπούλη, χθεςινά άκόμα) και από τα τελευταία χρονογραφήματά του διά την Καλό εις τους «Καιρούς». Το σκίτσο ήταν έξυπνο και χαριτωμένο. Ο κ. Ξενοπούλος όμως δεν άκούει από τέτοια και ξεσπαθώνει εναντίον της κυρίας Δημητράκοπούλου και των «Παναθηναίων» προσπαθών να κάμνη κρείττονα τον ήττω λόγον, αποδίδων φράσεις και λέξεις δικές του εις την κυρίαν Δημητράκοπούλου όπως «ξεθεώνω» ή μεταχειριζόμενος λέξεις σαν αυτές «άπατῃ, διαστρέφει, πρόστυχον θυμίαμα» κλπ. Σε τέτοιες φράσεις δεν ήθέλησε, δεν ήμπόρεσε, πολύ δίκαια, ν' άπαντήσει ή συνεργάτρια των «Παναθηναίων».

Εγώ θα του έκαμα το χατήρι, του κ. Ξενοπούλου, ν' απαλλάξω την κυρίαν Δημητράκοπούλου από την κριτικήν των «Παναθηναίων» όπως υποδεικνύει ο κ. Ξενοπούλος, αν έβλεπα ότι ή συνεργάτρια είναι «κακόπιστος» όπως την ονομάζει. Μολονότι δεν πιστεύω ποτέ να ζητούσε, σκληρόκαρδος μέχρι τέλους, επί πίνακι την κεφαλήν της, ένα τόσο έξυπνο και ψυχικό κεφαλάκι. Δυστυχώς γι' αυτόν, ή κυρία Δημητράκοπούλου γράφει την αλήθεια. Τόσο τολμηρά και ξεσκεπα, όπου δημιουργεί όλοένα δυσαρεστημένους γύρω της. Έπειτα, μόνον ο κ. Ξενοπούλος δεν θα είχε δικαίωμα να ζητήσει τέτοιο πράγμα, διότι θα άναιρούσε το δόγμα του περί κριτικής, όπου ήμπορεί κανείς να την γράφη αναλόγως των υποχρεώσεών του, των κοινωνικών σχέσεων, και δεν ήξερω τί άλλο (τά έχει δημοσιεύσει ένυπόγραφα αυτά τα πράγματα).

Τί του φταίνουν τώρα τα «Παναθήναια» και οι κριτικοί των όταν αυτός δίνει το δικαίωμα να τον κρίνουν άυστηρά; Χαλῶ έξαφνα τον κόσμο, με διάφορα trucs για ένα του έργον θεατρικόν. Το έργον βγαίνει κολοκυθένιο. Ο «Πειρασμός» άς ποῦμε. Τα «Παναθήναια» γράφουν άυστηρά. Και άρχίζει ή μήνις του. Και όμως, εγώ, για την κριτικήν αυτή, που ήταν, το όμολογώ, γραμμένη έξω από τα δόντια, έπροσπάθησα με λόγια καλά μέσα στα ίδια «Παναθήναια» να του γλυκάνω τον πόνο. Εκείνος δεν ξεχνῶ. Και όταν εύρη την περίστασι, σου τραβά τη στιλετιά, έτσι, φιλικά. Ύστερα, θυμόνει όταν του γράφουν ότι είναι φυσικά αγαθός άνθρωπος.

Αυτά, φίλε μου, χωρίς κακίαν, σε βεβαιώνω, αλλά για να μπαίνουν τα πράγματα στη θέση τους Κ. Μ.

Ο ΛΙΓΟΣ ΤΙΧΑ

Σημ. Είδικαι βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διά τα βιβλία, των οποίων δύο αντίετα στέλλονται εις τα γραφεία μας. Των άλλων άπλως άγγέλλεται ή έκδοσις.

Δώδεκα σχέδια υπεβλήθησαν εις τον διεθνή διαγωνισμόν διά το Μέγαρον των Δικαστηρίων 4 έλληνικά, 4 γαλλικά, 2 Ιταλικά 2 γερμανικά. Το πρώτον βραβείον 20000 φράγκα έπῆραν ο κ. Άλ. Νικολούδης, και ο Γάλλος κ. Γουϊδέττι. Έκ των δύο βραβευθέντων θα έκτελεσθῇ το σχέδιον του κ. Νικολούδη.

Εις την προεγκολογήν του περιοδείαν ο πρωθυπουργός κ. Βενιζέλος παντού γίνεται θερμότητα δεκτός.

Η συλλογή των Βυζαντινών Αυτοκρατόρων της διεθνούς έκθέσεως της Ρώμης θα σταλή εις τας Αθήνας διά την Βυζαντινήν Έκθεσιν ή οποία θα διοργανωθῇ κατά το Συνέδριον των Ανατολιστών της 25ης Μαρτίου.

350 έπίσημοι αντιπρόσωποι και ιδιώται έδήλωσαν έως τώρα συμμετοχήν εις τας έορτάς της 75ετηρίδος του Πανεπιστημίου και του Συνεδρίου.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Οί Καημοί της λιμνοθάλασσας και τα Σατυρικά Γυμνάσματα, Κωστή Παλαμά. Αθήναι λογοτεχνική Βιβλ. Φέξη, δρ. 2.

Νησιώτικες ιστορίες, Αργύρη Έφταλιώτη. Αθήναι. Λογοτεχνική Βιβλ. Φέξη, δρ. 3.

Θεαμοφοριάζουσαι, Αριστοφάνους, μετάφρ. Μ. Αύγερη. Αθήναι. Βιβλιοθ. Φέξη άρχ. Έλλ. συγγραφέων δρ. 2,50.

Ο Φωνογράφος εν τῷ δικαίῳ, Άλεξάνδρου Ν. Σιάτου. Αθήναι. Τυπογρ. «Νομικῆς».

Ο γῦρος των Ωρῶν, όνειρόδραμα Σωτήρη Σκίτη. Le Puy - en - Velay. Φρ. 4.

Η άπολογία μου, κοινωνική μελέτη Δ. Ζήξου. Αθήναι δρ. 1,50.

Περὶ της έρεύνης των παιδων και σχολικῆς πειθαρχίας, Άντωνίου Ν. Καραγιάννη, δημοδιδασκάλου, Χαλκίς.

Le Pelerinage à Babel, Philéas Lebesque. Paris Sansot & Co fr. 3.

Le Règne Intérieur, pensées choisies de Henry Bataille. Paris Sansot fr. 1.